

FINANČNA STABILNOST

STABILNOST SLOVENSKEGA BANČNEGA SISTEMA

JANUAR 2014

Gradivo pripravili:

mag. Tomaž Košak
Vida Bukatarevič
mag. Tatjana Šuler-Štavn
Andreja Bandelj, Ph. D
dr. Jelena Čirjaković
mag. Ana Gorišek
Romana Jager
mag. Martina Erika Markelj
Matic Petriček, MSc
mag. Miha Pučnik
Franc Remšak
Matjaž Volk

Gradivo oblikovala:
Mojca Kovač

Gradivo Stabilnost slovenskega bančnega sistema, januar 2014 temelji na podatkih in informacijah dostopnih do prvega tedna v januarju 2014, razen če je navedeno drugače.

POJASNILO: v tej publikaciji uporabljena analitična členitev bančnega sistema na homogene skupine bank, poimenovane velike domače banke, majhne domače banke in banke v večinski tuji lasti, ne izhaja iz prevladujočega lastništva bank. Členitev temelji na značilnostih njihovega poslovanja, zlasti na strukturi financiranja.

Pregled vsebine:

SKLEPNE UGOTOVITVE	vii
1 GOSPODARSKA GIBANJA IN SEKTORSKI PREGLED	9
2 SPREMINJANJE STRUKTURE BILANCE STANJA BANK	12
2.1 Dejavniki vpliva na zmanjšanje bilančne vsote	12
2.2 Krčenje posojil in spremembe strukture naložb bank	13
2.3 Spreminjanje strukture virov financiranja bank in tveganja refinanciranja	15
3 IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA IN DOHODKOVNO TVEGANJE	22
4 KREDITNO TVEGANJE	25
4.1 Kakovost kreditnih portfeljev bank in hranilnic	25
4.2 Nefinančna podjetja in njihov vpliv na kreditno tveganje v bankah	32
4.3 Zavarovanja posojil	36
5 LIKVIDNOSTNO TVEGANJE	39
6 DRUGA TVEGANJA	42
6.1 Obrestno tveganje	42
6.2 Valutno tveganje	44
7 TVEGANJE SOLVENTNOSTI	45
 PRILOGE	 51
1 SEKTOR GOSPODINJSTEV	52
2 ZADOLŽENOST SLOVENSКИH PODJETIJ NA PODLAGI MIKRO PODATKOV	57
3 POSLOVANJE LIZING DRUŽB	62

Pregled tabel in slik in okvirjev:**Tabele:**

Tabela 2.1:	Bilanca stanja bančnega sistema 30. 11. 2013	12
Tabela 2.2:	Prirasti in stopnje rasti vlog gospodinjstev v mio EUR oz. v odstotkih	16
Tabela 2.3:	Deleži posameznih oblik financiranja v bilančni vsoti po skupinah bank	16
Tabela 2.4:	Prehajanje vlog nebančnega sektorja med skupinami bank v letu 2012 in v letu 2013 do novembra, medletne stopnje rasti v odstotkih	18
Tabela 3.1:	Izkaz poslovnega izida v obdobju januar-november 2013	22
Tabela 3.2:	Kazalniki poslovanja v bančnem sistemu v obdobju januar – november 2013 v odstotkih	24
Tabela 4.1:	Bonitetna struktura razvrščenih terjatev ter pokritost z oslabitvami in rezervacijami, v mio EUR in v odstotkih	26
Tabela 4.2:	Struktura razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov glede na zamude pri poravnavanju obveznosti do bank, v mio EUR in v odstotkih	27
Tabela 4.3:	Pokritost celotnih razvrščenih terjatev in nedonosnih terjatev v zamudi nad 90 dni, v odstotkih	29
Tabela 4.4:	Razvrščene terjatve do slovenskih podjetij, ki so v stečaju, in vse razvrščene terjatve, november 2013, v mio EUR	30
Tabela 4.5:	Razvrščene terjatve bank (RT) do nefinančnih podjetij v stečaju ter delež teh v celotnih terjativah bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih, v mio EUR in v odstotkih	31
V bančnih portfeljih predstavljajo podjetja največji delež razvrščenih terjatev glede na skupino komitenta. Novembra 2013 je ta skupina pomenila 45,4% vseh razvrščenih terjatev bank, kar predstavlja skupno izpostavljenost v višini 20,4 mrd EUR. Med vsemi nedonosnimi terjatvami bank je 76,6% teh terjatev v sektorju nefinančnih podjetij. Izpostavljenost bank do njih znaša 5,7 mrd EUR.		34
Tabela 4.6:	Struktura razvrščenih terjatev bank in delež zamud nad 90 dni pri poravnavanju obveznosti v bankah po skupinah bank in po dejavnostih, november 2013, v odstotkih	34
Tabela 4.7:	Zavarovanje razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov v oktobru 2013 v odstotkih	37
Tabela 4.8:	Zavarovanje razvrščenih terjatev po skupinah bank v oktobru 2013 v odstotkih	37
Tabela 4.9:	Zavarovanje razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni po skupinah bank v oktobru 2013, v odstotkih	38
Tabela 6.1:	Neto devizna pozicija po valutah v mio EUR	44
Tabela 7.1:	Postavke regulatornega kapitala in prirasti v mio EUR ter rasti v odstotkih	47
Tabela 7.2:	Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih	48

Tabele v prilogi:

Tabela 1.1:	Struktura vseh slovenskih gospodinjstev in gospodinjstev s hipotekarnim dolgom ter delež gospodinjstev, ki imajo razmerje med stanovanjskimi stroški in dohodkom večji od 40 odstotkov, v vseh gospodinjstvih, v gospodinjstvih s hipotekarnim dolgom in njihova struktura pri gospodinjstvih s hipotekarnim dolgom v obdobju od 2006 do 2008 in od 2009 do 2011 v odstotkih	56
Tabela 2.1:	Finančni vzvod in finančni dolg/EBITDA po dejavnostih za leto 2012	58
Tabela 3.2:	Uspešnost lizinskih podjetij in viri financiranja	64

Slike:

Slika 1.1:	Medletne in četrtletne rasti BDP v stalnih cenah in prispevki komponent trošenja k rasti BDP v odstotnih točkah (levo) in medletne rasti dodane vrednosti po dejavnosti v tekočih cenah (desno) v odstotkih	9
Slika 1.2:	Stopnja varčevanja v odstotkih in delež investicij ter varčevanja v odstotkih BDP za Slovenijo (levo) in evroobmočje (desno)	10
Slika 1.3:	Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev glede na stanja (levo) in letne transakcije (desno) v odstotkih BDP	10
Slika 1.4:	Delež neto zunanjega dolga Slovenije in neto plačanih letnih obresti v odstotkih BDP	10
Slika 1.5:	Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev do tujine (levo) in neto finančna pozicija do tujine po instrumentih (desno) v odstotkih BDP	11
Slika 1.6:	Javni dolg, proračunski primanjkljaj, plačilo obresti in bruto investicije sektorja države v odstotkih BDP	11
Slika 2.1:	Medletne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju v odstotkih (levo) ter prirast posojil nebančnemu sektorju in nefinančnim družbam pred in po oblikovanih oslabitvah (bruto oz. neto princip) v mio EUR (desno)	13
Slika 2.2:	Struktura naložb bančnega sektorja v odstotkih (levo) in novoodobrena posojila slovenskim podjetjem po skupinah bank v mio EUR (desno)	14
Slika 2.3:	Obrestne mere za posojila podjetjem nad 1 mio EUR v Sloveniji in v Evroobmočju v odstotkih (levo), in povpraševanje podjetij po posojilih in kreditni standardi (desno)	14
Slika 2.4:	Struktura virov financiranja bank v % (levo) in neto razdolževanje bank na grosističnih trgih v mio EUR (desno), v odstotkih	15

Slika 2.5:	Medletne stopnje rasti virov financiranja bank v odstotkih (levo) ter struktura ročnosti vlog nebančnega sektorja (desno) v odstotkih	16
Slika 2.6:	Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja po skupinah bank v odstotkih	17
Slika 2.7:	Povprečni stroški lastniškega in dolžniškega kapitala (levo) ter povprečni in mejni stroški dolžniškega financiranja bank (desno) v odstotkih	18
Slika 2.8:	Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank (levo) in struktura stanj finančnih virov (desno) v odstotkih	19
Slika 2.9:	Povprečni stroški dolžniškega financiranja po skupinah bank (levo) in struktura stanj finančnih virov po skupinah bank (desno) v odstotkih	19
Slika 2.10:	Delež obveznosti do instrumentov Evrosistema v bilančni vsoti bank	20
Slika 2.11:	Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti (levo) in po skupinah bank (desno) konec novembra 2013 v odstotkih	21
Slika 3.1:	Gibanje povprečne aktivne in pasivne obrestne mere, obrestnega razmika in obrestne marže na obrestonosno aktivo	23
Slika 3.2:	Struktura porabe bruto dohodka v bančnem sistemu v Sloveniji v odstotkih (levo) ter gibanje donosnosti na kapital ob vplivu štirih dejavnikov (desno)	23
Slika 4.1:	Struktura razvrščenih terjatev bank po skupinah bank in po skupinah komitetov, v odstotkih	25
Slika 4.2:	Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami po skupinah bank (levo) in po skupinah komitetov (desno), v odstotkih	26
Slika 4.3:	Rast razvrščenih terjatev (RT) in terjatev v D in E (levo) ter delež zamud nad 90 dni v RT brez upoštevanja oslabitev in z njim (desno), v odstotkih	27
Slika 4.4:	Delež zamud nad 90 dni v celotnih razvrščenih terjativah bank po skupinah bank (levo) in po skupinah komitetov (desno), v odstotkih	27
Slika 4.5:	Delež zamud nad 90 dni v celotnih razvrščenih terjativah bank po skupinah bank za posamezne skupine komitetov, v odstotkih	28
Slika 4.6:	Pokritost nedonosnih terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami po skupinah bank (levo) in po skupinah komitetov (desno), v odstotkih	28
Slika 4.7:	Deleži bilančne vsote podjetij v stečaju v celotni bilančni vsoti dejavnosti, glede na leto začetka stečajnega postopka*, v odstotkih	30
Slika 4.8:	Odpisi finančnih sredstev pri bankah (levo) ter deleži odpisov v terjativah z zamudami nad 90 dni in v celotnih razvrščenih terjativah (desno), v mio EUR in v odstotkih	31
Slika 4.9:	Tokovi financiranja n finančnih podjetij po sektorjih (levo) in financiranje nefinančnih podjetij v tujini po instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR	32
Slika 4.10:	Stanja posojil podjetjem iz tujine po sektorju tujega upnika (levo) in za izbrane dejavnosti (desno), v mio EUR	33
Slika 4.11:	Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij v odstotkih (levo) in primerjava zadolženosti slovenskih podjetij z evroobmočjem v letu 2012 (desno)	33
Slika 4.12:	Število pravnih oseb (levo) ter samostojnih podjetnikov in fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano gospodarsko dejavnosti (desno) z dospelimi neporavnanimi obveznostmi iz naslova sodnih sklepov o izvršbah in iz naslova davčnega dolga in njihov povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznosti, v mio EUR	33
Slika 4.13:	Struktura nedonosnih terjatev bank po skupinah komitetov (levo) in znotraj sektorja podjetij po dejavnostih (desno), v odstotkih	34
Slika 4.14:	Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjativah bank pri nefinančnih podjetjih, v odstotkih	35
Slika 5.1:	Gibanje dnevnih količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice (levo) ter struktura načina izpolnjevanja likvidnostnega količnika prvega razreda po instrumentih (desno) v odstotkih	39
Slika 5.2:	Količnika likvidnosti za prvi, od 0 do 30 dni (levo), in drugi, od 0 do 180 dni (desno), razred likvidnostne lestvice po posameznih skupinah bank, mesečna povprečja	40
Slika 5.3:	Terjatve, obveznosti in neto pozicija poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR (levo) in sklad primernega finančnega premoženja bank, ki je dan v zavarovanje pri Evrosistemu v mio EUR (desno)	40
Slika 5.4:	Stanje danih in prejetih nezavarovanih posojil slovenskih bank na denarnem trgu evroobmočja (levo) in na slovenskem denarnem trgu (desno) v mio EUR ter gibanje obrestnih mer EONIA in obrestne mere na slovenskem medbančnem trgu	41
Slika 5.5:	Gibanje obsega tržne sekundarne likvidnosti (mesečna povprečja v mio EUR) in njen delež v bilančni vsoti v odstotkih	41
Slika 6.1:	Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih (levo) in razlika med povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer za skupine bank v mesecih (desno)	42
Slika 6.2:	Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR	43
Slika 7.1:	Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih	45
Slika 7.2:	Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost osnovnega temeljnega kapitala (desno) po skupinah bank v odstotkih	46
Slika 7.3:	Porazdelitev kapitalskih ustreznosti (levo) in kapitalskih ustreznosti osnovnega temeljnega kapitala (desno) v odstotkih	46
Slika 7.4:	Struktura kapitala pred odbitnimi postavkami za bančni sistem (levo) in struktura temeljnega kapitala (desno) v odstotkih	47

Slika 7.5:	Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto v odstotkih	48
Slika 7.6:	Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) v primerjavi z EU po skupinah bank, podatki na konsolidirani osnovi v odstotkih	49
Slika 7.7:	Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) po državah EU, podatki na konsolidirani osnovi za december 2012 v odstotkih	49
Slika 7.8:	Porazdelitev razmerja med regulatornim kapitalom in bilančno vsoto (levo) ter razmerja med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (desno) za države EU, podatki na konsolidirani osnovi, v odstotkih	50
Slike v prilogi:		
Slika 1.1:	Razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo gospodinjstev v mrd EUR in odstotkih (levo) ter varčevanje, investicije in neto posojanje gospodinjstev v mrd EUR (desno)	52
Slika 1.2:	Stopnja varčevanja in investicijska stopnja gospodinjstev (levo) ter stopnja brezposelnosti (desno) v odstotkih	52
Slika 1.3:	Primerjava Ginijevega količnika (v odstotkih) in razmerja kvartilnih razredov (80/20) (levo) ter stopnje tveganja revščine in stopnje tveganja revščine in socialne izključenosti v deležu oseb (desno) med Slovenijo in evroobmočjem	53
Slika 1.4:	Struktura transakcij (levo) in vrednostnih sprememb (desno) posameznih oblik finančnega premoženja gospodinjstev v mio EUR in odstotkih	54
Slika 1.5:	Letne stopnje rast vlog gospodinjstev (levo) in struktura vlog gospodinjstev glede na originalno zapadlost (desno) v odstotkih	54
Slika 1.6:	Obrestne mere za vloge gospodinjstev do 1 leta (levo) in nad 1 leto (desno) v odstotkih; razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	55
Slika 1.7:	Letne stopnje rasti posameznih vrst posojil gospodinjstvom (levo) in struktura vrste bančnih posojil gospodinjstvom iz stanj (desno) v odstotkih	55
Slika 1.8:	Obrestne mere za stanovanjska posojila (levo) in potrošniška posojila (desno) v odstotkih; razpršenost pri slovenskih bankah (desno)	55
Slika 2.1:	Distribucija kazalnika dolg/EBITDA po velikosti podjetij (levo) in za izbrane dejavnosti (desno) za leto 2012 in 2008	58
Slika 2.2:	Finančni vzvod (levo) in finančni dolg/EBITDA (desno) za najbolj zadolžena podjetja in ostala podjetja v % konec leta 2012	59
Slika 2.3:	Finančni vzvod (levo) in finančni dolg/EBITDA (desno) za podjetja s slabimi posojili, t.j. posojila v zamudi nad 90 dni in ostala podjetja	59
Slika 2.4:	Gibanje količnika likvidnosti za izbrane dejavnosti v odstotkih	60
Slika 2.5:	Finančni vzvod (levo) in finančni dolg/EBITDA (desno) za podjetja z napovprečno dodano vrednostjo na zaposlenega in ostala podjetja	60
Slika 2.6:	Potrebe podjetij po kapitalu po dejavnostih v mrd EUR konec 2012	61
Slika 3.1:	Obseg novoodobrenih liziških poslov v mio EUR, delež lizinga nepremičnin v odstotkih (levo) in letne stopnje rasti novoodobrenih poslov v odstotkih (desno)	62
Slika 3.2:	Struktura novoodobrenih poslov lizinga premoženja (levo) in nepremičnin (desno) v odstotkih	63
Slika 3.3:	Delež liziških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva (levo) in stopnje rasti novoodobrenih poslov v nekaterih evropskih državah (desno) v odstotkih	63
Slika 3.4:	Stopnje rasti stanj liziških poslov in bančnih posojil nebančnim sektorjem (levo) ter delež liziških poslov v bančnih posojilih nebančnemu sektorju (desno) v odstotkih	64
Okvirji:		
Okvir 4.1:	Spremembe v kontekstu stresnih testov in pregleda kakovosti sredstev bank	35

SKLEPNE UGOTOVITVE

Razvoj sistemskih tveganj v slovenskem bančnem sistemu je bil v letu 2013 pod vplivom nadaljevanja gospodarske recesije in močnega krčenja finančnega posredništva. Krčenje kreditne aktivnosti je posledica krčenja investicij v osnovna sredstva, domače porabe ter omejenega dostopa bank do virov financiranja, neto odplačevanja obveznosti na mednarodnih grosističnih trgih, zaostrenih kreditnih standardov in neugodnih razmer na domačem kapitalnem trgu. Krčenje bilanc bank, ki traja že od leta 2010, je vplivalo na povečevanje kreditnega tveganja v bankah na eni strani ter na drugi strani na spremenjene pogoje poslovanja relativno visoko zadolženih podjetij. Hitro razdolževanje bank na tujih grosističnih trgih, ki je od izbruha krize do novembra 2013 preseglo 8,3 mrd EUR oz. 23% BDP, vpliva na omejeno dostopnost podjetij do finančnih sredstev in prepočasno spreminjanje njihove strukture financiranja v korist povečevanja deleža lastniškega kapitala. In obratno, ohranjanje visoke zadolženosti podjetij glede na lastniški kapital ne izboljšuje njihove kreditne sposobnosti, kar jih sili v dodatno dezinvestiranje oziroma v zadržanost pri novih investicijah. Relativno večja občutljivost podjetij na finančno krizo je posledica visoke odvisnosti od dolžniškega oz. posojilnega financiranja prek bank in relativno nizkega deleža lastniškega kapitala. Amplituda finančnega cikla je zato precej večja od amplitude poslovnega cikla ter ima močnejše negativne posledice na gospodarsko aktivnost kot to opazamo v nekaterih primerljivih ekonomijah. Šele povečan obseg kapitala v podjetjih ter znižanje odvisnosti od prevladujočega posojilnega financiranja pri bankah bo znižala njihovo občutljivost na trajanje finančne krize. Na podlagi izvedene ocene zadolženosti podjetij ugotavljamo njihovo podkapitaliziranost in relativno visoko skoncentriranost znotraj posameznih dejavnosti. Hkrati pa se je z vztrajanjem finančne krize problem prezadolženosti podjetij pokazal tudi v dejavnostih, ki veljajo za ciklično manj občutljive. Da bi podjetja znižala relativno zadolženost na raven najuspešnejših podjetij v svoji dejavnosti t.j. tistih z nadpovprečno dodano vrednostjo, bi morala povečati vrednost kapitala za okoli 5 mrd EUR. Vendar je proces popravljanja strukture bilanc podjetij in bank vzajemen ter v sektorju podjetij poteka tem počasneje čim hitreje se odvija v bančnem sektorju prek neto odplačila dolgov do tujine.

Sektor gospodinjstev ostaja po petih letih finančne krize z vidika povzročanja kreditnega tveganja za banke manj izpostavljen. K temu je pripomogla nizka raven zadolženosti gospodinjstev in visoka stopnja varčevanja pred izbruhom finančne krize.

Spreminjanje strukture financiranja bank in krčenje kreditne aktivnosti je vplivalo na poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja do decembra lani, ko se je pričel proces sanacije nekaterih velikih bank v skladu z Zakonom o ukrepih RS za krepitev stabilnosti bank, ter se je odrazilo tudi v povečanju dohodkovnega in obrestnega tveganja v bankah.

Kreditno tveganje se je po opravljenih pregledih kakovosti portfeljev bank in prenosih nedonosnih terjatev dveh največjih bank na Družbo za upravljanje terjatev bank (DUTB) v decembru znižalo. Kakovost naložb v državnih bankah je izboljšana tako zaradi zmanjšanja nedonosnih terjatev kot zaradi povečanja naložb v netvegane prejete obveznice DUTB ter obveznice države za dokapitalizacijo teh bank. Kljub temu, da kreditno tveganje ostaja skoncentrirano na sektor podjetij, še naprej obstaja tveganje ponovnega poslabšanja kakovosti bančnih naložb, če ne bo opaznejšega okrevanja gospodarstva. S podaljševanjem trajanja gospodarske krize obstaja tveganje okužbe zdravega dela gospodarstva in poslabševanje tega dela bančnega portfelja. Dodatna preskrbljenost bank s kapitalom daje dobro osnovo za večje kreditiranje tistih podjetij, ki izkazujejo zdravo kreditno sposobnost in imajo perspektivne poslovne modele. Na preprečevanje ponovne rasti nedonosnih terjatev lahko v precejšnji meri vplivajo same banke s proaktivnim pristopom do svojih dolžnikov ter DUTB, ki bi breme dolga podjetij, katerih terjatve so bila prenesena na družbo, lahko zmanjšal s konverzijo dolga v lastniški kapital in njegovim aktivnim upravljanjem oz. prodajo.

Tveganje solventnosti se je po opravljenih dokapitalizacijah bank znižalo. Dodatni porast kapitalne ustreznosti pričakujemo po realizaciji vseh ukrepov prestrukturiranja in dokapitalizacij predvidenih tudi za ostale banke. Do sredine 2014 naj bi kapitalna ustreznost bančnega sistema porasla. Z višjo kapitalno ustreznostjo bančnega sistema se znižujejo razlogi za krčenje kreditne aktivnosti kot vzroda za povečevanje količnika kapitalne ustreznosti. V decembru izvedeni in prihodnji prenos nedonosnih terjatev na DUTB po vrednostih nižjih od knjigovodske vrednosti pa pomenijo dodatni porast oslabitev nezadostno oslabljenih prenesenih terjatev pri bankah ter posledično zmanjšanje kapitala in pritisk na znižanje količnika kapitalne ustreznosti.

Povečano dohodkovno tveganje je bilo posledica visokega deleža nedonosnih terjatev v portfelju bank in krčenja posojil. Višje dohodkovno tveganje v bankah se kaže v vztrajnem zniževanju neto obrestnih prihodkov, znižanju neto neobrestnih prihodkov ter močnem povečanju stroškov oslabitev in rezervacij. K znižanju obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja v 2013 je prispeval tudi spomladi sprejeti ukrep Banke Slovenije o omejevanju tekmovanja bank za vloge z visokimi obrestnimi merami. Z znižanjem pasivnih obrestnih mer se blažijo pritiski na upadanje neto obrestne marže bank, ki je med najnižjim v regiji. Po štirih letih izgube v bančnem sistemu, bo leto 2014 pomembno z vidika sposobnosti bank prilagoditi poslovne modele na način, da bodo zagotavljali pozitivno poslovanje in notranje generiranje kapitala. Kriza potrjuje, da prekomerno financiranje bank z viri pridobljenimi na grosističnih finančnih trgih povečuje občutljivost bank na hitro spreminjajoče se pogoje na mednarodnih finančnih trgih in da je rast poslovanja bank pogojena tudi z zmogljivostjo povečevanja avtonomnih virov s tem pa bolj stabilnega razmerja med posojili in vlogami.

Likvidnost bank se je lani ohranila na relativno stabilni ravni, z ukrepi ob koncu leta se je celo pomembno izboljšala. Sekundarna likvidnost dosega stabilnih 12% bilančne vsote bank. Kljub temu se banke ob plitkem domačem denarnem trgu in omejenem dostopu do mednarodnih finančnih trgov lahko občasno soočijo s težavami pri učinkovitem upravljanju likvidnosti. Zlasti to velja za tiste banke, ki so v večji meri odvisne od grosističnih virov financiranja in imajo manj stabilne vloge nebančnega sektorja.

Dolgotrajnost finančne krize od bank zahteva relativno močno prilagoditev strukture virov financiranja. Tveganje refinanciranja na grosističnih trgih se je po izvedenih stresnih testih in takojšnjih ukrepih države in Banke Slovenije za povečanje stabilnosti bank, znižalo in pričakovati je lažjanje pogojev za ponovni dostop do virov v tujini. Banke v kratkem roku niso obremenjene z visokim tveganjem refinanciranja, saj so velik del dolga do tujine že odplačale. Večje potrebe po refinanciranju bank nastopijo v časovnem horizontu daljšem od enega leta. Na prehodu iz leta 2014 v leto 2015 bankam zapade v poplačilo 3,3 mrd EUR obveznosti iz naslova dolgoročnega refinanciranja pri ESCB, ki pa jih banke nameravajo deloma predčasno poplačati že v prvem delu leta 2014.

Hitro in izrazito spreminjanje strukture virov financiranja bank v zadnjih letih se je začelo odražati v povečanem obrestnem tveganju. Zlasti velja to za tiste banke, katerim se je povprečna ročnost virov financiranja izraziteje skrajšala. Banke v večinski domači lasti so postale bolj občutljive na tveganje zvišanja obrestnih mer v prihodnjem enoletnem obdobju.

Razvoj sistemskih tveganj v bančnem sistemu ostaja negotov, kljub učinkovitemu začetku sanacije bank v decembru 2013 v skladu z Zakonom o ukrepih RS za krepitev stabilnosti bank. Proces krčenja finančnega posredništva bank je močno odvisen od okrevanja gospodarstva in uspešnosti prilagoditve strukture financiranja bank, ki se bo nadaljevalo tudi v letu 2014. Slednje se mora odraziti v nadaljnjem zmanjšanju odvisnosti od kratkoročnega in nestabilnega financiranja na mednarodnih finančnih trgih ter nadaljnjem povečevanju dela financiranja z avtonomnimi in dolgoročnejšimi viri. Leto 2014 bo odločilno za banke, ki so vstopile v sanacijski proces, da prilagodijo svoje poslovne modele novim pogojem poslovanja, ki jim bodo zagotavljali pozitivni poslovni rezultat ter zadostno sposobnost notranjega generiranja kapitala. Izboljšana učinkovitost poslovanja bank se mora odraziti v zvišanju neto obrestne marže, ki bo zagotavljala ustrezen donos na vloženi kapital ter ustrezno ovrednotenje prevzetih tveganj. Ker teh prilagoditev ne bodo sposobne izvesti vse banke na relativno zasičenem bančnem trgu, ki ne omogoča enakih stopenj rasti kot pred krizo, je nadaljnja konsolidacija bančnega sistema nujna.

1 GOSPODARSKA GIBANJA IN SEKTORSKI PREGLED

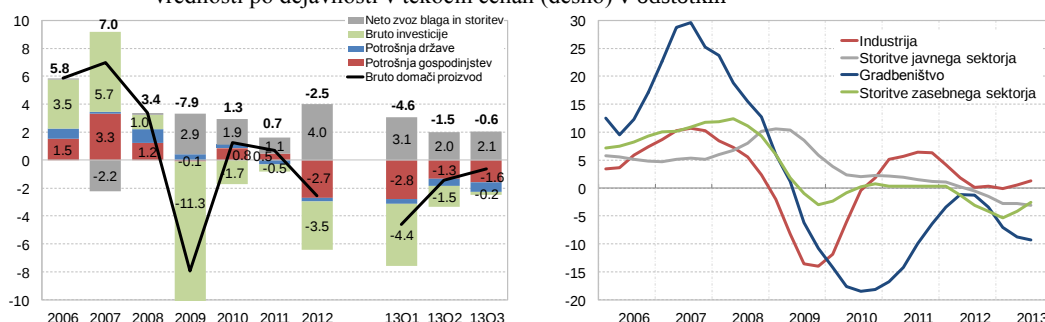
V prvih treh četrtletjih 2013 se je nadaljevalo krčenje gospodarske aktivnosti. Do postopnega okrevanja naj bi prišlo leta 2015, medtem ko bo gospodarska aktivnost leta 2014 pod vplivom pričakovane šibkejšje rasti tujega povpraševanja, omejitev pri financiranju, dodatnih ukrepov konsolidacije javnih financ in s tem manjše porabe države, padca zaposlenosti in manjše potrošnje gospodinjstev ter tudi zniževanja investicij kot posledica negotovosti v gospodarstvu.¹ Decembra 2013 sta ob objavi rezultatov stresnih testov Banka Slovenija in Vlada RS predstavili ukrepe za stabilizacijo bančnega sistema, ki bodo v prihodnje vplivali na manjšo negotovost v gospodarstvu. Ob tem se nadaljujejo ukrepi Vlade za razdolžitev podjetniškega sektorja, ukrepi povezani z učinkovitejšim upravljanjem podjetij v državni lasti in izvedba zastavljenih postopkov privatizacije.

Bruto domači proizvod se je v prvih treh četrtletjih v primerjavi z enakim obdobjem lani zmanjšal za 2,2%. V drugem četrtletju se je zniževanje upočasnilo, tudi kot posledica enkratnega učinka povečanja povpraševanja pred juliskim dvigom stopnje DDV.² V tretjem četrtletju je bil bruto domači proizvod v primerjavi s predhodnim četrtletjem skoraj nespremenjen. Zniževanje gospodarske aktivnosti ostaja pod vplivom zniževanja investicij in potrošnje. Potrošnja gospodinjstev je pod vplivom padca kupne moči, visoke brezposelnosti, manjšanja zaupanja potrošnikov, medtem ko je znižanje potrošnje države odraz fiskalne konsolidacije. Investicije so pod vplivom omejenega domačega in tujega povpraševanja, visoke zadolženosti podjetniškega sektorja in omejenih virov financiranja. Izvozni sektor ostaja v krizi najbolj prilagodljiv in pozitivno vpliva na gibanje BDP. Industrija je edina med podjetniškimi panogami, ki ohranja pozitivno rast dodane vrednosti, kar je tudi posledica njenega prilagajanja in iskanja novih izvoznih trgov.

Vlada RS in Banka Slovenija sta sprejeli ukrepe za stabilizacijo slovenskega bančnega sistema.

V prvih treh četrtletjih 2013 se je nadaljevalo krčenje gospodarske aktivnosti. V drugem in tretjem četrtletju se je krčenje upočasnjevalo.

Slika 1.1: Medletne in četrtletne rasti BDP v stalnih cenah in prispevki komponent trošenja k rasti BDP v odstotnih točkah (levo) in medletne rasti dodane vrednosti po dejavnosti v tekočih cenah (desno) v odstotkih

Opomba: Medletne rasti so izračunane na drsečih vsotah štirih četrtletij.

Vir: SURS

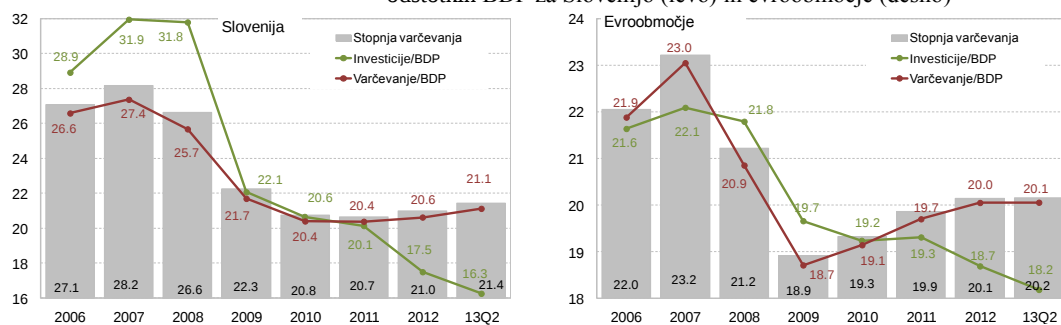
Zaradi omejene končne potrošnje se je v drugem četrtletju 2013, kljub negativnem gibanju razpoložljivega dohodka, delež privarčevanih sredstev v BDP povečal na 21,1%. Stopnja varčevanja narodnega gospodarstva, ki pomeni delež privarčevanih sredstev v razpoložljivem dohodku, se je v Sloveniji tako povečala na 21,4%. Delež investicij v BDP ostaja pod povprečjem evrobmočja in se je znižal na 16,3%, kar nakazuje na težave prezadolženega podjetniškega sektorja, obremenjen finančni oziroma bančni sistem in omejeno povpraševanje. Neto nacionalno posojanje, ki pomeni razliko med varčevanjem in investicijami, se je tako v drugem četrtletju povečalo na 4,5% BDP.

Letna stopnja varčevanja slovenskega gospodarstva se je v drugem četrtletju 2013 povečala na 21,4%.

¹ Napovedi iz Makroekonomskih gibanj in projekcij, oktober 2013, Banka Slovenije.

² Stopnja DDV se je dvignila z 20% na 22% oz. z 8,5% na 9,5%.

Slika 1.2: Stopnja varčevanja v odstotkih in delež investicij ter varčevanja v odstotkih BDP za Slovenijo (levo) in evroobmočje (desno)

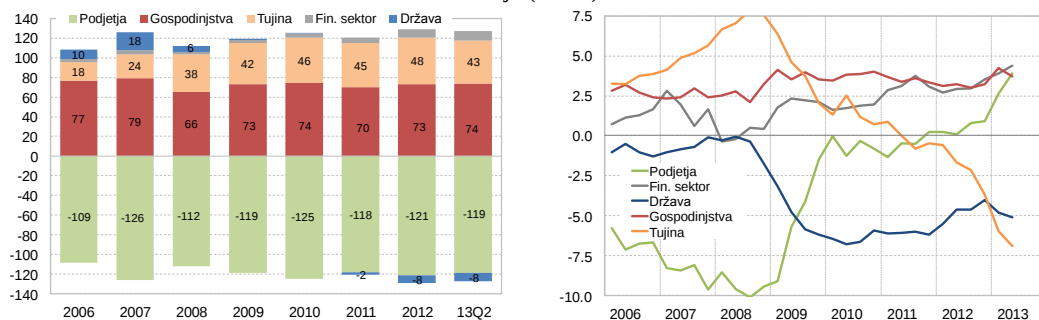

Opomba: Razmerja so izračunana na drsečih vsotah štirih četrtletij.
Vir: Banka Slovenije, SURS, ECB, Eurostat

Podjetja povečujejo tekočo neto pozitivno finančno pozicijo.

Neto finančne obveznosti slovenskega gospodarstva do tujine so se v prvem polletju 2013 znižale na 43,3%, kot posledica odplačevanja finančnih obveznosti do tujine. Nadaljuje se razdolževanje podjetij, ki od leta 2012 tekoče neto povečujejo presežna sredstva, ki pomenijo neto odplačevanje in zniževanje njihovih obveznosti. Gospodinjstva in finančni sektor povečujeta neto pozitivno finančno pozicijo, medtem ko država ohranja neto negativno finančno pozicijo.

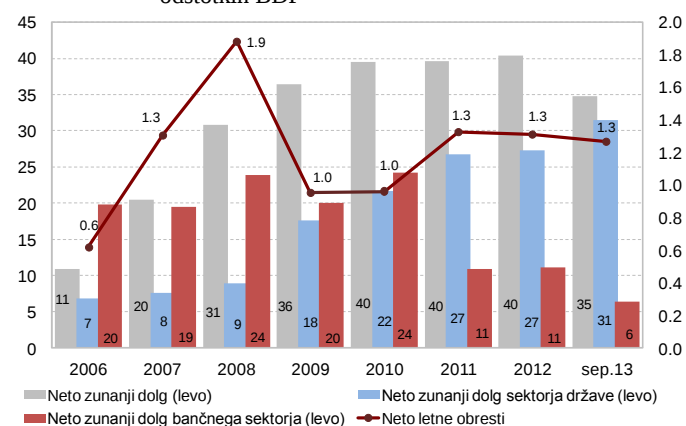
Slika 1.3: Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev glede na stanja (levo) in letne transakcije (desno) v odstotkih BDP

Opomba: Letne transakcije so izračunane na drsečih vsotah štirih četrtletij.
Vir: Banka Slovenije, SURS

Tujina

Slika 1.4: Delež neto zunanjega dolga Slovenije in neto plačanih letnih obresti v odstotkih BDP

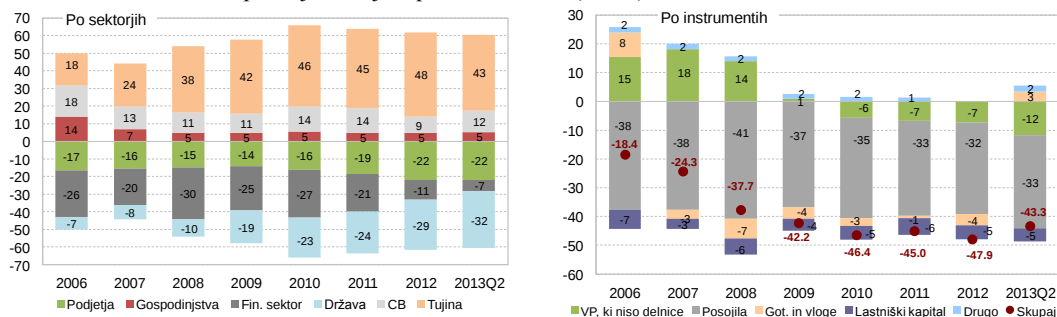
Opomba: Razlika med neto zunanjim dolgom Slovenije in neto finančno pozicijo tujine iz finančnih računov je posledica različnih metodologij. Zunanji dolg med drugim ne vključuje lastniškega kapitala.
Vir: Banka Slovenije, SURS

**Neto zunanji dolg do tujine
se je znižal na 35% BDP.**

Neto zunanji dolg do tujine se je v prvih devetih mesecih 2013 znižal za dobri 2 mrd EUR, na 35% BDP, kljub povečanju obveznosti države do tujine. Bančni sistem je v prvih

treh četrletjih nadaljeval z zniževanjem neto obveznosti do tujine v višini 1,7 mrd EUR. Država je v tem obdobju povečala neto dolg do tujine za 1,3 mrd EUR, najbolj maja, ko je na tujih trgih izdala dve obveznici v skupni vrednosti 3,5 mrd EUR; desetletno s kuponsko obrestno mero 5,85% in petletno s 4,75% kuponsko obrestno mero. Kupci so bili v več kot 95% tujci.

Slika 1.5: Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev do tujine (levo) in neto finančna pozicija do tujine po instrumentih (desno) v odstotkih BDP

Vir: Banka Slovenije

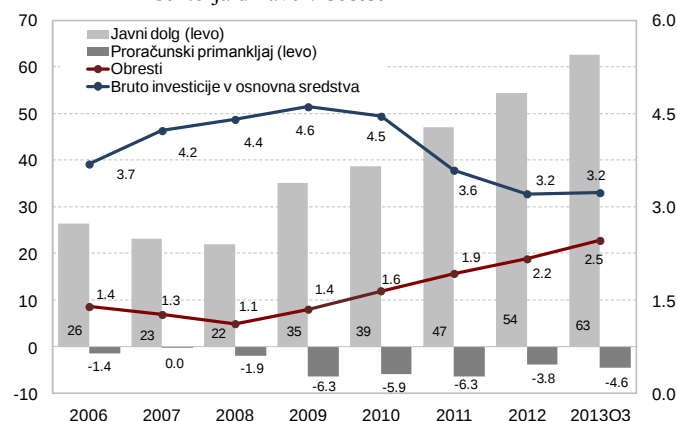
Odvisnost Slovenije od tujih finančnih virov ob polletju 2013 predstavlja 43% BDP. Neto obveznosti iz naslova lastniškega kapitala ostajajo na nizkih, 5% BDP. Slovenski podjetniški sektor je prezadolžen, predvsem z vidika razmerja med lastniškim in dolžniškim kapitalom, zato ostaja tuj kapital, predvsem pa neposredne tuje investicije, pomemben potencialni vir svežega kapitala za podjetja. Država povečuje neto obveznosti do tujine, medtem ko neto obveznosti podjetniškega sektorja do tujine ostajajo na visoki ravni in kažejo na omejeno pridobivanje sredstev podjetniškega sektorja doma oziroma na težave domačega bančnega sektorja.

Država

Javni dolg države se je ob tretjem četrletju 2013 povečal na 62,6% BDP, proračunski primanjkljaj pa na 4,6% BDP. Poleg dveh izdanih obveznic na tujih trgih je bilo v prvih treh četrletjih 2013 izdanih tudi za 1,8 mrd EUR zakladnih menic. Večina je bila prodana domačim investitorjem. Novembra je država izdala še 3-letno obveznico v vrednosti 1,5 mrd EUR z donosnostjo ob izdaji 4,85%. Strošek servisiranja dolga države se je v prvih treh četrletjih 2013 povečal na 2,5% BDP, kot posledica zviševanja javnega dolga in visokih zahtevanih donosnosti na slovenske obveznice. Z uvedbo ukrepov predvidenih za sanacijo bančnega sistema se je bruto dolg države po ocenah Vlade povečal na 75,6% BDP ob koncu leta 2013.

Javni dolg države se je po oceni Vlade RS povečal na 75,6% ob koncu leta 2013. Povprečje evroobmočja je prek 90%.

Slika 1.6: Javni dolg, proračunski primanjkljaj, plačilo obresti in bruto investicije sektorja države v odstotkih BDP

Vir: SURS

2 SPREMINJANJE STRUKTURE BILANCE STANJA BANK

2.1 Dejavniki vpliva na zmanjšanje bilančne vsote

Bilančna vsota bank se je lani do konca novembra zmanjšala za 3,4 mrd EUR.

V pogojih gospodarske recesije, se je krčenje bilance bančnega sistema se je v letu 2013 okrepilo. Konec novembra 2013 je medletna rast bilančne vsote znašala -9,5%, obseg bilančne vsote pa se je lani do konca novembra zmanjšal za 3,4 mrd EUR. Zniževanje rasti bilančne vsote je na strani virov sovpadalo z razdolževanjem bank na grosističnih trgih v tujini in zmanjševanjem kapitala zaradi realizirane izgube bank do novembra, medtem ko so se na aktivni strani bančnih bilanc najbolj zmanjšala posojila.

Tabela 2.1: Bilanca stanja bančnega sistema 30. 11. 2013

	Stanje				Prirast do	Medletna rast	
	2010	2011	2012	nov. 2013	nov. 2013	rast nov. 13	
	stanja v mio EUR				v mio EUR	v %	v %
Aktiva							
Denar v blagajni in stanje na računih pri CB	1.136	1.389	1.604	1.965	361	22,5	45,5
Posojila	39.534	38.020	35.498	32.470	-3.027	-8,5	-11,5
bankam	4.842	4.684	4.269	4.203	-66	-1,6	-11,0
nebančnemu sektorju	34.692	33.143	30.962	27.997	-2.965	-9,6	-11,7
od tega:							
...nefinančnim družbam	19.789	18.320	16.440	14.287	-2.153	-13,1	-16,0
...gospodinjstvom	8.854	9.060	8.847	8.568	-279	-3,2	-3,6
...državi	1.162	1.219	1.753	1.657	-96	-5,5	-4,1
...drugim fin. org.	2.594	1.824	1.468	1.323	-145	-9,9	-16,2
Finančna sredstva/vredn. pap.	8.413	8.023	7.300	6.688	-613	-8,4	-10,5
Ostalo	1.676	1.811	1.717	1.623	-94	-5,5	-7,0
Pasiva							
Finančne obvl. do Evrosistema	603	1.741	4.013	3.878	-134	-3,3	-2,5
Obveznosti do bank	15.219	12.919	10.698	7.844	-2.855	-26,7	-27,3
od tega do tujih bank	11.721	9.598	7.621	5.439	-2.182	-28,6	-29,2
Obvl. do neban. sekt.(vloge)	23.877	24.580	23.856	24.974	1.118	4,7	2,6
od tega do nefinančnih družb	4.064	3.890	3.714	4.127	414	11,1	5,8
do gospodinjstev	14.573	14.863	14.829	14.370	-459	-3,1	-2,2
do države	3.048	3.463	3.023	4.054	1.031	34,1	23,3
do drugih. fin. organizacij	1.289	1.464	1.270	1.085	-185	-14,6	-24,0
Dolžniški v vrednostni papirji	4.504	3.715	2.165	1.686	-480	-22,2	-21,9
Podrejene obveznosti	1.557	1.432	866	795	-72	-8,3	-17,6
Kapital	4.140	3.950	3.731	2.755	-977	-26,2	-33,8
Drugo	859	905	789	815	26	3,3	-4,7
Bilančna vsota	50.760	49.243	46.119	42.746	-3.373	-7,3	-9,5

Vir: Banka Slovenije

Lani do konca novembra se je nadaljevalo razdolževanje bank na grosističnih trgih. Zaradi izgube se je zmanjšal tudi kapital bank. Na povečanje vlog nebančnega sektorja pa je vplivala predvsem država.

Na aktivni strani so se najbolj zmanjšala posojila nefinančnim družbam.

Razdolževanje slovenskih bank do bank v tujini je lani do konca novembra znašalo 2,2 mrd EUR in je predstavljalo dve tretjini zmanjšanja bilančne vsote bank. Skupna neto razdolžitev bank na grosističnih trgih je lani do konca novembra znašala 2,7 mrd EUR. Vloge nebančnega sektorja so se do konca novembra povečale za 1,1 mrd EUR zaradi višjih vlog države še pred izvedbo dokapitalizacije petih bank v decembru³. V strukturi financiranja bančnega sistema se je lani do konca novembra posledično zmanjšal delež grosističnih virov in povečal delež vlog nebančnega sektorja in obveznosti do ECB.

Posojila nebančnemu sektorju so se do konca novembra zmanjšala za 2.965 mio EUR, najbolj zaradi zmanjšanja posojil nefinančnim družbam, za 2.153 mio EUR. Oslabitev posojil so prispevale 32% oziroma 692 mio EUR k zmanjšanju posojil nefinančnim družbam. Tudi rast posojil gospodinjstvom je v pogojih gospodarske krize lani ostala negativna. Banke so se zmanjševanju virov financiranja delno prilagajale tudi z zniževanju naložb v vrednostne papirje v njihovih aktivah, vendar je bila dinamika njihovega zmanjševanja podobna dinamiki krčenja bilančne vsote zato je njihov delež v bilančni vsoti ostal stabilen, 15,6%.

³ Podatki še ne odražajo zmanjšanja vlog države, ki je sledilo konvertiranju teh vlog v kapital decembra 2013.

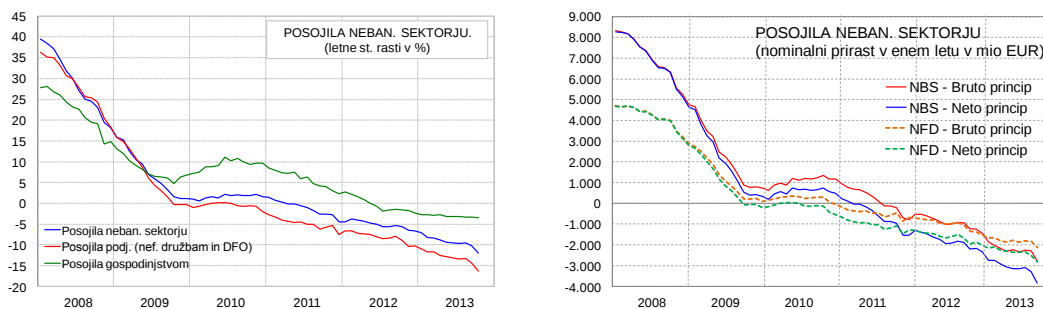
Z ukrepi, ki jih je sprejela Republika Slovenija za stabilizacijo bančnega sistema v decembru 2013 bo prišlo do sprememb v strukturi aktive in pasive v bančnem sistemu ob koncu leta. Na to bodo vplivali naslednji dejavniki: a) dokapitalizacija NLB banke d.d. in NKBM banke d.d. in Abanke Vipa d.d. ter dveh manjših bank, Factor banke d.d. in Probanke d.d., ki sta od septembra v postopku nadzorovane likvidacije, s konverzijo vlog Ministrstva za finance v kapital; b) dokapitalizacija v obliki vrednostnih papirjev RS, ki so jih banke dobile v svoj portfelj, c) odpis podrejenih instrumentov in d) prenos slabih terjatev pri NLB banki d.d. in NKBM banki d.d. na DUTB⁴. Posledično se bo na pasivi povečal kapital, zmanjšale pa vloge države in podrejeni dolg. Na aktivni strani se bo povečal delež vrednostnih papirjev zaradi prejetih obveznic in zakladnih menic v portfelj bank. Dodatno se bo na aktivni strani zmanjšal še obseg posojil, ki so bila prenesena na DUTB, povečali pa vrednostni papirji te družbe.

Ukrepi, ki jih je sprejela Republika Slovenija za stabilizacijo bančnega sistema decembra 2013 bodo močno vplivali na spremembe v strukturi bilanc bančnega sistema.

2.2 Krčenje posojil in spremembe strukture naložb bank

Krčenje posojil nebančnemu sektorju se je v drugem polletju 2013 nadaljevalo. Zaradi šibkega povpraševanja zasebnega sektorja po posojilih in omejene ponudbe posojil so medletne stopnje rasti posojil pred in po oblikovanih oslabitvah (bruto oz. neto princip) negativne tako za podjetja kot za gospodinjstva. S kredibilno sanacijo bančnega sektorja se bodo zmanjšali predvsem negativni ponudbeni pritiski na posojilno aktivnost, za zagon novega posojilnega in investicijskega cikla pa bo potrebno zagotoviti institucionalno okolje za zdravo povpraševanje po posojilih.

Slika 2.1: Medletne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju v odstotkih (levo) ter prirast posojil nebančnemu sektorju in nefinančnim družbam pred in po oblikovanih oslabitvah (bruto oz. neto princip) v mio EUR (desno)

Vir: Banka Slovenije

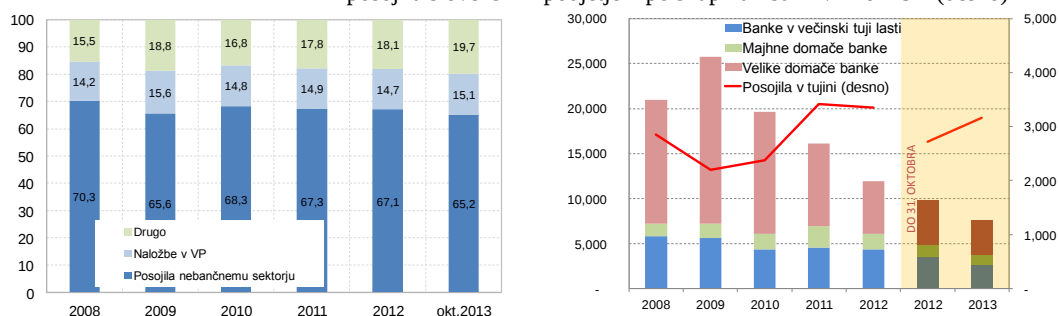
Krčenje posojil v Sloveniji je zaradi nižjega povpraševanja, zaostrenih kreditnih standardov in pospešenega oblikovanja oslabitev in rezervacij hitrejše od krčenja bilančne vsote. Med decembrom 2012 in oktobrom 2013 se je delež vrednostnih papirjev v bilančni vsoti, kljub negativni rasti naložb okrepil, hkrati pa je delež posojil upadel.

Obseg novih posojil se je v prvih treh četrtletjih leta 2013 glede na enako obdobje leta 2012 dodatno skrčil in ostaja nizek, na ravni 45% obsega novih posojil v prvih treh kvartalnih leta 2009. Banke v večinski tuji lasti in majhne domače banke, ki so podvržene manjšim negativnim ponudbenim pritiskom, sklenejo nadproporcionalen obseg novih poslov glede na svojo bilančno vsoto, s tem pa velike domače banke sčasoma izgubljajo svoj tržni delež na posojilnem trgu.

Zaradi nizkega obsega novih posojil in pospešenega oblikovanja oslabitev in rezervacij, posojila izgubljajo delež v bilančni vsoti bank.

⁴ Prenos slabih terjatev na DUTB je bil do sedaj izveden le za obe omenjeni banki, ne pa še za Abanko Vipo.

Slika 2.2: Struktura naložb bančnega sektorja v odstotkih (levo) in novoodobrena posojila slovenskim podjetjem po skupinah bank v mio EUR (desno)

Vir: Banka Slovenije

Nizka investicijska dejavnost in šibka končna potrošnja vplivata na nizko povpraševanje po posojilih.

Banke so se v letu 2013 soočale z omejenim dostopom do grosističnih virov financiranja, kar jim je omejevalo razpoložljiva sredstva za naložbe v slovensko gospodarstvo. Z nadaljnjim poslabševanjem kreditnega portfelja v drugi polovici leta 2013 in akumuliranimi izgubami se nadaljujejo pritiski na zagotavljanje kapitalne ustreznosti, kar banke sili v dodatno krčenje posojilne aktivnosti z namenom zmanjševanja kapitalskih zahtev. Zaradi tega dejstva je začeti proces prenosa slabih terjatev na Družbo za upravljanje terjatev bank (DUTB) v decembru 2013 predpogoj za normalizacijo kreditnega poslovanja bank.

Omejen dostop do virov financiranja in akumulirane izgube bank omejujejo ponudbo posojil.

Vendar na drugi strani upada tudi povpraševanje po posojilih. Bruto investicije slovenskih podjetij v osnovna sredstva so se do tretjega četrtertja 2013 glede na tretje četrtertje 2012 dodatno znižala za 6%. Poleg tega je na zmanjšano povpraševanje po posojilih vplivalo tudi nadaljnje zniževanje cen nepremičnin, kar zmanjšuje vrednost premoženja za zavarovanje posojil. Zmanjšana končna potrošnja, ki je lani do konca tretjega četrtertja 2013 medletno upadla za 4,1% (od tega potrošnja trajnih dobrin za 8,1%) skupaj z nižjim razpoložljivim dohodkom prispevata k upadanju povpraševanja po posojilih gospodinjstev.

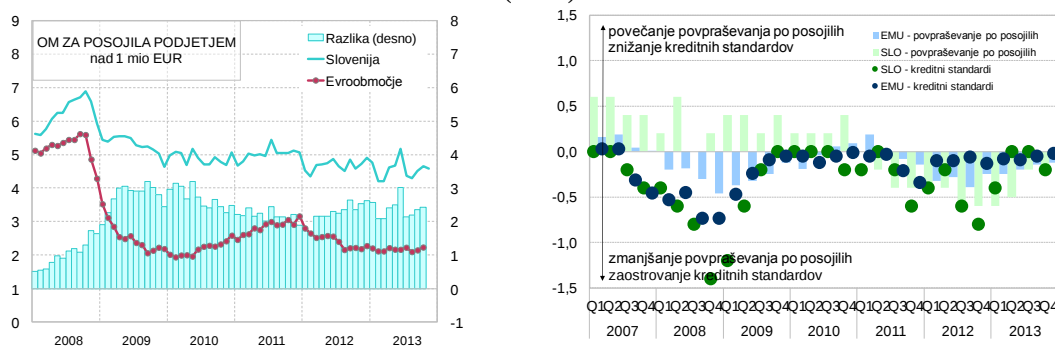
Brez primerne institucionalnega okolja za investicije se bo nadaljevalo šibko povpraševanje po posojilih.

S pričakovanim stabiliziranjem potrošnje in investicij se bo krčenje povpraševanja zasebnega sektorja po posojilih v prihodnje upočasnilo. Za hitrejše gospodarsko okrevanje pa je podjetjem potrebno zagotoviti institucionalno okolje, ki bo stimulatивно za nove investicije in posledično zdravo povpraševanje po posojilih.

S kredibilno sanacijo bančnega sektorja se bodo zmanjšali negativni ponudbeni pritiski na posojilno aktivnost.

S prenosom nedonosnih terjatev na Družbo za upravljanje terjatev bank in že izvedeno dokapitalizacijo treh največjih bank v decembru 2013 je pričakovati, da bo negativen pritisk na ponudbo posojil popustil. S prenosom nedonosnih terjatev na DUTB bo namreč upadla povprečna utež za izračun kapitalnih zahtev, zmanjšal pa se bo tudi volumen posojil v izračunu kapitalnih zahtev. Poleg neposrednih učinkov na kapital in posledično manjših pritiskov na zmanjševanje posojilne aktivnosti, bo kredibilno izvedena sanacija bančnega sektorja omogočila najprej državi nato še bankam ponoven dostop do grosističnih virov po dostopnejših cenah. To bo bankam omogočilo stabilnejše financiranje za zagon ponovnega posojilnega cikla.

Slika 2.3: Obrestne mere za posojila podjetjem nad 1 mio EUR v Sloveniji in v Evroobmočju v odstotkih (levo), in povpraševanje podjetij po posojilih in kreditni standardi (desno)

Vir: ECB, Banka Slovenije

Trenutna gibanja in pričakovanja o povpraševanju in ponudbi posojil podjetjem in gospodinjstvom potrjuje tudi poročanje bank za potrebe Ankete o povpraševanju po posojilih ter kreditnih standardih v Sloveniji in v Evroobmočju.⁵

2.3 Spreminjanje strukture virov financiranja bank in tveganja refinanciranja

2.3.1 Viri financiranja bank

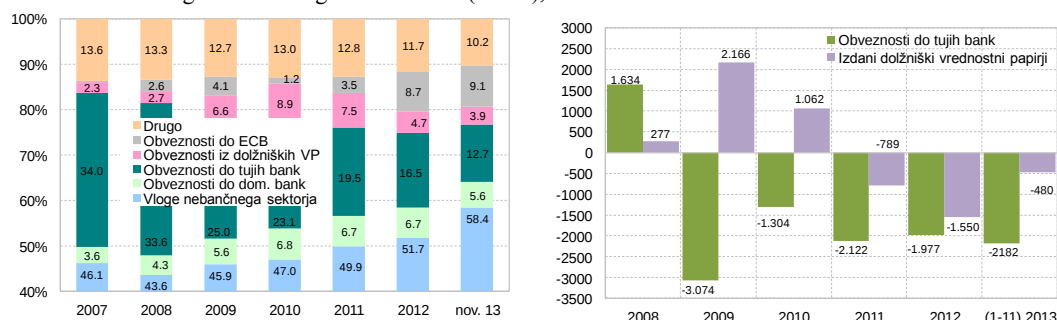
Proces prestrukturiranja virov financiranja, ki se je pričel z nastopom finančne krize, se je v letu 2013 intenzivno nadaljeval. Banke so še naprej zmanjševale odvisnost od grosističnih virov financiranja, saj so zaradi negotovih razmer na mednarodnih finančnih trgih in znižanja bonitetnih ocen države in bank že v letu 2012 omejeno dostopale do sredstev na tujih trgih. V prvih dveh letih krize, v letih 2009 in 2010, so banke razdolževanje do bank v tujini nadomeščale z izdajanjem dolžniških vrednostnih papirjev. Vendar je poglobljanje negotovih gospodarskih, političnih in finančnih razmer v Sloveniji otežilo nadaljnje tovrstno zadolževanje. Delež grosističnega financiranja, ki je še ob začetku krize znašal dobro tretjino vseh virov bank v Sloveniji, se je tako do novembra 2013 prepolovil, pod 17% bilančne vsote bank.

Banke so tudi lani zmanjševale odvisnost od grosističnih virov financiranja.

Vloge nebančnega sektorja so se konec novembra 2013 medletno povečale za 2,7%. K rasti vlog nebančnega sektorja so prispevale predvsem vloge države kot posledica izdaje dolarskih obveznic RS v maju. Pozitivna rast vlog nebančnega sektorja in zmerno zmanjšanje vlog gospodinjstev v primerjavi z zmanjšanjem bilančne vsote so prispevali k povečanju deleža vlog nebančnega sektorja in vlog gospodinjstev v bilančni vsoti. Vloge nebančnega sektorja so tako konec novembra 2013 predstavljale 58,4% bančnih virov, vloge gospodinjstev pa 33,6%. V primerjavi z začetkom krize so prve povečale delež za blizu 15 odstotnih točk, druge pa za 5,6 odstotnih točk.

Vloge nebančnega sektorja so se do konca novembra lani povečale zaradi rasti vlog države.

Slika 2.4: Struktura virov financiranja bank v % (levo) in neto razdolževanje bank na grosističnih trgih v mio EUR (desno), v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Najbolj izrazito so se lani vloge nebančnega sektorja povečale pri bankah v večinski tuji lasti, do novembra 2013 medletno za 12,2%, predvsem zaradi naraščanja vlog gospodinjstev in nefinančnih družb, medtem ko so se vloge države pri tej skupini bank znižale. Vloge nebančnega sektorja pri velikih domačih bankah so se novembra lani medletno zmanjšale za 0,6%, pri majhnih domačih bankah pa za 3,7%. Med vlogami nebančnega sektorja se je lani povečal delež kratkoročnih vlog.

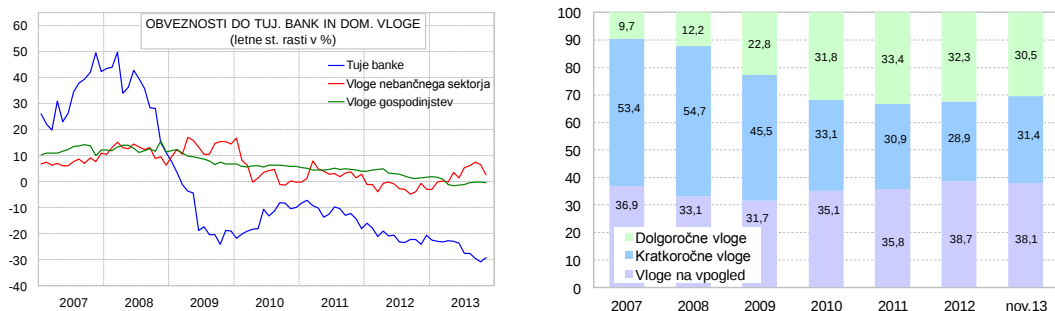
⁵ V okviru poročanja bank za potrebe Ankete o povpraševanju po posojilih ter kreditnih standardih v Sloveniji in v Evroobmočju, so banke v vseh treh kvartalnih poročilih o krčenju povpraševanja po posojilih podjetjem in o zaostrovanju kreditnih standardov. V tretjem kvartalu 2013 je bilo to že deseto zaporedno poročanje upada povpraševanja po posojilih podjetjem. Po sedmih zaporednih poročanjih o upadanju povpraševanja po stanovanjskih posojilih, so banke v drugem in v tretjem četrtletju leta 2013 spet poročale o nespremenjenem povpraševanju po stanovanjskih posojilih, in o nespremenjenih kreditnih standardih za stanovanjska posojila. Banke pri nobeni izmed vrst posojil, ne poročajo o pozitivnih pričakovanjih glede povpraševanja po posojilih in glede lajšanja kreditnih standardov.

Tabela 2.2: Prirasti in stopnje rasti vlog gospodinjstev v mio EUR oz. v odstotkih

Skupina bank	Prirast depozitov gospodinjstev v mio EUR			Medletna stopnja rasti depozitov gospodinjstvom		
	v 2012	v 2013 (do nov.)	v nov. 2013	v 2012	v 2013 (do nov.)	v nov. 2013
Velike domače banke	-402,4	-724,9	-40,2	-4,1	-7,6	-0,5
Majhne domače banke	11,9	-65,9	-18,2	0,9	-4,7	-1,4
Hranilnice	46,7	97,8	9,7	14,4	26,4	2,1
Banke v večinski tuji lasti	310,1	234,1	40,4	9,6	6,6	1,1
Skupaj	-33,7	-458,9	-8,3	-0,2	-3,1	-0,1

Vir: Banka Slovenije

Slika 2.5: Medletne stopnje rasti virov financiranja bank v odstotkih (levo) ter struktura ročnosti vlog nebančnega sektorja (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Razlike v strukturi virov financiranja po posameznih skupinah bank

Razlike v strukturi virov financiranja po skupinah bank so se lani zmanjšale, a so še vedno velike.

Banke so v zadnjih letih razmeroma hitro prilagajale strukturo virov financiranja razmeram na trgu. Vse skupine bank so zmanjševale zadolženost na grosističnih trgih v tujini, banke v večinski tuji lasti celo najbolj intenzivno. Kljub temu so razlike v strukturi financiranja med posameznimi skupinami bank še vedno razmeroma velike.

Tabela 2.3: Deleži posameznih oblik financiranja v bilančni vsoti po skupinah bank

(v %)	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj bančni sistemi
Obveznosti do tujih bank				
2009	16,8	3,2	48,9	25,0
2012	11,1	0,4	31,8	16,5
nov. 2013	8,4	0,1	24,0	12,7
Vloge nebančnega sektorja				
2009	49,6	61,1	33,7	45,9
2012	52,9	62,2	46,4	51,7
nov. 2013	57,5	73,9	56,2	58,4
Vloge gospodinjstev				
2009	30,3	33,1	18,2	27,0
2012	34,6	41,1	24,8	32,2
nov. 2013	34,5	51,5	27,5	33,6
Vloge držav e				
2009	8,7	10,4	4,7	7,7
2012	7,2	8,8	4,7	6,6
nov. 2013	11,5	12,1	5,2	9,5
Izdani dolžniški v rednostni papirji				
2009	10,0	4,9	0,0	6,6
2012	6,9	6,1	0,0	4,7
nov. 2013	5,9	4,8	0,2	3,9
Obveznosti do Evrosistema				
2009	3,9	6,3	3,7	4,1
2012	9,6	11,0	6,2	8,7
nov. 2013	10,1	17,1	5,1	9,1

Vir: Banka Slovenije

Velike domače banke so se razdolževale v tujini, obenem pa so se jim zmanjševale tudi vloge nebančnega sektorja, zlasti vloge gospodinjstev. Le-te so kompenzirale z višjimi vlogami države. Delež vlog nebančnega sektorja v strukturi virov skupine velikih domačih bank se je posledično povečeval. Med viri domačih bank predstavljajo vloge gospodinjstev njihov najpomembnejši vir. Pri velikih domačih bankah so lani novembra presegale tretjino, pri skupini majhnih domačih bank in hranilnic pa polovico njihove bilančne vsote. Obe skupini bank sta tudi bolj izpostavljeni pri obveznostih do Evrosistema v primerjavi s skupino bank v večinski tuji lasti. Banke v večinski tuji lasti so lani nadaljevale z razdolževanjem v tujini. Banke matere so pričele že pred tremi leti zmanjševati financiranje hčerinskih bank v Sloveniji, ki so se nato osredotočile na pridobivanje virov na lokalnem trgu. Tako se je delež financiranja pri bankah (materah) v tujini v strukturi virov podružnic več kot prepolovil in konec novembra lani dosegal le še četrtno. Dosedanji razvoj finančne krize je pokazal, da prekomerna odvisnost bank od financiranja na grosističnih trgih ne zagotavlja dolgoročno stabilnega poslovnega modela. Prav prekomerna odvisnost od grosističnih virov financiranja je nekatere banke prisilila v pospešeno krčenje bilančne vsote v času krize.

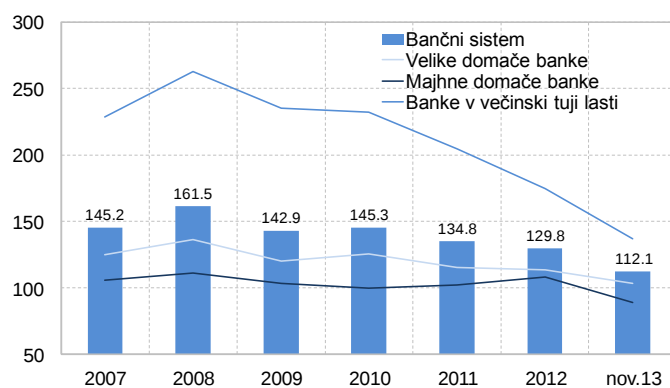
Banke v večinski tuji lasti so se v letih krize relativno najbolj razdolžile v tujini in se vse bolj osredotočajo na pridobivanje virov na slovenskem trgu.

Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (Loan-to-Deposit Ratio)

Z naraščanjem omejitev financiranja na finančnih trgih se je povečal pomen sredstev, ki jih banke uspejo pridobiti z vlogami na domačem trgu. Kazalnik vzdržnosti financiranja bank, opredeljen kot razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja se od pričetka krize zmanjšuje. Od konca leta 2008 do novembra 2013 se je znižal za blizu 50 odstotnih točk, na 112%. V tem obdobju so omenjen kazalnik najbolj znižale banke v večinski tuji lasti, na še vedno nadpovprečnih 137%. K temu je ob manjšem kreditiranju prispevalo agresivnejše pridobivanje vlog na lokalnem trgu. Domače banke so se medtem ob nezmožnosti financiranja na tujih trgih soočale še z odlivom vlog, kar je posledica padca njihovih bonitetnih ocen in zmanjšanja zaupanja javnosti. Razmerje med posojili nebančnemu sektorju in vlogami nebančnega sektorja se je v zadnjih letih izboljševalo, vendar je potrebno poudariti, da se bo decembra 2013 - ob močnem zmanjšanju vlog države zaradi njihovega konvertiranja v lastniške deleže v največjih bankah in prenosu dela slabih posojil na Družbo za upravljanje slabih terjatev bank- to razmerje med posojili in vlogami konec leta 2013 ponovno nekoliko povečalo.

Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja se je lani do konca novembra zmanjševalo. Banke so manj odvisne od virov v tujini kakor pred začetkom krize.

Slika 2.6: Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja po skupinah bank v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Lani se je prehajanje vlog znotraj bančnega sistema med posameznimi skupinami bank v primerjavi s predhodnim letom okrepilo. Ob krčenju vlog gospodinjstev na ravni bančnega sistema – to je bilo sicer mnogo manjše v primerjavi s krčenjem bilančne vsote – so banke v večinski tuji lasti uspele pridobiti del vlog nebančnega sektorja iz domačih bank, predvsem vlog nefinančnih družb, drugih finančnih organizacij in gospodinjstev.

Banke v večinski tuji lasti so lani do konca novembra edine povečale vloge nebančnega sektorja.

Tabela 2.4: Prehajanje vlog nebančnega sektorja med skupinami bank v letu 2012 in v letu 2013 do novembra, medletne stopnje rasti v odstotkih

v %	Vloge NBS			Vloge NFD			Vloge DFO			Vloge države			Vloge gospodinjstev		
	2011	2012	nov.13	2011	2012	nov.13	2011	2012	nov.13	2011	2012	nov.13	2011	2012	nov.13
Velike domače banke	1,1	-7,3	-0,6	-9,2	-1,8	-8,8	4,4	-26,3	-45,7	15,3	-15,8	38,3	0,0	-4,6	-7,1
Majhne domače banke	-3,7	-4,8	-3,7	-19,8	-15,2	-32,3	-36,5	-22,6	-60,0	1,2	-17,8	12,3	5,0	2,1	3,1
Banke v večinski tuji lasti	12,2	18,0	12,2	11,2	8,2	34,5	99,3	56,8	4,3	18,0	61,0	-11,3	7,1	7,7	8,5
Skupaj	3,0	-1,0	2,7	-4,3	-4,1	5,8	13,6	-2,6	-24,0	13,6	-5,0	23,3	2,0	-1,1	-2,2

Vir: Banka Slovenije

Na povečanje vlog drugih finančnih organizacij in gospodarstva pri skupini bank v večinski tuji lasti so vplivale boljše bonitetne ocene te skupine bank v primerjavi z domačimi bankami, na povečanje vlog gospodinjstev pa aktivna politika pridobivanja teh vlog kakor tudi dejstvo, da so gospodinjstva, ob slabih rezultatih poslovanja velikih domačih bank in zaradi uvedbe nadzorovane likvidacije v dveh manjših bankah, banke v večinski tuji lasti dojemali kot bolj stabilne. Banke v večinski tuji lasti imajo sicer za vloge gospodinjstev nižje obrestne mere kot banke v večinski domači lasti, vendar se je ta razlika v letu 2013 zmanjšala.

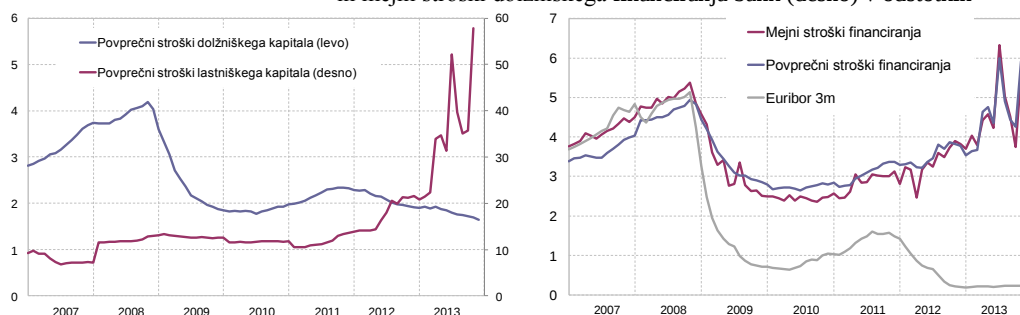
2.3.2 Stroški financiranja bank

Leta 2013 je bilo znižanje povprečnih stroškov dolžniškega financiranja bank predvsem posledica zniževanja obrestnih mer na vloge nebančnega sektorja, kar se je najbolj odrazilo v znižanju stroškov financiranja velikih domačih bank. Razdolževanje do tujih bank je pri bankah v večinski tuji lasti vplivalo na manjše znižanje stroškov financiranja, saj obveznosti do bank v tujini predstavljajo stroškovno razmeroma ugoden bančni vir. Razen pri SID banki, leta 2013 ni bilo novih izdaj dolžniških vrednostnih papirjev bank, prav tako banke niso pridobile novih posojil pri ECB v pomembnejšem obsegu. Leta 2013 je močno poskočila cena lastniškega kapitala bank, kot posledica velikega upada cen njihovih delnic.

Stroški dolžniškega financiranja so se leta 2013 zniževali, medtem ko so se stroški lastniškega kapitala izrazito povečali.

Povprečni stroški dolžniškega kapitala so se v enajstih mesecih leta 2013 znižali za 0,25 odstotne točke, na 1,64 %, medtem ko so se stroški lastniškega kapitala izrazito povečali.⁶ Zniževanje stroškov dolžniškega kapitala leta 2013 je predvsem posledica zniževanja pasivnih obrestnih mer bank za vloge nebančnega sektorja, ki so se v enajstih mesecih znižale za 0,4 odstotne točke, na 1,72% in tudi večjega dela virov ECB v bančnih virih.

Slika 2.7: Povprečni stroški lastniškega in dolžniškega kapitala (levo) ter povprečni in mejni stroški dolžniškega financiranja bank (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Leta 2013 so slovenske banke zniževale pasivne obrestne mere.

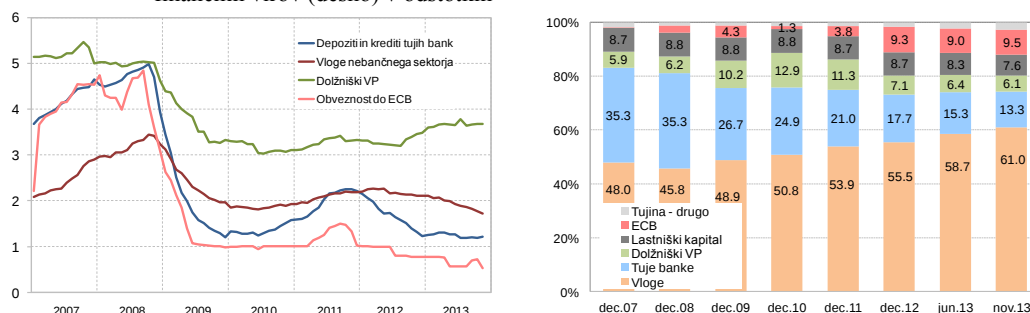
V strukturi dolžniških virov financiranja bank so se novembra 2013 vloge nebančnega sektorja povečale na 61%⁷. Vloge nebančnega sektorja predstavljajo s povprečno 1,7% obrestno mero tretji najdražji vir financiranja. Slovenske banke so leta 2013 izrazito zniževale obrestne mere, s čimer so skušale izboljšati svojo stroškovno konkurenčnost oziroma pritisk na razmeroma nizko raven obrestnih marž. Na zniževanje povprečnih

⁶ Ocena stroškov lastniškega kapitala je zaradi omejenega števila kotacij delnic bank na LJSE enaka za vse skupine bank. Razlike v stroških financiranja bank nastajajo le zaradi razlik v stroških dolžniškega kapitala in deležih lastniškega kapitala v virih financiranja po posameznih skupinah bank

⁷ Viri financiranja, ki se uporabljajo za izračun stroškov financiranja so po obsegu nekoliko manjši od celotne bilančne vsote, saj so zajete le komponente na katere se plačujejo obresti ter kapital, zato je delež posameznih oblik financiranja nekoliko višji kot v bilančni vsoti.

stroškov dolžniškega financiranja bank leta 2013 je pomembno vplivalo tudi nadaljnje zmanjšanje financiranja bank prek izdaj dolžniških vrednostnih papirjev, ki predstavljajo relativno najdražji vir dolžniškega financiranja. V strukturi virov bank se je zadolženost pri ECB malenkost povečala. Cena tega vira je v enajstih mesecih 2013 upadla za četrtno odstotne točke, ker je ECB ključno obrestno mera novembra znižala na 0,25%. Referenčne obrestne mere se leta 2013 niso bistveno spremenile.

Slika 2.8: Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank (levo) in struktura stanj finančnih virov (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

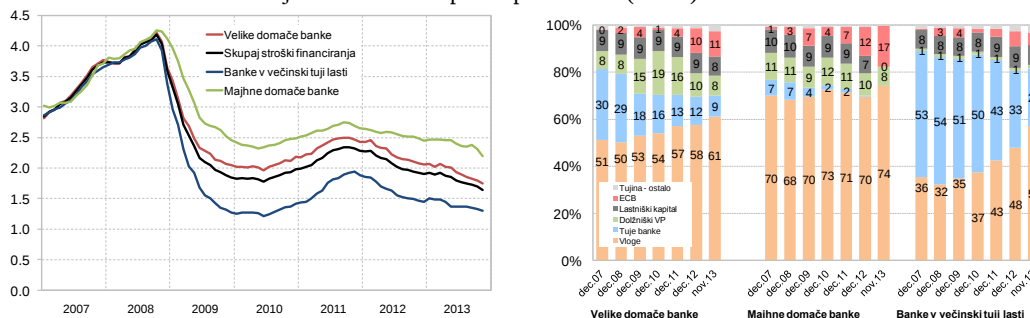
Najnižje povprečne stroške dolžniškega financiranja so imele konec novembra 2013 banke v večinski tuji lasti z 1,3%, sledile so velike domače banke z 1,7% in majhne domače banke z 2,2%. V 11 mesecih leta 2013 so stroške financiranja najbolj znižale velike domače banke, za 0,32 odstotne točke, sledile so majhne domače banke z 0,25 o.t. in banke v večinski tuji lasti z 0,15 o.t..

Stroške dolžniškega financiranja so leta 2013 najbolj znižale velike domače banke.

Razlika v cenah financiranja po posameznih skupinah bank je posledica njihove različne strukture financiranja in cene posameznih virov financiranja. Vse skupine bank nadaljujejo z zmanjševanjem deleža financiranja pri bankah v tujini in povečevanjem deleža relativno dražjih vlog nebančnega sektorja, katerih cena pa se je lani zniževala. Pri bankah v večinski tuji lasti med viri ne prevladujejo več cenejše obveznosti do tujih bank, vendar tako kot pri ostalih dveh skupinah bank vloge do nebančnega sektorja.

Vse skupine bank nadaljujejo s povečevanjem deleža relativno dražjih vlog nebančnega sektorja.

Slika 2.9: Povprečni stroški dolžniškega financiranja po skupinah bank (levo) in struktura stanj finančnih virov po skupinah bank (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

2.3.3 Tveganje refinanciranja bank

Banke so bile novembra lani nekoliko manj izpostavljene bremenu odplačil v krajših časovnih obdobjih na grosističnih trgih kot konec leta 2012. Zaradi intenzivnega razdolževanja bank na mednarodnih grosističnih trgih od leta 2009 in znatnega znižanja obsega teh obveznosti se je kratkoročni pritisk na refinanciranje lani precej zmanjšal. Banke so bile lani proti koncu leta izpostavljene zapadlosti depozitov države, ki pa so se ob začetku procesa sanacije nekaterih velikih domačih bank decembra 2013 deloma konvertirali v kapital. Banke bodo najbolj izpostavljene tveganju refinanciranja v obdobju od novembra 2014 do decembra 2015. Med decembrom 2014 in koncem novembra 2015 bankam zapade za 1,9 mrd EUR obveznosti do tujine, v prvem četrtletju 2015 pa bodo morale odplačati preostalih 3,3 mrd EUR dolgoročnih obveznosti do Evrosistema.

a) Vloge države pri bankah

Država je 18. decembra 2013 za 2.140 mio EUR zmanjšala vloge pri bankah in jih konvertirala v lastniški kapital.

Konec novembra lani so vloge države pri velikih domačih bankah predstavljale dobro desetino bilančne vsote, v decembru pa so se močno znižale in bodo le še za malenkost presegale predkrizno raven.

Konec novembra 2013 je imel bančni sistem za 3,9 mrd EUR obveznosti do Evrosistema.

Država je v obdobju krize postala pomemben vir financiranja bank. Delež vlog širše države v bilančni vsoti se je do novembra lani v primerjavi z začetkom krize več kot podvojil in dosegel 4.054 mio EUR oziroma 9,5% bilančne vsote, kar je znašalo 16% vlog nebančnega sektorja.

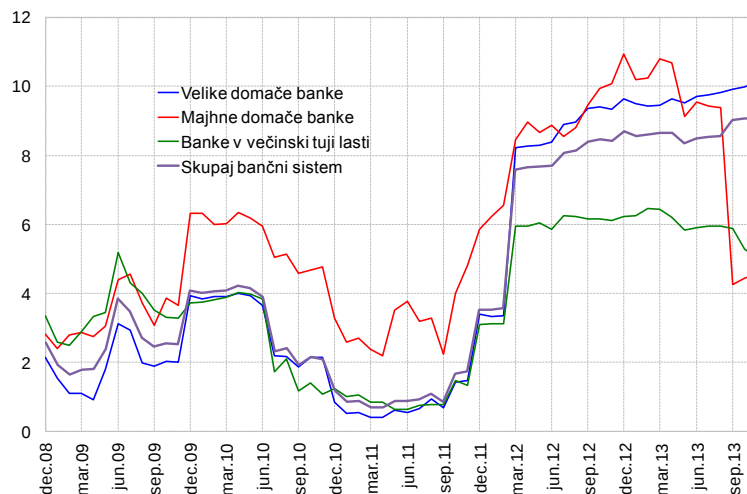
Med vlogami države so največji del predstavljali vezani depoziti Ministrstva za finance RS. Konec novembra 2013 je njihov obseg znašal 2.928 mio EUR. Vezani depoziti MF RS so se 18. decembra 2013 pri bankah močno zmanjšali, za 2.140 mio EUR. Država jih je konvertirala v kapital pri nekaterih bankah⁸. Skupne vloge države pri bankah so se tako prepolovile.

Banke v večinski domači lasti so imele pred decembrskimi ukrepi višji delež obveznosti do države v bilančni vsoti v primerjavi z bankami v večinski tuji lasti. Pri majhnih domačih bankah je novembra lani znašal 12,1%, pri velikih domačih bankah 11,5% in pri bankah v večinski tuji lasti 5,2%. Pomen virov države v bilančni vsoti se bo po podatkih za konec leta 2013 močno zmanjšal, njihov delež v bilančni vsoti na ravni bančnega sistema pa se bo po teh spremembah znižal na raven primerljivo pred krizo.

b) Financiranje bank pri Evrosistemu

Obseg obveznosti do instrumentov Evrosistema se je lani do konca novembra zmanjšal za 134 mio EUR, na 3,9 mrd EUR. Relativni pomen te oblike financiranja se je lani nekoliko povečal zaradi krčenja bilančne vsote, za 0,4 odstotne točke, na 9,1% bilančne vsote bančnega sistema. Večino, kar 3,3 mrd EUR tovrstnih obveznosti imajo banke iz naslova dolgoročnih operacij refinanciranja sklenjenih v prvem četrtletju 2012. Obseg dolgoročnih operacij, 3 – letne ODR, se je lani s 3,7 mrd EUR zmanjšal na 3,3 mrd EUR, zaradi predčasnih vračil 3-letne ODR nekaterih bank in odvzema možnosti dostopa do rednih instrumentov ECB pri dveh manjših bankah v rednem likvidacijskem postopku.

Slika 2.10: Delež obveznosti do instrumentov Evrosistema v bilančni vsoti bank

Vir: Banka Slovenije

Približevanje prvemu četrtletju leta 2015 postopoma povečuje tveganje refinanciranja bank pri ECB.

Postopno približevanje prvemu četrtletju 2015, ko bodo banke morale odplačati oziroma refinancirati obveznosti iz dolgoročnih 3-letnih operacij pri Evrosistemu, povečuje tveganje refinanciranja teh virov. Večina dolga iz naslova 3-letne ODR je skoncentrirana pri velikih domačih bankah, od skupno 3,3 mrd EUR za slabe 2,6 mrd EUR. Če ECB na trgu ne bo ponudila bankam novih dolgoročnih operacij, bi bile te banke primorane v ročnostno manj ugodno strukturo teh virov, to je v 3-mesečno ODR ali operacije glavnega refinanciranja. Banke se z oblikovanjem svojih naložb že aktivno pripravljajo na odplačilo obveznosti 3-letne ODR oziroma na postopno predčasno poplačilo že v letu 2014.

⁸ Ministrstvo za finance RS je 18. decembra dokapitaliziralo Abanko, Factor banko, NKBM, NLB in Probanko. Del dokapitalizacije teh bank je bil izveden s konvertiranjem vezanih vlog Ministrstva za Finance RS v lastniške deleže v bankah.

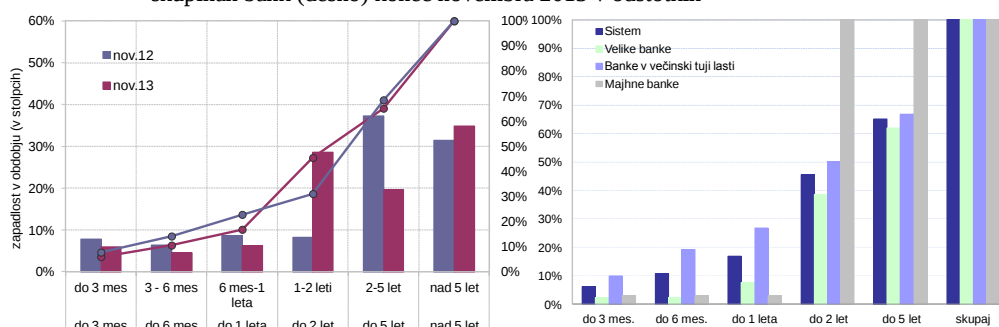
c) Zapadanje obveznosti bank do tujine

Pri financiranju na grosističnih trgih v tujini so banke lani v zelo majhni meri uspele obnavljati zapadle obveznosti⁹. Banke v večinski tuji lasti so lani do konca novembra znižale obseg dolga do tujih bank za 1,2 mrd EUR oziroma za 27% glede na konec 2012, velike banke v večinski domači lasti pa za 0,9 mrd EUR oziroma za 30%.

Struktura ročnosti zapadanja obveznosti do tujih bank je bila novembra lani na segmentu ročnosti do enega leta bolj ugodna, v razredu ročnosti zapadlosti od enega do dveh let pa manj ugodna kot novembra 2012.

V obdobju enega leta do novembra 2014 bankam zapade 1,125 mrd EUR oziroma 16,9% celotnega dolga, medtem ko je pred enim letom ta delež znašal 22,8%, kar je predstavljalo 2,1 mrd EUR dolga do tujih bank.

Slika 2.11: Zapadanje obveznosti do tujih bank po intervalih zapadlosti (levo) in po skupinah bank (desno) konec novembra 2013 v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Tveganju refinanciranja so na krajših ročnostih bolj izpostavljene banke v večinski tuji lasti, ki pa so v preteklosti do teh virov dostopale pri svojih bankah materah v tujini. Bankam v večinski tuji lasti v obdobju do enega leta zapade 880 mio EUR oz. četrtnina celotnega dolga, medtem ko velikim domačim bankam le 7,5% oziroma 242 mio EUR dolga. V obdobju do dveh let zapade majhnim domačim bankam ves dolg v višini 142 mio EUR. Banke v večinski domači lasti so se v obdobju finančne krize najbolj intenzivno razdolževale, zato so na krajših ročnostih manj izpostavljene tveganju refinanciranja kot banke v večinski tuji lasti.

Nizka kreditna aktivnost, zaostrene razmere na medbančnem trgu in spremenjena politika bank mater do bank hčera sta močno zmanjšale financiranje bank v večinski tuji lasti, medtem ko se banke v večinski domači lasti lani v tujini sploh niso na novo zadolževale. Obseg novosklenjenih posojil pri bankah v tujini pri skupini bank v večinski tuji lasti se je lani do konca novembra zmanjšal na 657 mio EUR, na blizu 60% predlanskega v celem letu, 84% vseh novo sklenjenih poslov je bilo kratkoročnih.

d) Financiranje bank z izdanimi dolžniškimi vrednostnimi papirji

V obdobju zadnjih treh let do konca novembra 2013 so banke zmanjševale obseg financiranja preko izdanih dolžniških vrednostnih papirjev. Kumulativen obseg razdolžitve bank preko dolžniških vrednostnih papirjev v letih od 2011, do novembra 2013 je znašal 2,8 mrd EUR.

Lani do konca novembra ni bilo pomembnejšega zadolževanja s to obliko virov. Izjema sta bili izdaja 3-letne obveznice SID banke v marcu v višini 200 mio EUR in izdaja 1-letne obveznice iste banke v septembru v višini 100 mio EUR.

Kratkoročno breme refinanciranja se je v zadnjem letu in pol na segmentu najkrajših ročnosti zmanjšalo. V obdobju enega leta zapade bankam le za 11% dolga od skupno 1,686 mrd EUR izdanih dolžniških vrednostnih papirjev

Lani se je dolg do tujih bank zniževal domačim bankam in bankam v večinski tuji lasti.

Novembra lani je bil delež dolga do tujine, ki zapade v obdobju do enega leta nižji kot predlani.

Tveganju refinanciranja so na krajših ročnostih bolj izpostavljene banke v večinski tuji lasti.

Banke so lani do konca novembra zmanjševale obseg izdanih dolžniških vrednostnih papirjev.

⁹ Po anketnih podatkih bank, ki so v času pisanja poročila na voljo do 3. četrtletja 2013, so v obdobju med septembrom 2012 in septembrom 2013 le banke v večinski tuji lasti v zelo omejenem obsegu, tj. manj kot 9%, uspele obnoviti obveznosti do bank v tujini, medtem ko domače banke niso uspele obnoviti virov v tujini.

3 IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA IN DOHODKOVNO TVEGANJE

Povečuje se dohodkovno tveganje v bankah. Izguba v bančnem sistemu pred obdavčitvijo je lani do konca novembra znašala 1.069 mio EUR.

Banke so vse bolj izpostavljene visokemu dohodkovnemu tveganju. Slabšanje kakovosti kreditnega portfelja in zmanjševanje kreditiranja sta vplivala na znižanje obrestnih prihodkov bank in na povečanje stroškov oslabitev in rezervacij. Zniževanje neto obrestnih prihodkov je tesno povezano s krčenjem finančnega posredništva in procesom prestrukturiranja virov financiranja. Ker ni bilo podobnih ugodnih učinkov kot predlani, so se neto neobrestni prihodki bank lani znižali za 42%. Izguba v bančnem sistemu se je močno povečala v jesenskih mesecih. Izguba pred obdavčitvijo v bančnem sistemu je v prvih enajstih mesecih leta 2013 znašala 1.069 mio EUR.

Rast stroškov oslabitev in rezervacij je bila glavni dejavnik izgube v bančnem sistemu. Konec novembra lani je obseg teh stroškov znašal 1.441,5 mio EUR in je za 42% presegal primerljive v letu 2012. Največ, kar 42% oziroma 602 mio EUR, sta k skupnemu povečanju obsega stroškov oslabitev in rezervacij v enajstih mesecih 2013 prispevali Probanka d.d. in Factor banka d.d., ki sta od septembra lani dalje v postopku nadzorovane likvidacije.

Tabela 3.1: Izkaz poslovnega izida v obdobju januar-november 2013

	2011	Strukt.	2012	Strukt.	2011	Struktura	2013	Struktura	Medl. rast.
v mio EUR; rasti v %	jan.-dec	%	jan.-dec	%	jan.-okt	%	jan.-nov	%	nov 2013
Prihodki od obresti	2.207		1.944		1.856		1.421		-21,9
Odhodki od obresti	-1.190		-1.058		-994		-738		-25,1
Čiste obresti	1.018	70,3	886	61,3	863	70,8	684	56,2	-18,2
Neobrestni prihodki	429	29,7	679	47,0	355	29,2	337	27,6	-42,4
od tega neto opravnine	346	23,9	339	23,5	292	23,9	311	25,6	0,5
od tega čisti dobički/izgube iz FS in obvez. namenjenih trgovanju	-10	-0,7	-2	-0,2	-12	-1,0	1	0,1	-86,6
Bruto dohodek	1.447	100,0	1.566	108,2	1.218	100,0	1.021	83,8	-28,2
Operativni stroški	-777	-53,7	-743	-51,3	-633	-52,0	-648	-53,2	-4,3
od tega stroški dela	-416	-28,8	-400	-27,6	-345	-28,3	-350	-28,8	-4,9
Neto oslabitve in rezervacije	1.207	83,4	1.599	110,5	707	58,1	1.441	118,4	42,2
od tega neto oslabitve FS mer po odplač.vred.in rezervacije	950	65,6	1.201	83,0	598	49,1	1.200	98,6	45,0
Dobiček pred obdavčitvijo	-537	-37,1	-776	-53,7	-122	-10,0	-1.069	-87,8	-295,4
Davki.	95		22		20		-2		...
Dobiček po obdavčitvi	-442		-754		-102		-1.071		...

Vir: Banka Slovenije

Na realizacijo dohodkovnega tveganja so lani vplivali nižji neto obrestni prihodki, zaostajanje neto neobrestnih prihodkov za predlanskimi in visoki stroški oslabitev in rezervacij v bankah.

Na ohranjanje in realizacijo visokega dohodkovnega tveganja je lani vplivalo več dejavnikov. Neto obrestni prihodki so za primerljivimi predlanskimi zaostajali v povprečju za petino. K temu je najbolj prispevala negativna rast obrestnih prihodkov, ki so se do konca novembra znižali za 21,9%. Njihovo zmanjšanje je posledica manjšega kreditiranja in visokih stroškov oslabitev posojil, zaradi česar so se bankam dodatno zmanjševali obrestni prihodki. Na zniževanje obrestnih prihodkov in odhodkov so vplivale tudi nižje povprečne ravni referenčnih obrestnih mer na mednarodnih finančnih trgih¹⁰. Zmanjšanje obrestnih odhodkov je sicer ugodno vplivalo na dohodek bank vendar ni moglo nadomestiti padca obrestnih prihodkov.

Neto obrestna marža

Aktivne učinkovite obrestne mere so se v letu 2013 znižale bolj kot pasivne obrestne mere.

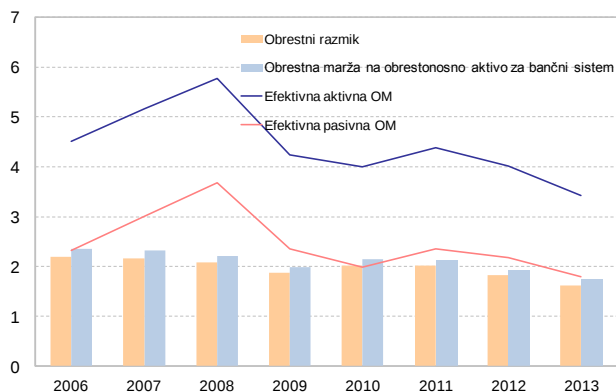
Zaradi hitrejšega zniževanja neto obresti od bilančne vsote se je lani nadaljevalo zniževanje neto obrestne marže, ki je novembra znašala 1,75% in je med najnižjimi v regiji.

Povprečne aktivne in pasivne učinkovite obrestne mere so se lani do novembra v primerjavi z letom 2012 zmanjšale: povprečna aktivna obrestna mera za 0,6 odstotne

¹⁰ Povprečna raven 3-mesečnega EURIBOR-ja le lani do konca novembra v povprečju za 0,36 odstotne točke zaostajala za povprečno ravniyo v letu 2012, pri 6-mesečnem EURIBOR-ju pa za 0,49 odstotne točke.

točke, na 3,4%, povprečna pasivna obrestna mera za 0,4 odstotne točke, na 1,8%. Razmik izračunan za povprečje zadnjega leta se je znižal na 1,6%. Banke se kljub intenzivnejšemu zniževanju obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja od drugega četrtletja lani še vedno soočajo z trendom zniževanja neto obrestne marže, ki je močno določen s krčenjem posojil in visokim deležem nedonosnih terjatev v portfelju bank.

Slika 3.1: Gibanje povprečne aktivne in pasivne obrestne mere, obrestnega razmika in obrestne marže na obrestonosno aktivo

Opomba: Vrednost za oktober je izračunana kumulativno za obdobje jan.-oktober 2013.

Vir: Banka Slovenije

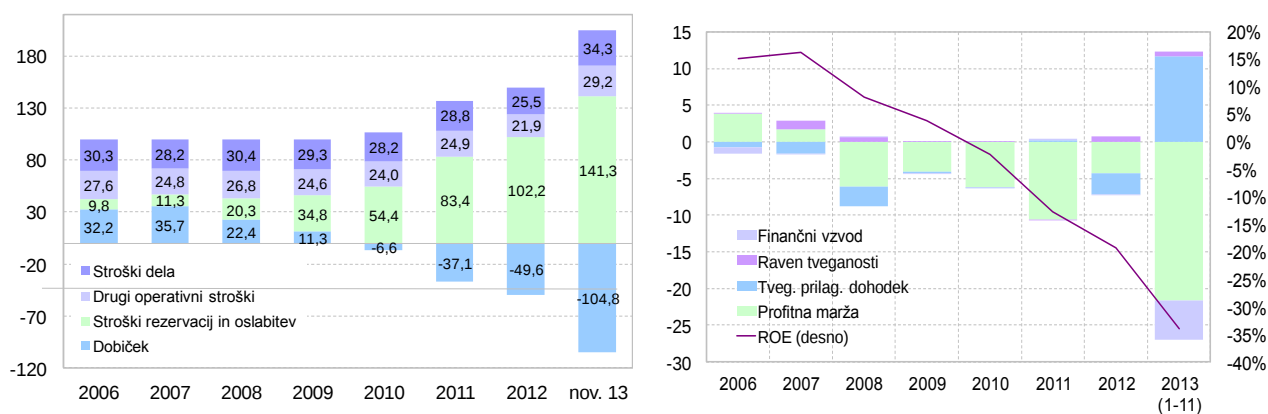
Stroški oslabitev in rezervacij

Stroški oslabitev in rezervacij so se v prvih enajstih mesecih leta 2013 medletno zmanjšali le pri skupini velikih domačih bank, za 27,7%. Kljub temu so ti stroški še vedno predstavljali kar 96% ustvarjenega njihovega bruto dohodka. Večkratno povečanje stroškov oslabitev in rezervacij pri skupini majhnih domačih bank je posledica oslabitev v dveh manjših bankah. Lani so se izrazito povečali stroški oslabitev in rezervacij pri skupini bank v večinski tuji lasti, za 74,4%. V zadnjih dveh letih se je tej skupini bank podvojil delež teh stroškov v bruto dohodku, na dobrih 71%.

Pričakujemo lahko, da se bo delež oslabitev in rezervacij v bruto dohodku začel zniževati po zaključenem prenosu slabih terjatev na DUTB in ko se bo krčenje posojil zaustavilo. To pa bo prispevalo tudi k stabilizaciji dohodkovnega tveganja v bankah.

Stroški oslabitev in rezervacij so se lani do konca novembra dodatno izrazito povečali zaradi oslabitev v dveh manjših bankah za kateri je bila uvedena nadzorovana likvidacija.

Slika 3.2: Struktura porabe bruto dohodka v bančnem sistemu v Sloveniji v odstotkih (levo) ter gibanje donosnosti na kapital ob vplivu štirih dejavnikov (desno)

Vir: Banka Slovenije

Banke v večinski domači lasti so poslovale z nekoliko nižjo obrestno maržo na obrestonosno aktivo, z 1,69%, kot banke v večinski tuji lasti, 1,86%.

Banke v večinski domači lasti so lani poslovale z nekoliko nižjimi maržami kot banke v večinski tuji lasti.

Tabela 3.2: Kazalniki poslovanja v bančnem sistemu v obdobju januar – november 2013 v odstotkih

v %	Konec obdobja					
	2009	2010	2011	2012	nov.12	nov.13
Profitabilnost						
Marža finančnega posredništva*	2,88	2,88	2,87	3,23	3,20	2,48
Donos na aktivo (ROA)	0,32	-0,19	-1,06	-1,60	-0,61	-2,59
Donos na kapital (ROE)	3,87	-2,30	-12,54	-19,04	-7,17	-33,61
Obrestna marža na obrestonosno aktivo	1,98	2,14	2,13	1,93	1,98	1,75
Neto neobrestni prihodki/oper. stroški	-64,42	-56,99	-55,28	-91,48	-86,30	-51,93
Stroški poslovanja						
Stroški dela/povp. aktiva	0,84	0,81	0,83	0,82	0,83	0,85
Drugi stroški/povp. aktiva	0,71	0,69	0,71	0,71	0,69	0,72
Kakovost aktive						
Oslabitev finančnih sredstev merjenih po odplačni vrednosti/Bruto aktiva	3,00	4,18	5,88	8,05	7,65	10,42

Opomba: *Bruto dohodek/povprečna aktiva
Vir: Banka Slovenije

4 KREDITNO TVEGANJE

4.1 Kakovost kreditnih portfeljev bank in hranilnic

Poslabševanje kakovosti kreditnega portfelja se je lani nadaljevalo do decembra, ko sta država in Banka Slovenije aktivno pristopili k saniranju največjih bank. Razvrščene terjatve bank in hranilnic se od sredine leta 2012 zmanjšujejo in so se do novembra znižale na raven iz leta 2008. Banke prerazvrščajo terjatve v slabše bonitetne skupine, zato se znesek oblikovanih oslabitev povečuje. Septembra so se izrazito povečale oslabitve, k čemur so prispevale predvsem majhne domače banke zaradi nadzorovane likvidacije, Factor banke in Probanke.

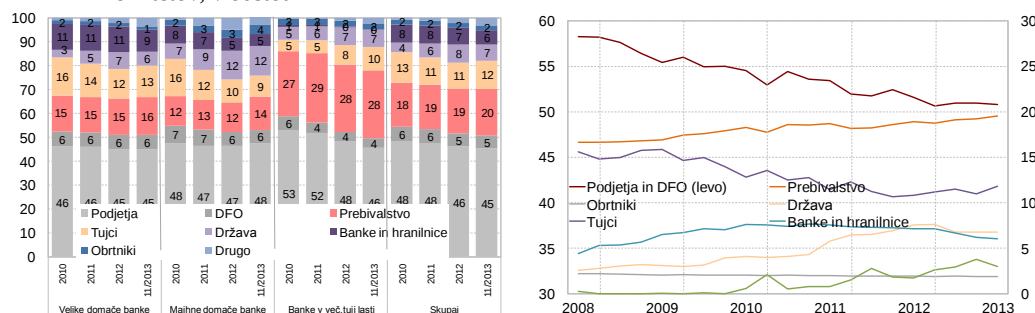
Nedonosne terjatve, opredeljene kot zamuda pri odplačilu terjatev nad 90 dni, so novembra predstavljale 17,3% vseh razvrščenih terjatev bank. Prenos dela nedonosnih terjatev na Družbo za upravljanje terjatev bank (v nadaljevanju DUTB) bo pomembno znižal delež nedonosnih terjatev na ravni sistema, vendar bo nadaljnji razvoj kreditnega tveganja odvisen od aktivnosti bank za hitrejše reševanje preostalega dela slabih naložb z učinkovitejšo izterjavo, odpisi in kjer je to upravičeno, s spremembo terjatev v lastniške deleže ter od ponovne oživitve kreditne rasti. Predvsem kreditna rast bo vplivala na zmanjšanje deleža nedonosnih terjatev v portfelju bank. Sprememba Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP-F, UL RS št. 100/2013) omogoča bankam več in bolj učinkovito razreševanje slabih terjatev, kar bi v letu 2014 moralo prispevati k izrazitejšemu znižanju deleža slabih terjatev v portfelju bank. Največje poslabšanje portfeljev je v lanskem letu zaslediti v sektorju podjetij in DFO¹¹. Za pokritje nedonosnih terjatev je namenjenih 73% celotnih oblikovanih oslabitev, tako da je stopnja njihovega pokritja konec novembra znašala 47,6%. Terjatve do stečajnikov so predstavljale novembra 42% nedonosnih terjatev in so se glede na leto 2012 zvišale. Najnižji delež odpisov nedonosnih terjatev so lani imele velike domače banke.

4.1.1 Celotne razvrščene terjatve in pokritost z oslabitvami

Razvrščene terjatve bank in hranilnic se od sredine leta 2012 zmanjšujejo kot posledica zmanjševanja kreditne aktivnosti bank in razreševanja slabih naložb. Po zadnjih razpoložljivih podatkih za mesec november so razvrščene terjatve bank dosegle 44,9 mrd EUR. Najvišje ravni so bile dosežene med letoma 2010 in 2012 v višini 50 mrd EUR.

Na ravni sistema bank in hranilnic so razvrščene terjatve padle na raven iz leta 2008.

Slika 4.1: Struktura razvrščenih terjatev bank po skupinah bank in po skupinah komitentov, v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Glede na leto 2010 se je znižalo predvsem kreditiranje podjetij, za 3,6 mrd EUR. V strukturi razvrščenih terjatev so podjetja izgubila 3 odstotne točke. Vendar se portfelji glede na boniteto terjatve še naprej poslabšujejo, saj upada delež komitentov, ki so razvrščeni v manj tvegane bonitetne skupine (A in B). V teh dveh skupinah je bilo ob koncu leta 2012 razvrščenih še 85,5% terjatev, novembra 2013 pa 80,1%. Razlog za zniževanje tega deleža je tudi nizka kreditna aktivnost bank, saj so praviloma

Zastoj kreditiranja je zaznati predvsem v sektorju podjetij in tujcev.

Banke prerazvrščajo komitente v slabše bonitetne razrede.

¹¹ S 1.1.2014 velja nova metodologija ESR 2010, ki med drugim opredeljuje in vpliva na novo sektorizacijo holdingov in uprav podjetij. Poleg tega je bila s strani ECB, Eurostat in OECD oblikovana delovna skupina za holdinge in uprave podjetij, ki je opredelila kriterije za razvrščanje družb med holdinge. V skladu s tem je SURS hkrati z uvajanjem nove sektorizacije opravil tudi prerazvrščanje holdingov v nove sektorje, zaradi česar so številne družbe z dejavnostjo holdingov (64.200) prerazvrščene iz nefinančnih družb, S.11 (iz dejavnosti finančnega posredništva) v DFO (sektor S.127, lastne finančne institucije).

novoodobrena posojila razvrščena v manj tvegane bonitetne skupine. Delež terjatev v slabših bonitetnih skupinah (D in E) je dosegel 11,4% celotnih razvrščenih terjatev.

Tabela 4.1: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev ter pokritost z oslabitvami in rezervacijami, v mio EUR in v odstotkih

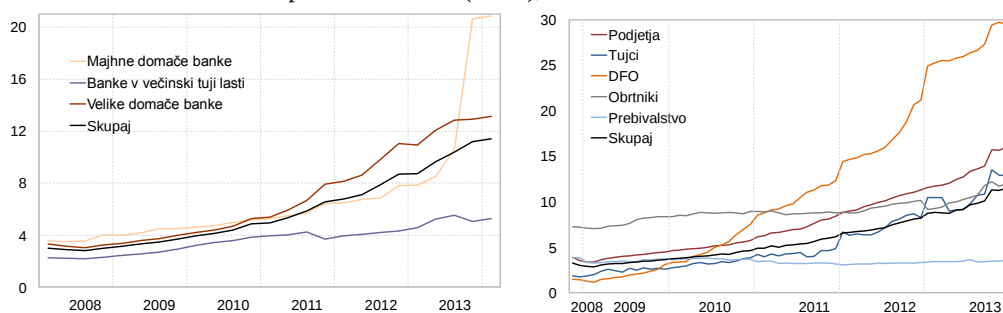
	31. 12. 2011			31. 12. 2012			30.11.2013		
	Razvrščene terjatve	Oslabitev	Pokritost terjatev z oslabitvami v %	Razvrščene terjatve	Oslabitev	Pokritost terjatev z oslabitvami v %	Razvrščene terjatve	Oslabitev	Pokritost terjatev z oslabitvami v %
Skupaj (vmio EUR)	49.466	3.249	6,57	47.876	4.169	8,71	44.879	5.129	11,43
	Struktura (v %)			Struktura (v %)			Struktura (v %)		
A	66,02	3,3	0,3	57,34	2,0	0,3	55,53	1,4	0,3
B	22,65	14,6	4,2	28,13	12,5	3,9	25,26	9,6	4,3
C	5,13	20,9	26,8	5,59	17,2	26,8	7,80	19,0	27,8
D	5,50	50,6	60,4	8,20	59,9	63,6	10,17	59,3	66,6
E	0,70	10,6	100,0	0,74	8,5	100,0	1,24	10,9	100,0

Vir: Banka Slovenije

V letošnjem letu je bila dosežena najvišja raven oblikovanih oslabitev in rezervacij.

Nasprotno od razvrščenih terjatev se oblikovane oslabitve in rezervacije že od leta 2008 konstantno povečujejo in so v novembru dosegle najvišjo raven v višini 5,1 mrd EUR. Posledično se je pokritost vseh razvrščenih terjatev z oslabitvami do novembra povečala za 2,7 odstotne točke, na 11,4%.

Slika 4.2: Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno), v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Najvišjo pokritost terjatev z oslabitvami imajo majhne domače banke.

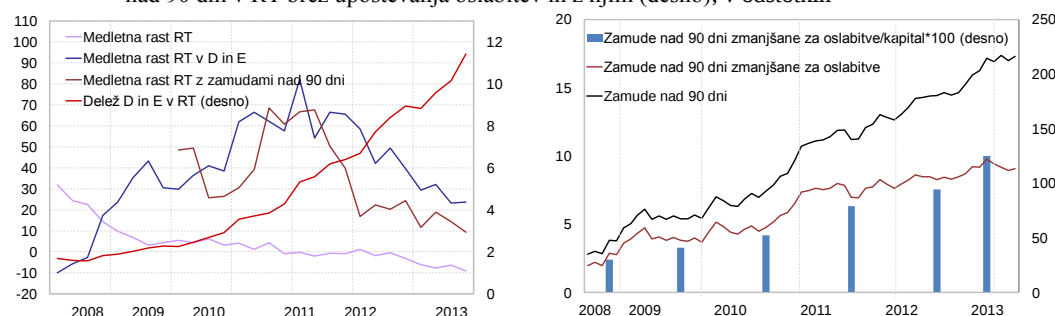
Povečanje oslabitev je bilo v letu 2013 prisotno v vseh sektorjih, največ pa v sektorju DFO, kjer se je pokritost povečala za 4,6 odstotni točki in podjetij za 4,4 odstotno točko. To je odraz nadpovprečne tveganosti teh dveh sektorjev. Septembra so se močno povečale oslabitve pri majhnih domačih bankah zaradi nadzorovane likvidacije dveh manjših bank, Factor banke in Probanke in dosegle nadpovprečno stopnjo pokritja terjatev z 21%. Pokritost razvrščenih terjatev z oslabitvami skozi leta narašča zaradi poslabševanja kakovosti kreditnih portfeljev bank.

4.1.2 Razvrščene terjatve z zamudami nad 90 dni, t.i. nedonosne terjatve

Nedonosne terjatve so definirane kot razvrščene terjatve, ki vključujejo bilančne terjatve, merjene po odplačni vrednosti in tvegane zunajbilančne terjatve, pri katerih dolžnik zamuja s plačilom materialno pomembne obveznosti več kot 90 dni. V primeru, da ima komitent več terjatev pri posamezni banki, se v izračun kazalnika zajame vse terjatve, kljub temu da se zamuda pojavlja le pri določeni terjatvi. Pri tem torej velja načelo izpostavljenosti do komitentov (*angl. client based approach*)¹².

¹² Definicije nedonosnih terjatev se med državami razlikujejo, zato primerjava kvalitete portfeljev posameznih bank in mednarodna primerjava med njimi omejena. Posledično se je pojavila potreba po enotni definiciji, zato je Evropski bančni organ (*angl. European Banking Authority* – v nadaljevanju EBA) sprejel dokument, ki bo podlaga za redno poročanje bank EBI o obsegu nedonosnih terjatev od leta 2015 naprej. Sprejetje te definicije pa ne izključuje tudi drugih definicij pri posameznih nacionalnih nadzornikih. Ali bo nova definicija sprejeta tudi v poročanju mednarodnim institucijam (EMF, ECB) bo jasno šele v letu 2015 ali kasneje.

Slika 4.3: Rast razvrščenih terjatev (RT) in terjatev v D in E (levo) ter delež zamud nad 90 dni v RT brez upoštevanja oslabeitev in z njim (desno), v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Razvrščene terjatve v zamudi nad 90 dni so novembra dosegle 7,8 mrd EUR, kar predstavlja 17,3% vseh razvrščenih terjatev bank. Najvišje kreditno tveganje predstavlja za banke sektor DFO s 36% nedonosnih terjatev v terjatvah do tega sektorja in nefinančna podjetja z 28%. V absolutnih vrednostih je največ nedonosnih terjatev skoncentriranih v sektorju podjetij v višini 5,7 mrd EUR, kar nakazuje na dejstvo, da ta del portfelja bank predstavlja prevladujoče kreditno tveganje.

Nedonosne terjatve predstavljajo 17,3% vseh razvrščenih terjatev.

Tabela 4.2: Struktura razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov glede na zamude pri poravnavanju obveznosti do bank, v mio EUR in v odstotkih

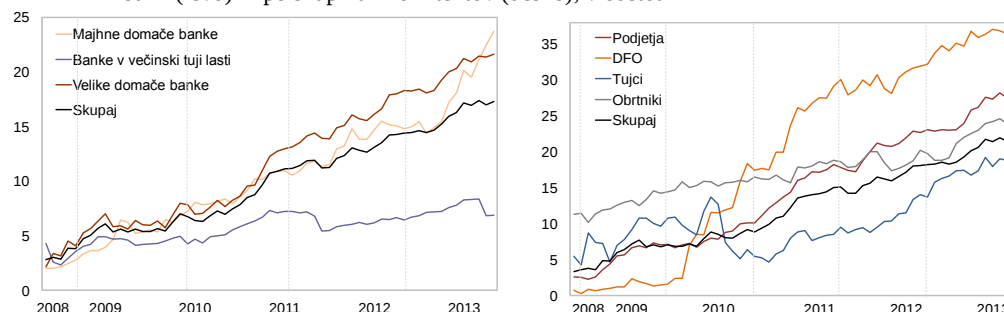
	Razvrščene terjatve			Delež terjatev z zamudami v posamezni skupini komitentov					
				Skupne zamude			V tem: zamude nad 90 dni		
	dec.11	dec.12	nov.13	dec.11	dec.12	nov.13	dec.11	dec.12	nov.13
Skupaj (v mio EUR)	49.466	47.876	44.879	9.462	9.180	9.865	5.547	6.904	7.762
				v %					
Podjetja	48,1	46,6	45,4	27,8	30,6	36,3	17,4	22,8	28,0
DFO	5,4	5,1	5,3	35,4	39,9	40,9	28,6	34,7	36,0
Gospodinjstva ¹	20,7	20,8	21,4	10,3	9,9	-	4,5	4,9	-
obrniki	2,1	2,0	1,9	22,9	23,8	27,5	14,1	14,9	19,9
prebivalstvo ¹	18,7	18,9	19,5	8,9	8,5	-	3,5	3,8	-
Tujci	11,4	10,8	11,8	15,5	20,0	22,5	8,7	15,8	18,7
Država	5,7	7,5	6,8	28,6	2,3	1,4	0,8	0,5	0,9
Banke in hranilnice	7,5	7,1	6,0	0,2	0,7	0,2	0,1	0,0	0,1
Centralna banka	0,8	1,7	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Drugo	0,4	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skupaj	100,0	100,0	100,0	19,1	19,2	22,0	11,2	14,4	17,3

Opomba: ¹ Podatki za prebivalstvo za leti 2011 in 2012 so ocenjeni na podlagi podatkov iz ankete bank. Ocena je upoštevana tudi v agregatu gospodinjstev.

Vir: Banka Slovenije, anketa bank

Nedonosne terjatve so letos močno narasle pri majhnih domačih bankah in dosegle vrh pri 23,7% in tako prehitile delež nedonosnih terjatev pri velikih domačih bankah, 21,6%. Kakovost portfelja bank v večinski tuji lasti je bila novembra podobna kot ob koncu leta 2012.

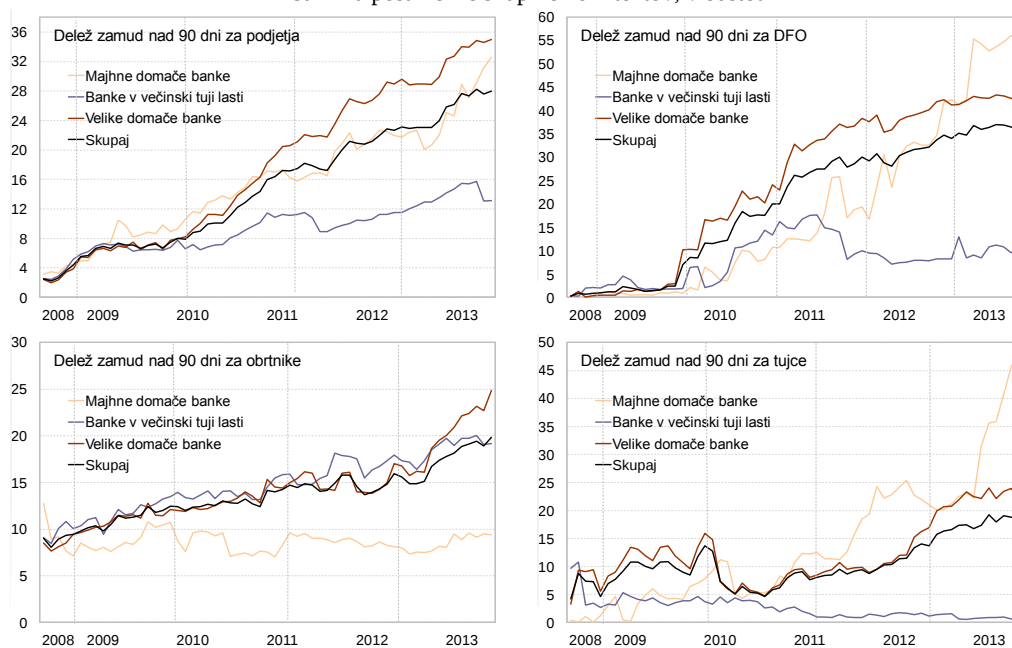
Slika 4.4: Delež zamud nad 90 dni v celotnih razvrščenih terjatvah bank po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno), v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Analiza zamud nad 90 dni po skupinah komitentov pokaže, da se je glede na konec leta 2012 poslabšal predvsem tisti del portfelja bank, ki je izpostavljen do sektorja podjetij, za 5,1 odstotne točke, na 28% in obrtnikov, za 5 odstotnih točk, na 19,9%, nekoliko manj pa do tujcev, za 2,9 odstotne točke, na 18,7% in DFO za 2,3 odstotne točke, na 36%.

Slika 4.5: Delež zamud nad 90 dni v celotnih razvrščenih terjativah bank po skupinah bank za posamezne skupine komitentov, v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

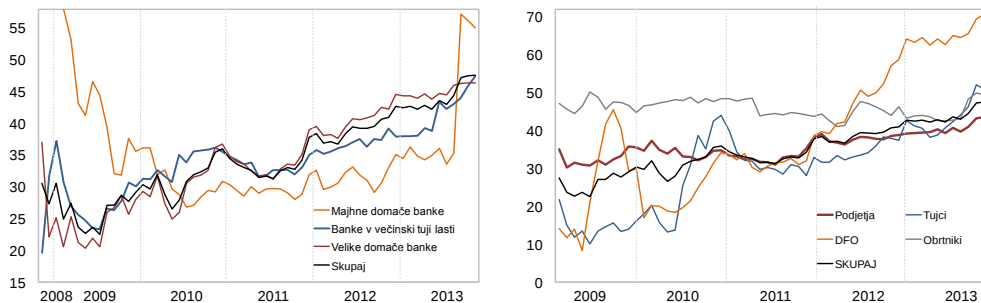
Poslabšanje portfeljev je zaslediti predvsem v sektorju podjetij, tujcev in DFO.

Najvišji delež in rast nedonosnih terjatev je zaslediti pri majhnih domačih bankah v sektorju podjetij in tujcev. Delež nedonosnih terjatev do podjetij je glede na leto 2012 narasel za skoraj 10,2 odstotni točki, na 32,6%, izjemno močno pa do tujcev, za 28,8 odstotnih točk, na 48,9%. Manj v obsegu, izredno visoko v deležu pa so porasle tudi nedonosne terjatve do DFO, na 56,3%. To je bila posledica poslabševanja portfelja predvsem dveh majhnih bank, Factor banke in Probanke

Tako kot majhne tudi velike domače banke dosegajo najvišji delež nedonosnih terjatev v sektorju podjetij, ki v absolutnem znesku predstavljajo 4,2 mrd EUR oziroma 35% in DFO, ki znašajo 682 mio EUR oziroma 42,2%. Glede na leto 2012 se je portfelj v sektorju obrtnikov poslabšal za 9,1 odstotno točko in v sektorju podjetij za 6,2 odstotne točke.

Kakovost portfelja bank do obrtnikov (samostojnih podjetnikov) je bila do leta 2012 relativno stabilna. Lani pa se je začel delež nedonosnih terjatev do obrtnikov povečevati pri vseh skupinah bank. Najbolj je porasel pri velikih domačih bankah, in sicer za 9,1 odstotno točko, na 24,8%. Dolgotrajnost finančne krize se tako počasi širi tudi na segmente kreditiranja, ki doslej za banke niso predstavljali pomembnejšega kreditnega tveganja.

Slika 4.6: Pokritost nedonosnih terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno), v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

73% celotnih oblikovanih oslabitev je namenjenih za pokritje nedonosnih terjatev.

Od celotnih oblikovanih oslabitev bank v višini 5,1 mrd EUR je 3,7 mrd EUR namenjenih za pokritje nedonosnih terjatev bank v zamudi nad 90 dni. Kazalnik pokritosti terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami ne upošteva zavarovanja teh terjatev z zastavljenim premoženjem dolžnika. Pokritost terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami se skozi leta zvišuje in je novembra zrasla na 47,6%.

V septembru so skokovito narasle oslabitve pri Factor banki in Probanki, kar je močno povečalo pokritost nedonosnih terjatev z oslabitvami v skupini majhnih domačih bank, na 57%, v primerjavi s 35% konec leta 2012. Drugi dve skupini bank sta imeli podobni stopnji pokritja nedonosnih terjatev, in sicer v višini 46%. Velike domače banke so v enakem obdobju povečale pokritost nedonosnih terjatev za 1,8 odstotne točke, banke v večinski tuji lasti pa za 9,5 odstotnih točk.

Tabela 4.3: Pokritost celotnih razvrščenih terjatev in nedonosnih terjatev v zamudi nad 90 dni, v odstotkih

	Pokritost celotnih razvrščenih terjatev z oslabitvami				Pokritost zamud nad 90 dni z oslabitvami			
	dec.10	dec.11	dec.12	nov.13	dec.10	dec.11	dec.12	nov.13
Podjetja	6,1	8,8	11,5	15,9	34,7	38,2	39,2	43,6
DFO	8,5	14,4	24,9	29,5	34,1	38,7	64,1	71,0
Gospodinjstva	4,0	3,6	3,9	4,2	-	-	-	-
obrniki	8,9	8,8	9,1	11,9	48,4	43,7	43,3	48,1
prebivalstvo	3,4	3,0	3,3	3,5	-	-	-	-
Tujci	4,2	6,6	10,4	12,9	44,0	32,9	42,6	51,5
Država	0,2	0,1	0,2	0,3	11,8	3,3	5,3	14,0
Banke in hranilnice	0,2	0,5	1,2	2,4	42,2	12,1	12,2	0,5
Skupaj pokritost	4,9	6,6	8,7	11,4	36,0	37,8	42,7	47,6
	Razvrščene terjatve skupaj				Zamude nad 90 dni skupaj			
v mio EUR	49.766	49.466	47.876	44.879	3.688	5.547	6.904	7.762
- v razmerju do BDP v %	139,8	136,8	135,0	128,2	10,4	15,3	19,5	22,2

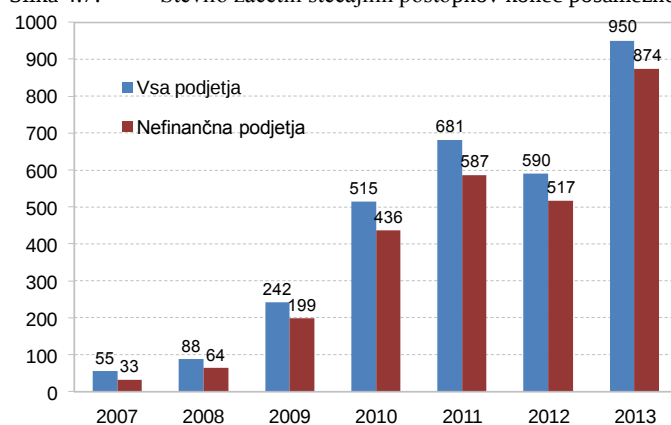
Vir: Banka Slovenije

Pokritost razvrščenih nedonosnih terjatev za posamezne segmente portfelja kaže, katera skupina komitentov ima višjo stopnjo tveganja, ob upoštevanju kakovosti prejetih zavarovanj. Pokritost nedonosnih terjatev do DFO je novembra 2013 dosegla 71% nedonosnih terjatev.

Razvrščene terjatve v stečaju in odpisi

V lanskem letu se je število stečajev v sektorju podjetij še povečalo v primerjavi z letom 2011 in 2012. Izpostavljenost bank do podjetij v stečaju predstavlja največje tveganje izgube terjatve oz. njenega zgolj delnega poplačila. V analizo so zajeta tista podjetja, ki se uvrščajo v sektor podjetij, DFO (drugih finančnih organizacij) in obrtnikov, ni pa vključenih tujih podjetij¹³.

Slika 4.7: Število začelih stečajnih postopkov konec posameznega leta

Vir: Banka Slovenije

¹³ Upoštevana so vsa podjetja, ki so registrirana v Republiki Slovenije in so bila izpostavljena pri bankah na dan 30. 11. 2013 ter so bila v postopku osebnega stečaja ali stečajnem postopku nad pravno osebo.

Tabela 4.4: Razvrščene terjatve do slovenskih podjetij, ki so v stečaju, in vse razvrščene terjatve, november 2013, v mio EUR

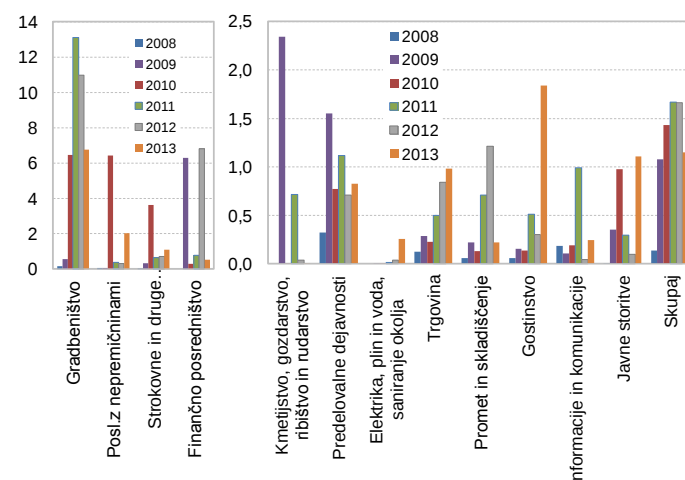
	Podjetja	DFO	Obrtniki	Skupaj
Kmetijstvo, rudarstvo	12			12
Predelovalne dejavnosti	502		8	510
Elektrika, plin in voda	9			9
Gradbeništvo	1.255		1	1.256
Trgovina	276		3	279
Promet in skladiščenje	141		4	145
Gostinstvo	37		2	40
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	12			12
Finančno posredništvo	65	621		686
Poslovanje z nepremičninami	76		0,1	76
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	142	104	0,2	246
Javne storitve	2		0,1	2
Skupaj RT do subjektov v stečaju	2.530	725	18	3.272
Skupaj vse RT	20.392	2.400	850	23.642
Delež RT stečajnikov glede na RT (V %)	12	30	2	14

Vir: Banka Slovenije

42% nedonosnih terjatev predstavljajo terjatve do stečajnikov.

Med nedonosnimi terjatvami, ki so novembra znašale 7,8 mrd EUR, je 42% terjatev do podjetij v stečajnih postopkih. Manjši del stečajnikov predstavljata sektorja DFO, in sicer 22% in obrtniki 0,6%.

Slika 4.8: Deleži bilančne vsote podjetij v stečaju v celotni bilančni vsoti dejavnosti, glede na leto začetka stečajnega postopka*, v odstotkih

Opomba *: Izračun: bilančna vsota podjetij, pri katerih je začet stečajni postopek glede na bilančno vsoto dejavnosti. Upoštevani so podatki v letu pred začetkom stečajnega postopka, ko so ta podjetja še izpolnila letne bilance.

Vir: Banka Slovenije, Vrhovno sodišče, AJPES

Nefinančna podjetja, pri katerih se je v letu 2013 začel voditi stečajni postopek, predstavljajo 1,1% bilančne vsote nefinančnih podjetij oz. 1 mrd EUR, kar je manj kot v letu 2012, ko je ta delež znašal 1,7% oz. 1,5 mrd EUR. Glede na dejavnost podjetja imajo največji delež bilančne vsote v stečaju podjetja iz gradbeništva, saj predstavljajo v letu 2013 6,8% oz. 362 mio EUR. Tudi v obdobju 2011–2012 najvišji delež predstavljajo podjetja iz te dejavnosti, in sicer leta 2011 13,1%, leta 2012 pa 11%.

Glede na konec leta 2012 so se razvrščene terjatve komitentov v stečaju lani povečale za 360 mio EUR. Do novembra 2013 so se razvrščene terjatve do podjetij v stečaju povečale predvsem v panogi predelovalnih dejavnosti za 134 mio EUR in trgovine za 123 mio EUR. Pri vseh ostalih panogah pa so se te terjatve le minimalno spremenile.

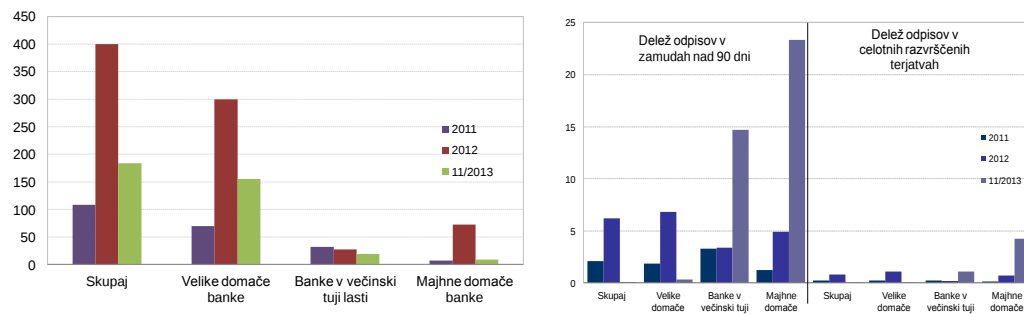
Tabela 4.5: Razvrščene terjatve bank (RT) do nefinančnih podjetij v stečaju ter delež teh v celotnih terjatvah bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih, v mio EUR in v odstotkih

	RT do podjetij v stečaju v mio EUR				Delež v celotnih RT dejavnosti v %			
	dec.08	dec.11	dec.12	nov.13	dec.08	dec.11	dec.12	nov.13
Kmetijstvo, rudarstvo	2	15	12	12	0,9	5,1	3,9	4,3
Predelovalne dejavnosti	38	360	368	502	0,6	5,7	6,3	9,4
Elektrika, plin in voda	2	0	3	9	0,2	0,0	0,2	0,8
Gradbeništvo	10	850	1.254	1.255	0,3	24,6	38,4	42,3
Trgovina	20	83	153	276	0,4	1,9	3,9	7,6
Promet in skladiščenje	2	27	136	141	0,1	1,2	6,9	7,1
Gostinstvo	1	4	12	37	0,1	0,6	1,8	5,8
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	3	24	16	12	0,4	4,0	2,5	2,1
Finančno posredništvo	2	11	65	65	0,1	1,2	8,0	10,1
Poslovanje z nepremičninami	2	38	40	76	0,1	3,5	3,8	7,8
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	9	112	108	142	0,5	5,5	5,8	8,3
Javne storitve	0	0	3	2	0,0	0,1	0,7	0,7
Skupaj	90	1.526	2.170	2.530	0,4	6,5	9,8	12,4
Število začeti postopki v letu: - NFD	64	587	516	874				
- sl	86	681	589	950				

Vir: Banka Slovenije

Kljub visokemu naraščanju terjatev do podjetij v stečajnih postopkih se banke le v manjši meri odločajo za njihovo odpisovanje ali za morebitne druge oblike razreševanja teh terjatev, ki so bile bolj jasno opredeljene v spremembi Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPPP-F, UL RS št. 100/2013). Terjatve do podjetij v stečaju so bile večinoma že pred odpisom skoraj v celoti oslabiljene, kar pomeni da so opravljeni odpisi relativno malo vplivali na poslovni rezultat bank. Odpisi v letu 2012 so bili večinoma spodbujeni z možnostjo hitrejšega odpisovanja tistih terjatev, pri katerih banke v postopkih izterjave ocenijo, da ne bodo poplačane¹⁴. Tako je predlani skupni znesek odpisov bank znašal 403 mio EUR, lansko leto do novembra pa 184 mio EUR. Skladno s prevladujočim deležem terjatev neplačnikov pri velikih domačih bankah je tudi znesek odpisov pri njih najvišji in je znašal 156 mio EUR.

Slika 4.9: Odpisi finančnih sredstev pri bankah (levo) ter deleži odpisov v terjatvah z zamudami nad 90 dni in v celotnih razvrščenih terjatvah (desno), v mio EUR in v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Stopnja odpisov terjatev v vseh terjatvah v zamudah nad 90 dni je bila najvišja pri majhnih domačih bankah, 23,3%. Ta delež je pri bankah v večinski tuji lasti znašal 14,7% in najmanj pri velikih domačih bankah, 0,3%.

Najvišji delež odpisov nedonosnih terjatev je bil pri majhnih domačih bankah zaradi postopka nadzorovane likvidacije v Factor banki in Probanki.

¹⁴ Sklep Banke Slovenije o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja iz aprila 2012 omogoča hitrejšo odpisovanje terjatev, tudi če še ni sklepa sodišča o zaključku stečajnega postopka, če banke v postopkih izterjave ocenijo, da ne bodo poplačane. Banke so tako lahko odpisovale nezavarovane terjatve, pri katerih dolžniki zamujajo več kot tri leta ali so v stečajnem postopku več kot eno leto, ter tudi terjatve, zavarovane z nepremičninami, pri katerih je zamuda daljša od pet let oziroma v tem obdobju banka ni prejela nobenega poplačila od unovčitve zavarovanja.

4.2 Nefinančna podjetja in njihov vpliv na kreditno tveganje v bankah

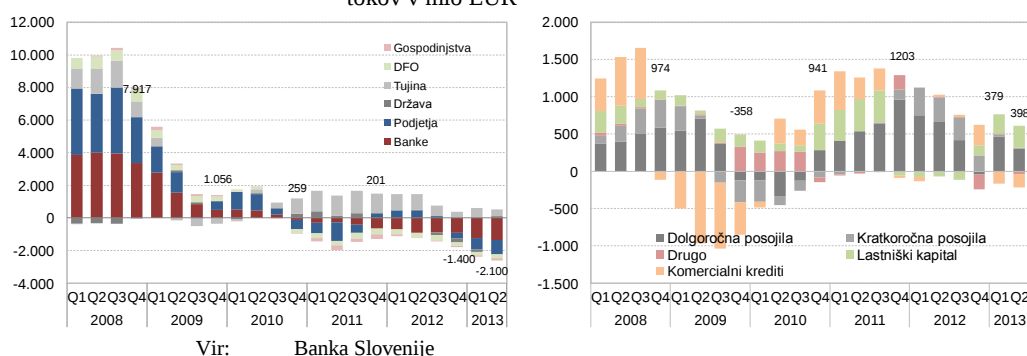
Izpostavljenost bank do nefinančnih podjetij predstavlja najbolj tvegan del kreditnega portfelja, zato je spreminjanje strukture in načina financiranja podjetij pomembno za nadaljni razvoj kreditnega tveganja v bankah.

Tok financiranja nefinančnih podjetij v Sloveniji je bil negativen tudi v letu 2013.

Tok financiranja slovenskih podjetij je bil zaradi zaostrenih pogojev financiranja negativen tudi v lanskem letu. Letni tok financiranja je v drugem četrtletju 2013 znašal - 2,1 mrd EUR. Znižanje financiranja je bilo prisotno v vseh sektorjih, najizraziteje pri financiranju pri bankah in medpodjetniškem financiranju v Sloveniji. Medpodjetniško financiranje se po krajši okrepitvi v letu 2011 v zadnjih dveh letih ponovno znižuje, tako pri medpodjetniških posojilih, kot pri financiranju s komercialnimi krediti. Na skoraj enaki ravni ostaja le financiranje podjetij v tujini. Spremenil pa se je izvor pritoka tujega lastniškega kapitala, ki je od tretjega četrtletja 2012 dalje pretežno iz držav izven Evropske unije, medtem ko so v preteklih letih prevladovali države Evropske unije.

Rezultati ankete o povpraševanju nefinančnih družb po posojilih v letu 2012 in prvem polletju 2013 kažejo, da se je povpraševanje po posojilih pri bankah in hranilnicah v Sloveniji skrčilo. V strukturi povpraševanja se je povečalo povpraševanje po posojilih za restrukturiranje pri velikih domačih bankah, kar je odraz težav podjetij z visoko zadolženostjo in visokimi zamudami pri poravnavanju obveznosti do bank, zmanjšalo pa se je povpraševanje po posojilih za tekoče poslovanje in po investicijskih posojilih. Navkljub zmanjševanju povpraševanja nefinančnih podjetij po posojilih, stopnja presežnega povpraševanja v zadnjih treh letih in pol narašča, od 28% v letu 2010 in 33% v letu 2012 do 41% v prvi polovici lanskega leta. Banke in hranilnice kot prevladujoč razlog zavrnitve posojil navajajo slabo boniteto komitenta ter nestrinjanje stranke z bančnimi pogoji.

Slika 4.10: Tokovi financiranja nefinančnih podjetij po sektorjih (levo) in financiranje nefinančnih podjetij v tujini po instrumentih (desno), letne drseče vsote tokov v mio EUR

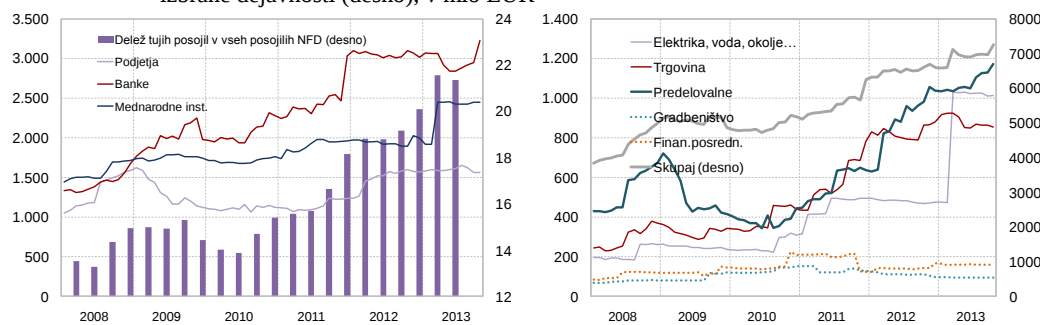
Pritok lastniškega kapitala iz tujine se je v prvem polletju 2013 okrepil.

Financiranje nefinančnih podjetij v tujini se je v prvem polletju lanskega leta povečalo predvsem pri dolgoročnih posojilih in lastniškem kapitalu, ki so nekoliko nadomestili usihajoče domače vire financiranja. Pritok lastniškega kapitala, ki je v obdobju od vrha v letu 2007, ko je znašal 470 mio EUR, večinoma ostajal na nizkih ravneh, se je v prvem polletju 2013 nekoliko okrepil, na 170 mio EUR. Vendar ta ostaja skromen glede na potrebo po izrazitejši spremembi v strukturi financiranja podjetij v korist lastniškega kapitala.

Posojila iz tujine predstavljajo vse večji delež v celotnem financiranju podjetij s posojili. V drugem četrtletju 2013 so posojila podjetjem iz tujine dosegla 21% v strukturi vseh posojil podjetjem, za 3 odstotne točke več, kot pred enim letom. S tem je delež posojil iz tujine zopet dosegel raven iz leta 2004, ko je znašal več kot 20%, vendar se je v naslednjih letih močno znižal zaradi hitre rasti posojil pri domačih bankah pred krizo.

Pozitivno medletno rast financiranja v tujini so lani do oktobra izkazovala podjetja iz predelovalnih dejavnosti, oskrbe z elektriko in vodo, trgovine ter finančnega posredništva. Predelovalne dejavnosti, navkljub relativno najvišjem vplivu na rast ekonomske aktivnosti zaradi izvozne usmerjenosti sodijo, med dejavnosti z nadpovprečnim znižanjem financiranja pri domačih bankah. Porast financiranja v tujini kaže na njihovo možnost izbire med financiranjem pri domačih bankah ali bankah iz povezanih podjetjih v tujini.

Slika 4.11: Stanja posojil podjetjem iz tujine po sektorju tujega upnika (levo) in za izbrane dejavnosti (desno), v mio EUR

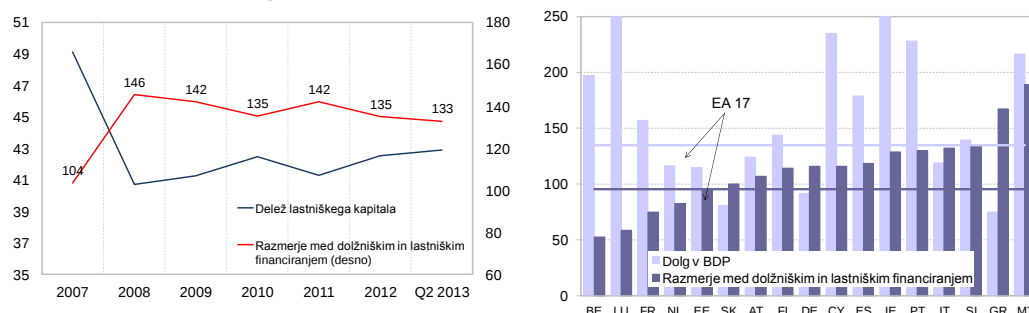

Vir: AJPES, preračuni BS

Visoka zadolženost podjetij ostaja med prevladujočimi razlogi za nizko financiranje pri domačih bankah. Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem se ob razdolževanju pri domačih bankah sicer znižuje vendar ostaja visoko in med najvišjimi v državah evroobmočja. Nasprotno pa so slovenska podjetja po deležu dolga podjetij v BDP med manj zadolženimi kar kaže, da je vzrok visokega finančnega vzvoda predvsem v pomanjkanju lastniškega kapitala in manj v višini zadolženosti.

Finančni vzvod ostaja visok predvsem zaradi pomanjkanja lastniškega kapitala.

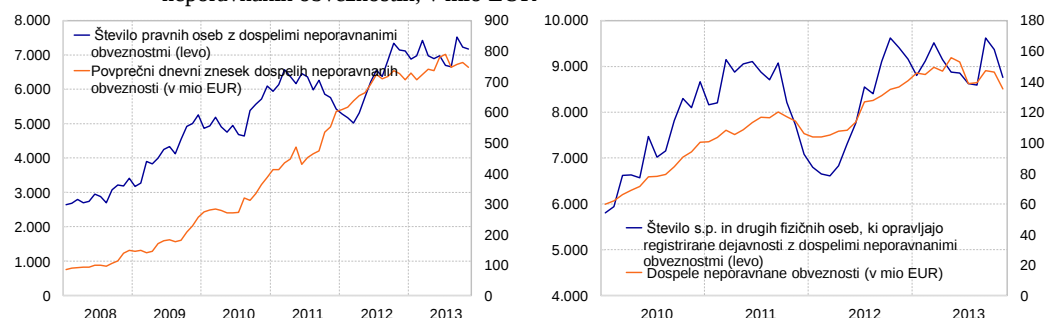
Slika 4.12: Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij v odstotkih (levo) in primerjava zadolženosti slovenskih podjetij z evroobmočjem v letu 2012 (desno)

Vir: AJPES, Eurostat, preračuni BS

Število podjetij z dospelimi neporavnanimi finančnimi obveznostmi iz naslova sodnih sklepov o izvršbah in iz naslova davčnega dolga se je v letu 2013 še nekoliko povečalo, potem ko je marca 2012 dohitelo vrh dosežen marca 2011. Podobno dinamiko kaže tudi število samostojnih podjetnikov in drugih fizičnih oseb z dospelimi neporavnanimi obveznostmi iz naslova sodnih sklepov o izvršbah in iz naslova davčnega dolga. Ob tem se zvišuje povprečni dnevni znesek teh obveznosti pri pravnih osebah, medtem ko ostajajo pri samostojnih podjetnikih povprečni dnevni znesek teh obveznosti v letu 2013 na skoraj enaki ravni.

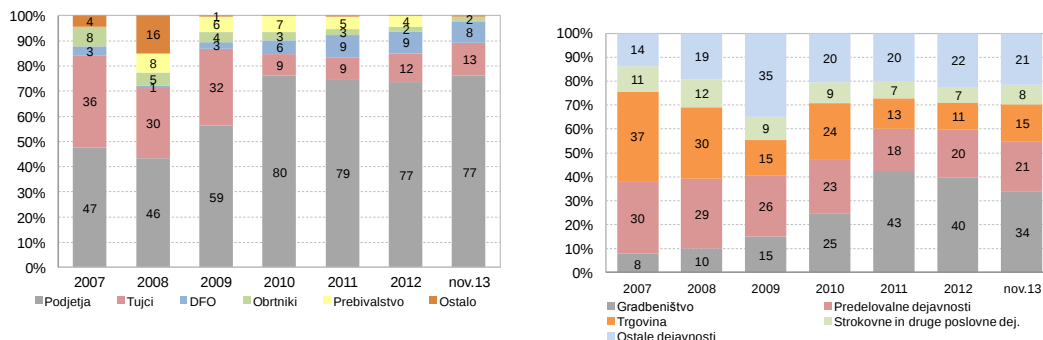
Slika 4.13: Število pravnih oseb (levo) ter samostojnih podjetnikov in fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano gospodarsko dejavnost (desno) z dospelimi neporavnanimi obveznostmi iz naslova sodnih sklepov o izvršbah in iz naslova davčnega dolga in njihov povprečni dnevni znesek dospelih neporavnanih obveznostih, v mio EUR

Vir: Banka Slovenije

V bančnih portfeljih predstavljajo podjetja največji delež razvrščenih terjatev glede na skupino komitenta. Novembra 2013 je ta skupina pomenila 45,4% vseh razvrščenih terjatev bank, kar predstavlja skupno izpostavljenost v višini 20,4 mrd EUR. Med vsemi nedonosnimi terjatvami bank je 76,6% teh terjatev v sektorju nefinančnih podjetij. Izpostavljenost bank do njih znaša 5,7 mrd EUR.

Slika 4.14: Struktura nedonosnih terjatev bank po skupinah komitentov (levo) in znotraj sektorja podjetij po dejavnostih (desno), v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Najvišje RT v zamudi nad 90 dni imajo podjetja iz gradbeništva, predelovalne dejavnosti in trgovine.

V strukturi razvrščenih terjatev zamud nad 90 dni v sektorju nefinančnih podjetij največji delež prispeva dejavnost gradbeništva, in sicer 34%. Najvišji delež v nedonosnih terjatvah nefinančnih podjetij je gradbeništvo doseglo v letu 2011, nato se je ob poslabševanju portfeljev podjetij iz drugih dejavnosti ta delež začel zniževati. Sledi predelovalna dejavnost, ki prav tako kot gradbeništvo skozi leta narašča, vendar s počasnejšo dinamiko in deležem zamud nad 90 dni novembra 2013 21%. Podoben trend je zaslediti tudi pri dejavnosti trgovine, ki je novembra 2013 prispevala 15% k celotnim nedonosnim terjatvam.

Tabela 4.6: Struktura razvrščenih terjatev bank in delež zamud nad 90 dni pri poravnavanju obveznosti v bankah po skupinah bank in po dejavnostih, november 2013, v odstotkih

	Struktura razvrščenosti, podjetja = 100				Delež zamud nad 90 dni v dejavnosti			
	Bančni sektor	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Bančni sektor	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti
Kmetijstvo, rudarstvo	1,3	1,2	2,1	1,3	15,6	22,5	16,2	2,6
Predelovalne dejavnosti	26,3	28,6	22,3	22,9	22,3	25,7	30,9	11,5
Elektrika, plin in voda	6,1	5,0	3,9	9,0	5,6	10,2	4,4	0,8
Gradbeništvo	14,6	17,0	17,4	9,1	65,2	74,9	61,5	32,5
Trgovina	17,7	15,4	20,9	21,1	24,4	32,9	18,3	14,4
Promet in skladiščenje	9,8	10,0	2,1	11,5	11,0	13,1	33,1	6,2
Gostinstvo	3,2	3,3	2,8	3,1	39,3	47,4	38,9	22,4
Informacijske, komunikacijske dejavnosti	2,9	2,9	2,0	3,3	30,8	45,8	33,2	4,8
Finančno posredništvo	3,2	3,3	5,9	2,0	22,7	24,5	25,2	14,4
Poslovanje z nepremičninami	4,8	4,4	6,9	4,9	26,8	33,8	29,7	13,4
Strokovne in druge poslovne dejavnosti	8,3	6,9	12,6	9,8	27,9	33,5	35,2	17,5
Javne storitve	1,9	1,9	1,1	2,1	12,6	13,0	21,1	10,5
Skupaj	100	100	100	100	28,0	35,0	32,6	13,2
Skupaj v mio EUR	20.392	12.153	1.938	6.301	5.710	4.249	632	829

Vir: Banka Slovenije

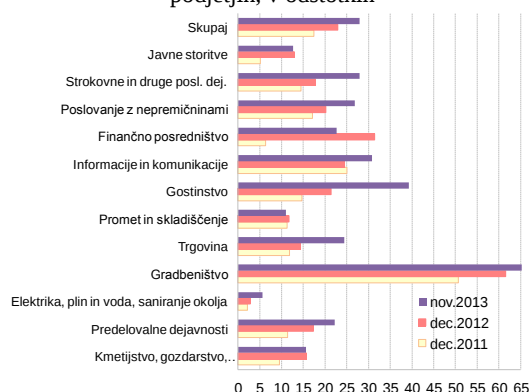
Izpostavljenost do RT v zamudi nad 90 dni po skupinah bank

Delež terjatev z zamudami nad 90 dni do podjetij je novembra 2013 znašal 28%. Kakovost kreditnega portfelja bank v nefinančnih podjetjih se je glede na konec lanskega leta poslabšala za dodatnih 4,6 odstotnih točk. Najvišji delež imajo velike domače banke, 35%, sledijo majhne domače banke z 32,6%, predvsem zaradi dodatnih pripoznanih izgub v okviru revizijskega pregleda ob nadzorovani likvidaciji 2 bank. Banke v večinski tuji lasti imajo najnižji delež terjatev z zamudami nad 90 dni, 13,2%. Največji delež zamudnikov nad 90 dni zasledimo v panogi gradbeništvo, saj je takšnih kar 2 mrd EUR, to pomeni 65,2% vseh razvrščenih terjatev v tej panogi. Sledijo predelovalne dejavnosti in trgovina, prva v višini 1,2 mrd EUR oz. 22,3% vseh razvrščenih terjatev dejavnosti, druga v višini 880 mio EUR oz. 24,4% razvrščenih terjatev dejavnosti.

V gostinstvu in trgovini so se lansko leto povečale RT v zamudi.

V večini panog je na ravni sistema bank zaznati poslabšanje plačilne sposobnosti podjetij glede na konec leta 2011 in 2012. Največji porast zamud nad 90 dni glede na leto 2012 je zaslediti v panogi gostinstvo, za 17,9 o.t. in trgovine, za 10 o.t.

Slika 4.15: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank pri nefinančnih podjetjih, v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

S prenosom dela nedonosnih terjatev NLB in NKBM na Družbo za upravljanje s slabimi terjatvami bank v decembru 2013 se bo delež nedonosnih terjatev v bančnem sistemu pomembno znižal. Po grobi oceni se bo delež terjatev z zamudami nad 90 dni na sistemu znižal za približno 5 odstotnih točk. Ocena ne upošteva morebitnih odpisov terjatev, ki se ob koncu leta lahko povečajo in v tem trenutku še niso znane. Ker je največ prenesenih terjatev iz teh dveh bank iz sektorjev nefinančnih podjetij in DFO, bo na teh segmentih največji tudi učinek prenosa na celotnem bančnem sistemu: pri obeh skupinah komitentov se bo delež terjatev z zamudo nad 90 dni znižal za približno tretjino.

Okvir 4.1: Spremembe v kontekstu stresnih testov in pregleda kakovosti sredstev bank

Cilj skrbnega pregleda bank, ki je bil izveden v drugi polovici leta 2013, je bil oceniti sposobnost slovenskega bančnega sistema, da se zoperstavi močnemu poslabšanju makroekonomskih in tržnih pogojev, kot jih je predvidel neugodni scenarij za triletno obdobje, od vključno 2013 do 2015. Na podlagi skrbnega pregleda je bil ugotovljen primanjkljaj najbolj kakovostnega kapitala v višini 4,8 mrd EUR, ki bi ga ob uresničitvi zelo konservativnega in malo verjetnega scenarija potencialno lahko izkazala skupina osmih v pregled vključenih bank. Pri čemer se na tri banke (NLB, NKBM in Abanko) nanaša 78% oziroma 3,7 mrd EUR kapitalnega primanjkljaja. Glede na rezultate neugodnega scenarija stresnih testov prenos slabih terjatev na DUTB zmanjša zahtevano dokapitalizacijo za 262 mio EUR, medtem ko odpis podrejenih instrumentov (ang. bail-in) za 441 mio EUR. Potrebna dokapitalizacija treh bank je tako namesto 3,7 mrd EUR znašala 3,01 mrd EUR. Primanjkljaj najbolj kakovostnega kapitala preostalih pet bank (Banka Celje, Gorenjska banka, UniCredit Banka Slovenije, Hypo Alpe Adria Bank in Raiffeisen banka) je na podlagi neugodnega scenarija znašal 1,06 mrd EUR.

Kot takojšnji ukrep po izvedenem skrbnem pregledu je Banka Slovenije določila pristope k prestrukturiranju in pokrivanju kapitalnega primanjkljaja ter razvrstila banke v štiri skupine glede na rezultate skrbnega pregleda.

- Banke, ki so imele že pred začetkom skrbnega pregleda odprte ukrepe Banke Slovenije z zahtevo po dokapitalizaciji, ter so v postopku odobranja državne pomoči.
- Banke, pri katerih je do konca leta 2015 možen kapitalni primanjkljaj.
- Banke, ki niso sodelovale v skrbnem pregledu.
- Banke, ki imajo izredne ukrepe Banke Slovenije z namenom prenehanja poslovanja.

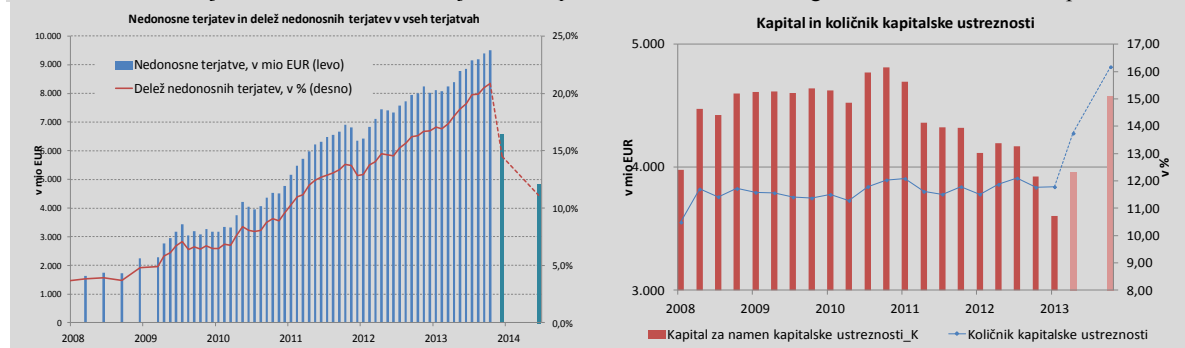
Banki v prvi skupini (NLB, NKBM), ki sta že pripravili plane prestrukturiranja je država dokapitalizirala v skupni višini 2,4 mrd EUR in sicer dve tretjini v denarju in eno tretjino v tržnih državnih vrednostnih papirjih. Izvedla je dokapitalizacijo NLB v višini 1.551 mio EUR ter NKBM v višini 870 mio EUR. Dokapitalizacija je bila izvedena po prenehanju vseh kvalificiranih obveznosti (do delničarjev in imetnikov hibridnih ter podrejenih kapitalskih instrumentov) ter prenosu večine slabih terjatev na DUTB. Neto vrednost prenesenih nedonosnih terjatev NLB in NKBM na DUTB je znašala 1,13 mrd EUR. Abanko je država dokapitalizirala v denarju v višini 348 mio EUR. Preostanek do zahtevane dokapitalizacije v višini 591 mio EUR bo država dokapitalizirala s tržnimi državnimi vrednostnimi papirji po dokončni odobritvi državne pomoči s strani Evropske komisije, ko bo izveden tudi prenos nedonosnih terjatev na DUTB.

Bankam druge skupine je dala Banka Slovenije s svojim ukrepom 30 dnevni rok (do konca januarja 2014) za pripravo načrta kapitalne krepitve, ki bo dokazal dolgoročno vzdržnost poslovanja, in pripravo ukrepov za pokrivanje kapitalnega primanjkljaja. V primeru, da v svojih aktivnostih (predvsem z zbiranjem kapitala od obstoječih lastnikov, iskanjem novih investorjev, odprodajo terjatev in drugega premoženja ter z drugimi ukrepi za krepitve kapitalne ustreznosti) ne bodo uspešne do konca junija 2014, bodo lahko v skladu s pravili Evropske komisije zaprosile za državno pomoč.

Kapitalsko tveganje bank tretje skupine bo Banka Slovenije ocenila v okviru izvajanja rednega nadzora po enakem pristopu kot so bile ocenjene banke, ki so bile vključene v skrbni pregled.

Banki v četrti skupini, ki sta v postopku nadzorovanega prenehanja poslovanja, je država dokapitalizirala v višini 445 mio EUR. Dokapitalizacija je bila izvedena hkrati kot dokapitalizacija treh bank in ob hkratnem prenehanju vseh kvalificiranih obveznosti bank.

Slika 4.16: Ocenjena raven nedonosnih terjatev in kapitalska ustreznost bančnega sistema ob izvedbi ukrepov

Vir: Banka Slovenije

Ostali ukrepi, ki jih je sprejela in jih bo v bodoče izvedla Banka Slovenije so še krepitev bančnega nadzora, izboljšanje zakonodajnega okvirja in vzpostavitev makrobonitetnega nadzora. Banka Slovenije je tudi mnenja, da je konsolidacija v bančnem sektorju v trenutnih okoliščinah in pričakovanih naraven proces, ki bo podprt tudi v okviru pristojnosti regulatorja. Banka Slovenije je želela z upoštevanjem konservativne ocene primanjkljaja kapitala bank zagotoviti stabilnost bank in zadosten obseg kapitala v bankah, ki je predpogoj za obnovo posojanja nebančnemu sektorju.

Obnova kreditne rasti je vezana tudi na vzpostavitev stabilne strukture financiranja, ki je ob zadostnosti kapitala naslednja ključna naloga bank. Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja se pospešeno zmanjšuje. To pomeni zmanjševanje likvidnosti nebančnega sektorja, kar je le še dodatna zavora obnove gospodarske rasti. V povsem spremenjenih okoliščinah in zelo turbulentnih razmerah so banke soočene z dejstvom, da morajo jasno opredeliti svojo strategijo, ki bo omogočala dolgoročno vzdržen poslovni model vsake posamezne banke, ne da bi kot celotna skupina bank zaradi procikličnega obnašanja povečevale sistemsko tveganje z negativnimi posledicami za nebančni sektor, predvsem podjetja. Prav prestrukturiranje podjetniškega sektorja bo naslednji pomemben korak k obnovi gospodarske rasti, kjer pa lahko aktivno vlogo odigrajo tudi banke.

4.3 Zavarovanja posojil

Znižala se je vrednost zavarovanj na 92% vrednosti razvrščenih terjatev.

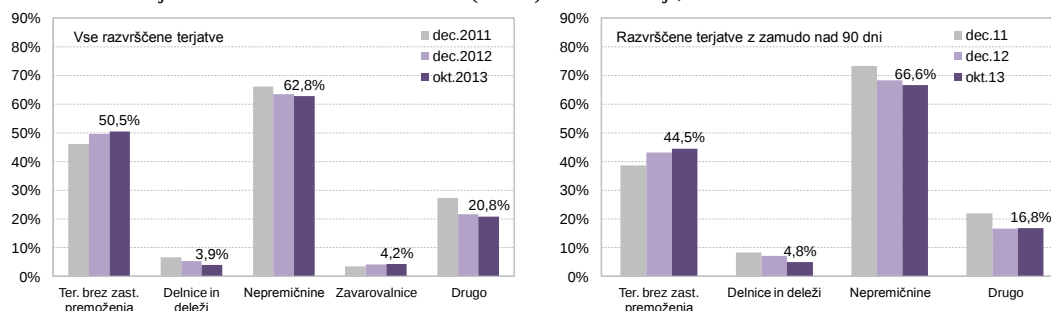
Z dolžino gospodarske krize se pričakovano znižuje tudi vrednost zastavljenega premoženja. To je potrdil neodvisni pregled kakovosti aktive bank, objavljen v decembru 2013. Skladno s tem je vrednost vseh zavarovanj bank v obliki nepremičnin razvrščenih terjatev za 27%. Od tega najbolj zemljišča, za katera je bilo ocenjeno, da so vredna le 52% vrednosti, ki so jo izkazovale banke v svojih portfeljih.

Po podatkih iz kreditnega registra, s katerimi razpolaga Banka Slovenije, je skupna vrednost zavarovanj v oktobru 2013 znašala 91,8% vrednosti razvrščenih terjatev bank, kar je 2,5 odstotnih točk manj kot ob koncu leta 2012. Nekoliko se je povečal tudi delež terjatev brez zastave premoženja.¹⁵ Nepremičnine ostajajo prevladujoča oblika zavarovanja. Pokritost razvrščenih terjatev z zavarovanji v obliki poslovnih in stanovanjskih nepremičnin je v oktobru 2013 znašala 62,8%. V skladu s Sklepom o kreditnih zavarovanjih mora banka za nepremičnine, ki so vključene v zavarovanje pridobiti oceno njihove vrednosti, ki jo izdela neodvisni cenilec. Ta se potem za poslovne nepremičnine ažurira vsaj enkrat letno, za stanovanjske pa enkrat na tri leta. Za stanovanjske nepremičnine, katerih vrednost ne presega 500.000 EUR se lahko uporabi posplošena tržna vrednost, ki jo objavlja Geodetska uprava Republike

¹⁵ Upoštewane so terjatve brez zastavljenega premoženja oziroma so zavarovane tako, da jih banka ne upošteva pri izračunu oslabitev oz. rezervacij (npr. zavarovanje z menicami). Določene vrste terjatev do manj tveganih komitentov (sektorjev) npr. države, ali zaradi zavarovanja teh terjatev z garancijami prvovrstnih komitentov niso nujno zavarovane z zastavo premoženja kreditnojemalca.

Slovenije. Iz tega vidika je ob predpostavki, da je GURS-ov model vrednotenja ustrezen, vrednost pretežnega dela stanovanjnih nepremičnin v bankah ustrezno vrednotena. To je bilo ugotovljeno tudi v skrbnem pregledu bančnega sistema, ki je razkril, da so problematične predvsem vrednosti poslovnih nepremičnin ter zemljišč.

Slika 4.17: Pokritost vseh razvrščenih terjatev bank (levo) in pokritost razvrščenih terjatev bank z zamudo nad 90 dni (desno) z zavarovanji, v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Največja pokritost z zavarovanji je pri sektorju gospodinjstev, do katerih terjatve so pretežno zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami. Visoka pokritost, 113% razvrščenih terjatev, je tudi pri sektorju podjetij, ki sodi med najbolj tvegane. Tudi tukaj prevladujejo zavarovanja z nepremičninami. Z vidika vrednosti zavarovanj so banke tako najbolj izpostavljene tveganju znižanja cen nepremičnin, ki bi v primeru realizacije vodilo v potencialne dodatne izgube iz kreditnega tveganja.

Tabela 4.7: Zavarovanje razvrščenih terjatev bank po skupinah komitentov v oktobru 2013 v odstotkih

Oktober 2015 v odstotkih										
	Razvrščene terjatve v mio EUR	Terjatve brez zastave premoženja ¹	Primerjava zavarovanj ² z razvrščenimi terjatvami v %						Skupaj vrednosti zavarovanj ³	
			Z delnicami in deleži ter enotami VS	Zavarovano				Pri zavarovalnici		Z ostalimi obl.zavar.
				S poslovnimi neprem. ³	S stanov. neprem. ³					
Podjetja	21.493,5	39,7	7,1	67,3	7,2	0,0	31,4	113,0		
DFO	1.891,5	68,7	10,3	8,2	0,8	0,0	22,0	41,4		
Gospodinjstva	9.899,8	28,0	0,3	14,9	99,0	19,8	10,2	144,2		
Tujci	5.472,7	71,9	1,7	26,3	2,1	0,0	13,1	43,2		
Država	3.212,6	79,3	0,0	3,3	0,1	0,0	20,2	23,6		
Banke in hranilnice	2.793,6	95,9	0,0	0,4	0,1	0,0	3,7	4,3		
Skupna vsota	46.419,1	50,5	3,9	38,0	24,8	4,2	20,8	91,8		

Opombe: ¹ Zajete so terjatve brez zastavljenega premoženja oziroma so zavarovane tako, da jih banka ne upošteva pri izračunu oslabitev oziroma rezervacij (npr. zavarovanja z menicami).

² Zavarovanja so navedena po poštenu vrednosti.

³ Pri zavarovanju z nepremičninami lahko več bank vpiše hipoteko nad eno nepremičnino, pri čemer je vrednost hipoteke pri vsaki naslednji banki nižja za vrednost terjatev bank, ki so prej na vrsti pri morebitnem unovčevanju. Posledično je vrednost teh zavarovanj multiplicirana, pri teh vrstah zavarovanj in tudi v agregatu.

Vir: Banka Slovenije

Velike domače banke so imele v oktobru 2013 najvišji delež terjatev brez zastave premoženja, in sicer 54%. Hkrati je pri tej skupini bank tudi najnižja pokritost razvrščenih terjatev z zavarovanji, ki je v oktobru 2013 znašala 82%. Po eni strani je to posledica strukture njihovega portfelja, kjer imajo nadpovprečni delež terjatev do manj tveganih sektorjev kot so banke in hranilnice ter država. Poleg tega pa to tudi kaže na drugačen poslovni model v teh bankah, ki so pretežno v državni lasti in so odobravale več posojil brez oz. z manj zavarovanja. To je zlasti problematično ob dejstvu, da imajo te banke pretežen del slabih posojil.

Tabela 4.8: Zavarovanje razvrščenih terjatev po skupinah bank v oktobru 2013 v odstotkih

	Primerjava zavarovanj ² z razvrščenimi terjatvami v %							
	Razvrščene terjatve v mio EUR	Terjatve brez zastave premoženja ¹	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem. ³	S stanov. neprem. ³	Pri zavarovalnici	Z ostalimi obl.zavar.	Skupaj vrednost zavarovanj ³
Majhne domače banke	4.138,3	47,9	5,3	54,5	23,2	3,5	22,9	109,4
Tuje banke	14.872,3	44,1	1,7	32,3	37,9	3,8	29,4	105,2
Velike domače banke	27.408,4	54,3	5,0	38,6	17,9	4,6	15,8	81,8
Skupna vsota	46.419,1	50,5	3,9	38,0	24,8	4,2	20,8	91,8

Opombe: ^{1,2,3} Enako kot v prejšnji tabeli.

Vir: Banka Slovenije

Še občutnejša razlika v stopnji pokritosti terjatev z zavarovanji med skupinami bank je pri razvrščenih terjativah v zamudi nad 90 dni. Velike domače banke imajo kar 41 odstotnih točk nižjo pokritost kot banke v večinski tuji lasti in lahko tako iz teh terjatev pričakujejo precej manjši del poplačila. Čeprav gre pri terjativah v zamudi nad 90 dni povečini za terjatve do podjetij, ki veljajo za najbolj tvegan sektor, imajo velike domače banke za te terjatve nižjo pokritost z zavarovanji kot za vse terjatve skupaj, kjer so vključene tudi manj tvegane terjatve do gospodinjstev, bank ter države ter tudi donosne terjatve.

Tabela 4.9: Zavarovanje razvrščenih terjatev bank z zamudami nad 90 dni po skupinah bank v oktobru 2013, v odstotkih

Skupnina bank v oktobru 2019, v odstotkih								
	Primerjava zavarovanj ² z razvrščenimi terjatvami v %							
	Razvrščene terjatve v mio EUR	Terjatve brez zastave premoženja ¹	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem. ³	S stanov. neprem. ³	Pri zavarovalnici	Z ostalimi obl.zavar.	Skupaj vrednost zavarovanj ³
Majhne domače banke	928,7	41,5	11,4	64,3	17,7	0,0	18,0	111,4
Tuje banke	1.005,4	38,5	3,6	64,9	20,0	0,0	31,3	119,8
Velike domače banke	5.850,5	46,0	4,0	56,1	5,0	0,0	14,2	79,2
Skupna vsota	7.784,6	44,5	4,8	58,2	8,4	0,0	16,8	88,3

Opombe: ^{1,2,3} Enako kot v prejšnji tabeli.
Vir: Banka Slovenije

5 LIKVIDNOSTNO TVEGANJE

Likvidnostno tveganje, merjeno s količnikom likvidnosti prvega razreda likvidnostne lestvice, se je v povprečju leta 2013 nekoliko poslabšalo. Po izvedbi državne dokapitalizacije bank konec decembra se je količnik likvidnosti prvega razreda opazno izboljšal. Večji pozitivni vpliv na različne segmente likvidnosti bank so imele izdaje treh obveznic Republike Slovenije, izdaje zakladnih menic ter državna dokapitalizacija bank in prenos slabih terjatev na DUTB ob koncu leta. Zaradi omenjenih dogodkov se je v bančnem sistemu povečal obseg sekundarne likvidnosti, zmanjšala neto zadolženost do Evrosistema in povečal obseg sklada finančnega premoženja, primerne za zastavo pri Evrosistemu ter s tem delež prostega sklada, ki se je do konca decembra v povprečju povečal za 10 odstotnih točk, na 44%.

Positivni vpliv na gibanje likvidnosti bančnega sistema je bil delno izničen ob uvedbi postopka nadzorovane likvidacije dveh bank v sredini septembra. Poleg tega so na trgu nezavarovanih posojil evroobmočja slovenske banke okrepile pozicijo neto upnic, zaradi tretjino višjih terjatev in razpolovljenih obveznosti. To ostaja odraz nezaupanja nasprotnih strank in spremenjene politike financiranja bank v večinski tuji lasti s strani matičnih bank. Še naprej zamira poslovanje na slovenskem medbančnem trgu.

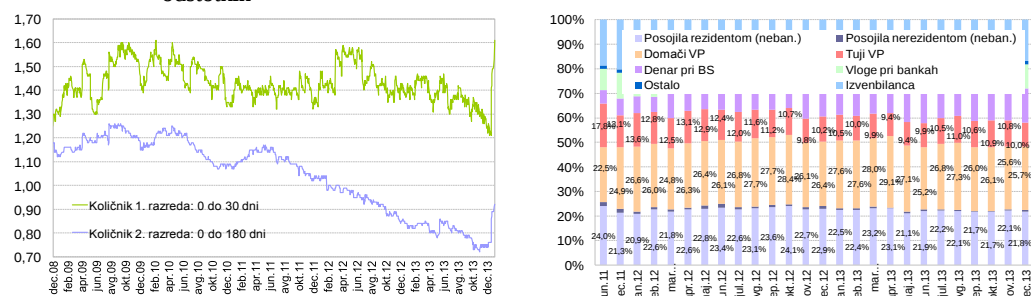
Zaradi plitkega slovenskega medbančnega trga in omejenih možnosti financiranja na tujih finančnih trgih se bankam zmanjšuje možnost učinkovitega upravljanja z likvidnostjo, kar pa ob dolgotrajni finančni krizi in zaostrenem kreditnem tveganju povečuje likvidnostno tveganje slovenskega bančnega sistema.

5.1.1 Kazalniki likvidnosti

Količnik likvidnosti prvega razreda likvidnostne lestvice (LK1) se je leta 2013 v primerjavi s predhodnim letom v povprečju znižal za 0,09, na 1,37. Na prvo znižanje v začetku aprila minulega leta je vplivala dokončna uveljavitev spremembe metodologije izračuna LK1¹⁶, kar je znižalo omenjen količnik predvsem pri bankah v večinski tuji lasti. Po izdaji dveh obveznic Republike Slovenije v maju se je LK1 v povprečju zvišal na 1,42. Na postopni upad tega količnika v drugem polletju je vplivalo približevanje zapadlosti vlog države, poplačilo izdanih dolžniških vrednostnih papirjev in uvedba nadzorovane likvidacije dveh bank v prvi polovici septembra. Njegovo izrazito povečanje v tretji dekadi decembra je posledica državne dokapitalizacije nekaterih bank, s katero so se obsežno zmanjšale vloge države in povečali vrednostni papirji RS. LK1 je tako konec decembra znašal 1,61.

Zmanjšal se je tudi količnik likvidnosti drugega razreda (LK2), gibanje njegove vrednosti pa je bilo podobno gibanju LK1. V povprečju leta 2013 je LK2 znašal 0,80, kar je 0,13 manj od povprečja predhodnega leta. Na njegov upad je poleg zgoraj omenjenih dejavnikov vplivalo predvsem izločanje posojil nebančnemu sektorju iz likvidnostne lestvice, zaradi neizpolnjevanja meril primernosti.

Slika 5.1: Gibanje dnevni količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice (levo) ter struktura načina izpolnjevanja likvidnostnega količnika prvega razreda po instrumentih (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Po izdajah obveznic RS in državni dokapitalizaciji se je likvidnost bank izboljšala.

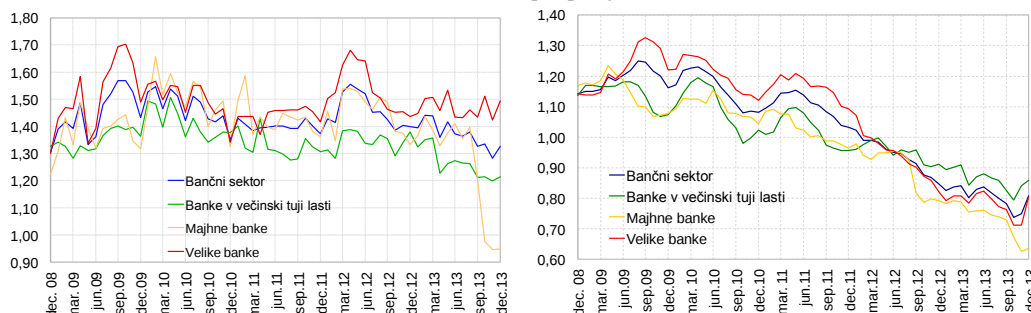
Poslabšanje LK2 zaradi izločanja neprimernih posojil.

¹⁶ Sprememba metodologije izračuna LK1 je začela veljati 1.10.2012 s sklepom o spremembi Sklepa o minimalnih zahtevah za zagotavljanje likvidnostne pozicije bank in hranilnic (Uradni list RS št. 26/2012). S tem sklepom se je v likvidnostno lestvico v prehodnem obdobju začelo upoštevati 75% namesto predhodnih 100% vrednosti pogodbeno najetih kreditnih linij in nečrpanega dela najetih kreditov, z dokončno uveljavitvijo tega sklepa 1.4.2013 pa 50%.

LK1 se je zaradi uvedbe nadzorovane likvidacije dveh bank najbolj zmanjšal majhnim domačim bankam.

Vsem skupinam bank se je LK1 leta 2013 zmanjšal, med njimi najbolj majhnim domačim bankam in hranilnicam, v povprečju za 0,19, na 1,26. To je predvsem posledica uvedbe postopka nadzorovane likvidacije dveh bank in s tem znižanja omenjenega količnika sredi septembra pod vrednost 1. Dokončna uvedba spremembe metodologije izračuna LK1 je najbolj vplivala na znižanje tega količnika pri bankah v večinski tuji lasti, v povprečju leta 2013 za 0,08, na 1,26. Pri velikih domačih bankah je raven LK1, kljub zmanjšanju za 0,07, na 1,47, ostala nad povprečjem sistema.

Slika 5.2: Količnika likvidnosti za prvi, od 0 do 30 dni (levo), in drugi, od 0 do 180 dni (desno), razred likvidnostne lestvice po posameznih skupinah bank, mesečna povprečja

Vir: Banka Slovenije

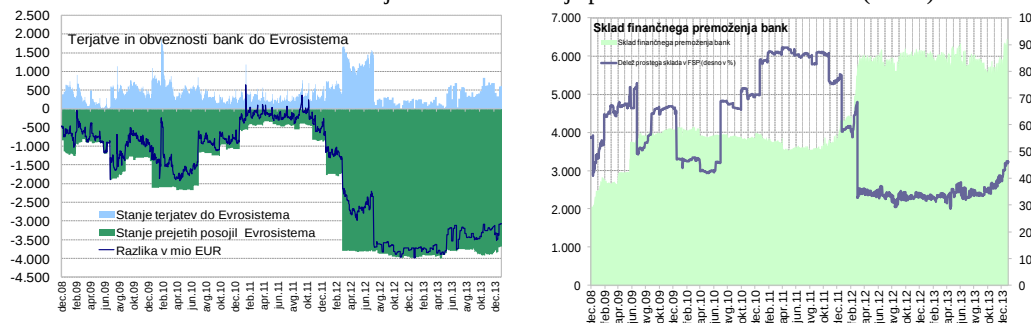
Slovenske banke zmanjšale zadolženost do Evrosistema tudi zaradi predčasnih vračil 3-letnih ODR.

Neto zadolženost slovenskih bank do Evrosistema se je v letu 2013 zmanjšala, zaradi zmanjšanja obveznosti in povečanja terjatev do Evrosistema. V povprečju decembra 2013 je neto zadolženost znašala 3.269 mio EUR, kar je 513 mio EUR manj kot decembra 2012. Obveznosti do Evrosistema so se v enem letu znižale za 226 mio EUR, na 3.747 mio EUR, kar je posledica manjšega sodelovanja slovenskih bank na posojilnih operacijah ECB in predčasnih vračil sredstev pridobljenih na dveh 3-letnih operacijah dolgoročnega refinanciranja (ODR). Slovenske banke so leta 2013 predčasno vrnile 419 mio EUR oziroma 11,3% obveznosti iz naslova obeh 3-letnih ODR¹⁷. Na povečanje obsega vezanih sredstev pri Evrosistemu za 287 mio EUR je vplivala večja presežna likvidnost ob povečanju vlog države po izdanih obveznicah RS maja in novembra 2013.

Delež prostega sklada se je v povprečju povečal za 10 odstotnih točk na 44%.

Na povečanje obsega sklada premoženja primerne za zastavo pri Evrosistemu so vplivale delne naložbe bank v vrednostne papirje po izdajah državnih obveznic, nakupi zakladnih menic RS s strani bank in povečan obseg 1-tedenskega vezanega depozita pri ECB v drugi polovici decembra. Pozitivni učinek teh dejavnikov na povečanje sklada premoženja primerne za zastavo pri Evrosistemu je bil delno izničen zaradi znižanja sredstev ob uvedbi postopka nadzorovane likvidacije dveh bank. Delež prostega sklada bančnega sistema se je v prvih treh četrtletjih gibal okoli 34%, v zadnjem četrtletju pa je zaradi že opisanih dogodkov porasel. Decembra 2013 je v povprečju znašal 44%.

Slika 5.3: Terjatve, obveznosti in neto pozicija poslovnih bank do Evrosistema v mio EUR (levo) in sklad primerne finančne premoženja bank, ki je dan v zavarovanje pri Evrosistemu v mio EUR (desno)

Vir: Banka Slovenije

Neto terjatve slovenskih bank na trgu nezavarovanih posojil evroobmočja so se povečale.

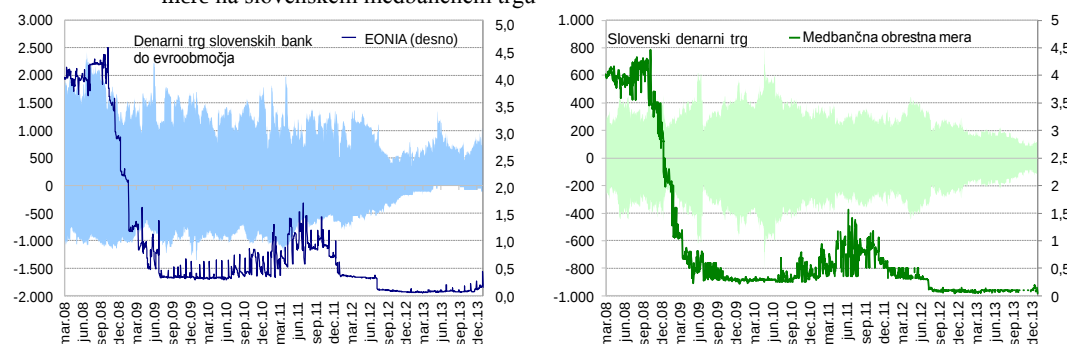
Slovenske banke so pozicijo neto upnic na denarnem trgu nezavarovanih posojil evroobmočja leta 2013 še okrepile. Obseg neto terjatev je decembra tega leta v povprečju znašal 766 mio EUR, kar je 316 mio EUR več kot v povprečju decembra

¹⁷ Tri banke so sredstva vrnile v celoti, od tega dve banki zaradi izgube statusa primernosti nasprotne stranke ob uvedbi postopka nadzorovane likvidacije.

2012. K temu so prispevale višje terjatve in nižje obveznosti. To je odraz znižanja zaupanja nasprotnih strank v času pred izvedbo neodvisnega pregleda kakovosti aktive in stres testov ter spremenjene politike financiranja bank v večinski tuji lasti s strani njihovih matičnih bank.

Zmanjševanje obsega poslovanja na slovenskem medbančnem trgu se je leta 2013 nadaljevalo. Obseg danih in prejetih depozitov je decembra 2013 v povprečju znašal 109 mio EUR, kar je dobro polovico manj kot decembra 2012.

Slika 5.4: Stanje danih in prejetih nezavarovanih posojil slovenskih bank na denarnem trgu evroobmočja (levo) in na slovenskem denarnem trgu (desno) v mio EUR ter gibanje obrestnih mer EONIA in obrestne mere na slovenskem medbančnem trgu

Vir: Banka Slovenije

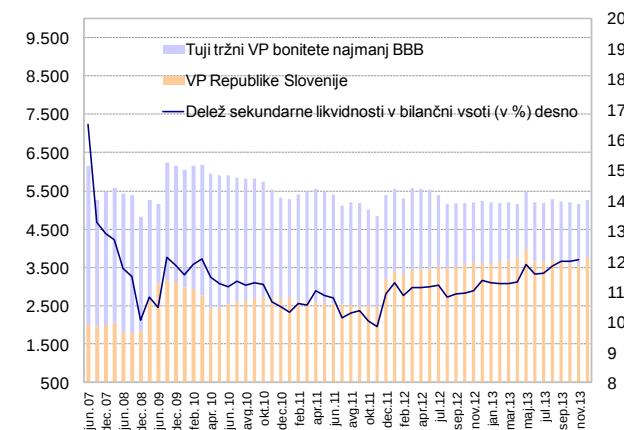
5.1.2 Tržna sekundarna likvidnost

Obseg tržne sekundarne likvidnosti¹⁸ se je leta 2013 v povprečju minimalno povečal, za 22 mio EUR, na 5.268 mio EUR. Od tega so se za 130 mio EUR povečali vrednostni papirji RS in za 108 mio EUR zmanjšali tuji tržni vrednostni papirji, bonitete najmanj BBB. Delež tržne sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti je po zadnjih razpoložljivih podatkih novembra znašal 12%.

Povečanje obsega vrednostnih papirjev RS v sekundarni likvidnosti.

Struktura sekundarne likvidnosti se je leta 2013 spremenila v prid vrednostnih papirjev RS, s čimer se je okrepil njihov večinski delež v tej strukturi. Decembra 2013 je znašal 71,3% in je bil v primerjavi z decembrom 2012 višji za dobri 2 odstotni točki. Za banke je zelo pomembno, da ohranijo čim večjo regionalno razpršenost tržne sekundarne likvidnosti, saj jim to zagotavlja lažje pridobivanje primarne likvidnosti ob morebitnih povečanih potrebah.

Slika 5.5: Gibanje obsega tržne sekundarne likvidnosti (mesečna povprečja v mio EUR) in njen delež v bilančni vsoti v odstotkih

Opomba: Sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

Vir: Banka Slovenije

¹⁸ Tržna sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev RS in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

6 DRUGA TVEGANJA

6.1 Obrestno tveganje

V prvih desetih mesecih 2013 se je obrestno tveganje za banke povečalo. Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer je oktobra 2013 znašala 5 mesece in 15 dni in se je od decembra 2012 podaljšala za 1 mesec in 19 dni. Postopna rast razlike med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer je opazna od aprila 2011. Banke postajajo bolj izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer. Vzrok za povečevanje razkoraka je večje skrajšanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer od povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer. Skrajšanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer je posledica zmanjšanja in krajših ročnosti prejetih vlog in posojil ter zapadanja in predčasna poplačila dolžniških vrednostnih papirjev bank. V zadnjih letih je razlika največja pri majhnih domačih bankah, ki so najbolj izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer.

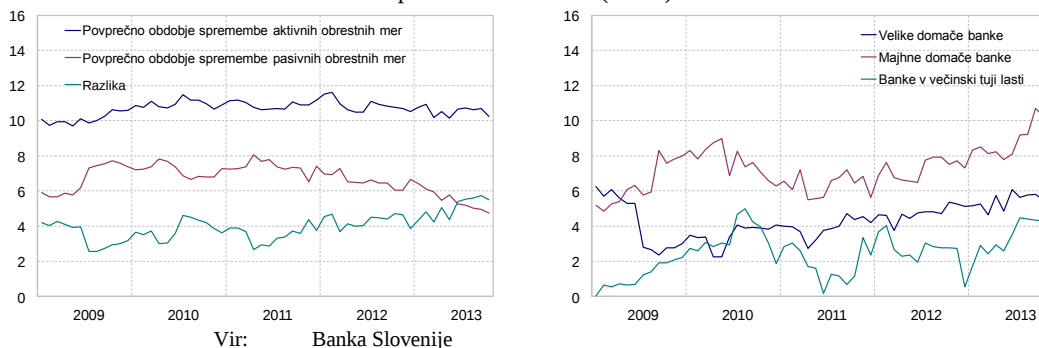
V obdobju od decembra 2012 do septembra 2013 se je kumulativna obrestna vrzel do enega leta med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami znižala za 2,6 mrd EUR, na -3,3 mrd EUR. Domače banke so imele negativno in banke v večinski tuji lasti pozitivno vrzel. To pomeni, da so domače banke izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer in banke v večinski tuji lasti tveganju znižanja obrestnih mer v prihodnjem enoletnem obdobju.

6.1.1 Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer

Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se je povečala.

Kazalnik obrestnega tveganja, razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, je oktobra 2013 znašal 5 mesecev in 15 dni. Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer je znašalo 10 mesecev in v povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer skoraj 5 mesecev. Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se je med decembrom 2012 in oktobrom 2013 podaljšala za 1,6 meseca. Vzrok za povečanje razkoraka v omenjenem obdobju je na strani pasive; povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer se je namreč skrajšalo bolj (za skoraj 2 meseca) od povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer (za 8 dni). Glavni vzroki, ki so vplivali na skrajšanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer so bili: krajše ročnosti prejetih vlog, skrajšanje povprečnega obdobja spremembe obrestnih mer za najeta posojila in zapadanje ter predčasna poplačila dolžniških vrednostnih papirjev. Nadaljevanje skrajševanja povprečne ročnosti pasivnih obrestnih mer je pričakovano vse dokler se bodo banke soočale z omejenim dostopom do dolgoročnih virov financiranja. S tem pa verjetnost nadaljnjega povečanja tveganja zvišanja obrestnih mer.

Slika 6.1: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih (levo) in razlika med povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer za skupine bank v mesecih (desno)

Dinamika spreminjanja povprečnega obdobja prilaganja aktivnih in pasivnih obrestnih mer se med skupinami bank razlikuje. Med decembrom 2012 in oktobrom 2013 se je povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer najbolj spremenilo pri bankah v večinski tuji lasti. V istem obdobju se je povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer najbolj spremenilo pri malih domačih bankah.

Majhne domače banke imajo najvišjo razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, 10,3 meseca. Zato velja, da so majhne domače banke najbolj izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer. Obrestno tveganje te skupine bank se je v obravnavanem obdobju povečalo. Med decembrom 2012 in oktobrom 2013 se je razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer podaljšala za 3 mesece. Razlog za podaljšanje razlike pri majhnih domačih bankah je na strani obveznosti. Povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer se je skrajšalo za skoraj 3 mesece, med tem ko se povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer ni pomembno spremenilo. Na skrajšanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer je najbolj vplivalo skrajšanje ročnosti prejetih kreditov in vlog. Ta dva faktorja sta vplivala na skrajšanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer tudi pri preostalih dveh skupinah bank.

Bankam v večinski tuji lasti se je v obravnavanem obdobju najbolj povečala razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, za 3,7 meseca. V letu 2013 se je razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer pri skupini bank v večinski tuji lasti postopoma povečevala z 0,6 meseca decembra 2012 na 4,3 meseca oktobra 2013. Razlika je kljub zvišanju še vedno najnižja pri tej skupini bank. Razlog za podaljšanje razlike pri tej skupini bank je podaljšanje povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer in skrajšanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer. Na podaljšanje povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer te skupine bank sta vplivala podaljšanje povprečnega obdobja spremembe obrestnih mer za naložbe v dolžniške vrednostne papirje in za dane kredite.

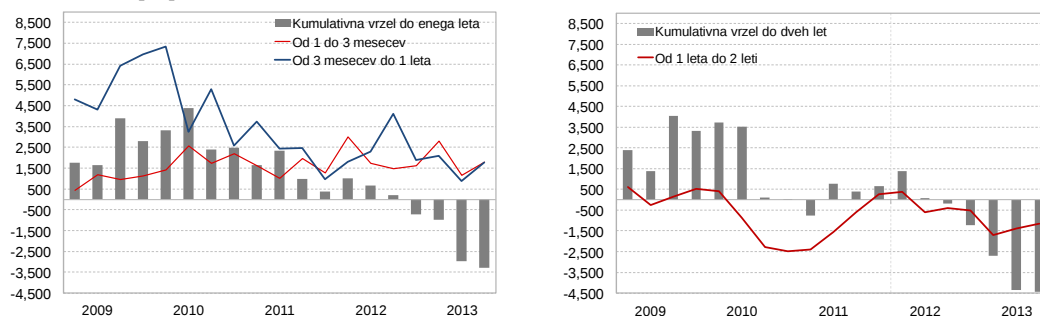
6.1.2 Obrestna vrzel

Konec tretjega četrtletja 2013 je znašala kumulativna obrestna vrzel do enega leta med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami -3,3 mrd EUR in se je od decembra 2012 zmanjšala za 2,6 mrd EUR. Postavke obrestno občutljive aktive z obdobjem ponovne določitve obrestne mere krajšim od 1 leta so se v obdobju december 2012 – september 2013 znižale za 2,7 mrd EUR in pasive za 102 mio EUR. Velike domače banke so imele najbolj negativno obrestno vrzel, v višini -2,7 mrd EUR in so jo tudi najbolj skrajšale za 1,6 mrd EUR od decembra 2012. Banke v večinski tuji lasti so imele pozitivno vrzel v višini 362 mio EUR (skrajšanje vrzeli za 388 mio EUR od decembra 2012).

En od razlogov za razlike med skupinami bank je delež aktive vezan na spremenljive aktivne obrestne mere. Banke v večinski tuji lasti imajo 88% aktive z originalno zapadlostjo do enega leta oz. aktivo daljše ročnosti, a vezano na spremenljivo obrestno mero ali na nespremenljivo začetno obrestno mero do 1 leta. Za velike domače banke znaša ta delež 77%, za majhne domače banke pa 59%.

Kumulativna vrzel do dveh let se je od decembra 2012, ko je znašala 1,2 mrd EUR, zmanjšala na -4,4 mrd EUR septembra 2013. Vse skupine bank so imele negativno vrzel, ki predstavlja povečanje tveganja zvišanja obrestnih mer v prihodnjem dvehletnem obdobju za banke.

Slika 6.2: Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR

Vir: Banka Slovenije

Najbolj izpostavljene obrestnemu tveganju so še vedno majhne domače banke.

Banke v večinski tuji lasti so izpostavljene znižanju obrestnih mer in domače banke zvišanju obrestnih mer.

6.2 Valutno tveganje

Valutno tveganje se je v devetih mesecih preteklega leta znižalo in za banke ne predstavlja pomembnejše grožnje za uspešnost poslovanja. Neto odprta devizna pozicija je v septembru 2013 znašala 21,7 mio EUR oz. 0,6% regulatornega kapitala bank. Z neto odprto devizno pozicijo v višini 24,1 mio EUR oz. 1,1% regulatornega kapitala so bile valutnemu tveganju najbolj izpostavljene velike domače banke. Z izjemo švicarskega franka so prevladovale neto dolge odprte devizne pozicije. Banke so bile tako izpostavljene tveganju znižanja vrednosti teh valut do EUR.

Tabela 6.1: Neto devizna pozicija po valutah v mio EUR

	Sep. 2013					
	2011	2012	Skupaj banke	Velike banke	Majhne banke	Banke v večinski tuji lasti
Svetovne valute	-9,6	15,7	1,4	5,5	0,5	-4,6
ameriški dolar	4,4	5,9	6,2	6,2	0,1	-0,1
švicarski frank	-13,4	6,8	-6,6	-2,2	-0,1	-4,4
drugo (GBP, CAD, AUD, JPY)	-0,6	3,1	1,8	1,4	0,5	-0,1
Valute EGP	-18,0	-14,2	9,3	8,6	0,2	0,5
Druge valute	15,3	25,3	9,0	8,0	0,6	0,5
CIU	29,6	2,4	1,9	1,9	0,0	0,0
Skupaj (v mio EUR)	17,2	29,3	21,7	24,1	1,2	-3,6
V odstotkih regulatornega kapitala (v %)	0,4	0,7	0,6	1,1	0,8	-0,3

Opomba: EGP – evropsko gospodarsko območje, tj. EU, Islandija in Norveška, CIU – pozicije v tuji valuti v enotah investicijskih skladov.

Vir: Banka Slovenije

Obseg posojil nebančnemu sektorju v švicarskih frankih oz. z valutno klavzulo na švicarski frank se je v oktobru 2013 medletno znižal za 14,8%, na 1.176 mio EUR. Posojila v CHF oz. z valutno klavzulo na CHF so predstavljala 3,4% vseh posojil nebančnemu sektorju. V zadnjem obdobju se je rahlo povečala variabilnost tečaja CHF/EUR, njegovo gibanje pa je šlo v smeri, ki znižuje kreditno breme posojilojemalcev

7 TVEGANJE SOLVENTNOSTI¹⁹

Z dolžino finančne krize se tveganje solventnosti v bančnem sistemu povečuje. To je potrdila tudi zadnja presoja kakovosti aktive bank in izvedba stresnih testov. V prvih devetih mesecih leta 2013 se kapitalska ustreznost ni bistveno spremenila, medtem ko je bila v decembru, po zaključku ocen kakovosti aktive in stresnih testov, izvedena dokapitalizacija petih²⁰ bank, ki je izboljšala njihovo kapitalsko ustreznost. Bankam z zadostnim presežkom kapitala, med njimi predvsem bankam v večinski tuji lasti, se je tveganje solventnosti zmanjšalo. Kapitalska ustreznost osnovnega temeljnega kapitala ostaja pomembno merilo stabilnosti bank. Pri dveh tretjinah bank je ta količnik višji od 9%.

Kapitalska ustreznost slovenskih bank, ki je še septembra 2013 zaostajala za primerljivim evropskim povprečjem, bo z državno dokapitalizacijo nekaterih bank ter prenosom slabih terjatev na Družbo za upravljanje terjatev bank (DUTB) ob koncu leta 2013 zmanjšala zaostanek za evropskim povprečjem. Vendar to ni zadosten način za dolgoročno ohranitev kapitalske ustreznosti. Banke morajo povečati notranje generiranje kapitala z dobičkonosnim poslovanjem. Optimizacija porabe kapitala, s krčenjem obsega poslovanja in preusmerjanje k manj tveganim naložbam je zgolj začasni načini zmanjševanja kapitalskih zahtev. Zagon gospodarske rasti ostaja ključen dejavnik pri ohranitvi stabilnosti kapitalske ustreznosti slovenskih bank, saj jim bo omogočil rast prihodkov in sposobnost notranjega generiranja kapitala.

7.1.1 Kapitalska ustreznost

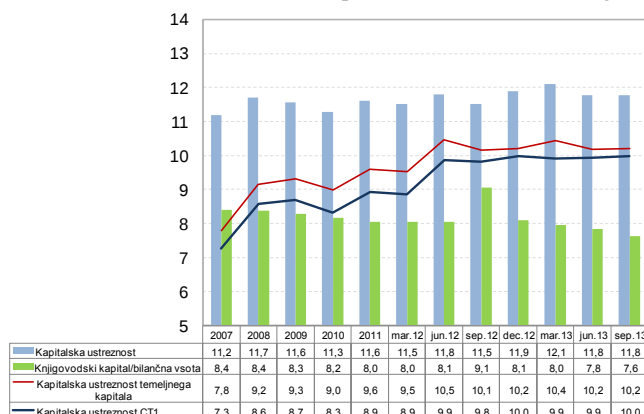
Količniki kapitalske ustreznosti (v nadaljevanju: KU)²¹ se slovenskim bankam v prvih devetih mesecih letos niso bistveno spremenili. KU bančnega sistema se je v tem obdobju zmanjšala za 0,1 odstotne točke in konec septembra 2013 znašala 11,8%. Kapitalsko ustreznost osnovnega temeljnega kapitala (v nadaljevanju: CT1 KU), ki je postala ključni kazalnik stabilnosti bank, so banke lani do septembra ohranile na ravni 10%. Razlika med kapitalsko ustreznostjo temeljnega kapitala (v nadaljevanju: T1 KU) in CT1 KU je ostala na ravni 0,2 odstotne točke in kaže na ohranitev kakovosti strukture kapitala.

V nasprotju s skoraj nespremenjenimi količniki kapitalske ustreznosti v prvih devetih mesecih 2013 se je zmanjšal delež knjigovodskega kapitala v bilančni vsoti za 0,5 odstotnih točk, na 7,6%. K temu je prispevalo relativno večje zmanjšanje kapitala v primerjavi z bilančno vsoto, kar je posledica nastalih izgub iz poslovanja. S tem se je na 4,2 odstotni točki povečal tudi razkorak med KU in deležem knjigovodskega kapitala v bilančni vsoti.

Količniki kapitalske ustreznosti so ostali nespremenjeni.

Delež knjigovodskega kapitala v bilančni vsoti je nižji zaradi izgub iz poslovanja.

Slika 7.1: Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Medtem, ko se na ravni bančnega sistema količniki KU niso spremenili, pa analiza po skupinah bank kaže razlike med njimi. Količniki KU so se poslabšali velikim

Velikim domačim bankam so se količniki kapitalske ustreznosti poslabšali.

¹⁹ Pri analizi solventnosti v podatkih za september 2013 nista upoštevani dve banki, ki sta v postopku nadzorovane likvidacije, kar je med drugim razlog za večja odstopanja pri rasteh oziroma prirastih posameznih kazalnikov.

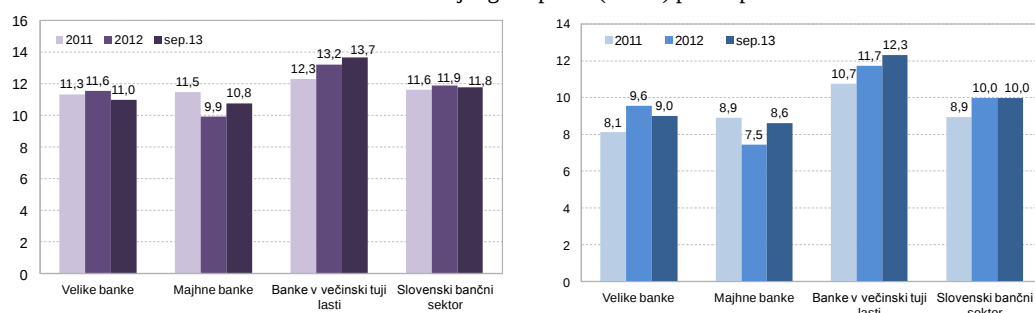
²⁰ Dokapitalizirane so bile tri velike domače banke (NLB, NKBM in Abanka) ter dve majhni domači banki, ki sta v postopku nadzorovane likvidacije (Factor banka in Probanka).

²¹ Vsi podatki v nadaljevanju so na solo osnovi, razen če ni navedeno drugače.

domačim bankam, predvsem zaradi njihovega negativnega poslovnega rezultata, kar je na zmanjšanje kapitala vplivalo bolj kot krčenje obsega poslovanja na zmanjšanje kapitalskih zahtev. KU se je tako velikim domačim bankam v devetih mesecih 2013 zmanjšala za 0,6 odstotne točke, na 11%, CT1 KU pa za 0,6 odstotnih točk, na 9%, pri čemer je imelo septembra lani več kot polovica bank v tej skupini CT1 KU nižjo od 9%. Z državno dokapitalizacijo treh velikih domačih bank konec leta 2013 v skupni vrednosti 3.012 mio EUR se bo količnik kapitalske ustreznosti te skupine bank izboljšal predvidoma na raven povprečja držav EU, ki je po zadnjih razpoložljivih podatkih za konec leta 2012 na konsolidirani osnovi znašala 14,4%.

Bankam v večinski tuji lasti so se količniki kapitalske ustreznosti ponovno izboljšali. Vse banke v tej skupini presegajo 9% vrednost CT1 KU. Večina teh bank se ne sooča z večjim pomanjkanjem kapitala, optimizacija porabe obstoječega kapitala je boljša, njihov naložbeni portfelj pa je manj tvegan. Najnižjo kapitalsko ustreznost ohranjajo majhne domače banke. Količnik KU se je v prvem polletju 2013 znižal na 9,7%, CT1 KU pa na 7,2%. To je posledica predvsem slabega poslovanja dveh bank, nad katerim je bil v začetku septembra 2013 uveden postopek nadzorovane likvidacije. Ti dve banki sta bili konec leta 2013 dokapitalizirani.

Slika 7.2: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost osnovnega temeljnega kapitala (desno) po skupinah bank v odstotkih

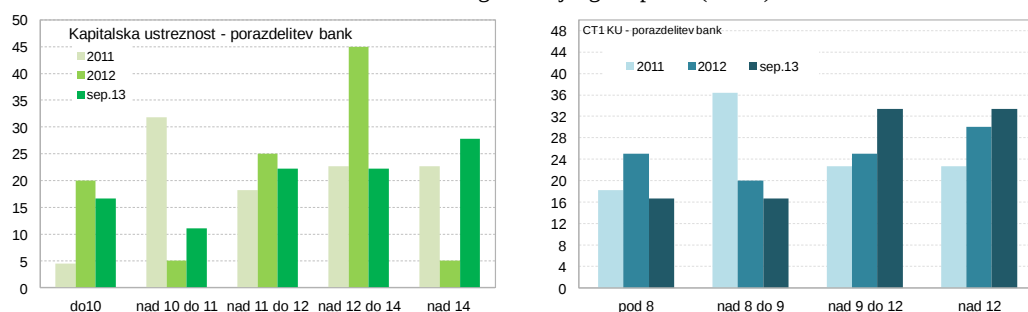

Vir: Banka Slovenije

Več kot podvojilo se je število bank s KU nad 14%. Dve tretjini bank presega 9% CT1 KU.

Vendar pa zgolj spremljanje povprečnih vrednosti KU za bančni sistem ne pokaže na pomembno izboljšanje kapitalskih količnikov pri velikem številu bank v devetih mesecih 2013. V prvih treh četrtletjih je dobra polovica bank zvišala KU, med katerimi so bile predvsem banke, ki imajo zadostni presežek kapitala. Skoraj tri četrtine bank ima KU višjo od 11%, pri čemer se je več kot podvojilo število bank s KU nad 14%. Izboljšala se je tudi porazdelitev CT1 KU, saj dve tretjini bank presega 9-odstotno vrednost tega količnika, medtem ko je konec leta 2012 to vrednost presegala dobra polovica bank. To kaže na spremembo trenda iz preteklih let in preobrat v spreminjanju vrednosti količnikov kapitalske ustreznosti pri večjem številu bank.

Slika 7.3: Porazdelitev kapitalskih ustreznosti (levo) in kapitalskih ustreznosti osnovnega temeljnega kapitala (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Z dokapitalizacijo in prenosom slabih terjatev na DUTB se bo KU dvignil na ocenjenih 13,8% in CT1 KU na 13%.

Z izvedbo državne dokapitalizacije petih slovenskih bank konec decembra 2013 in prenosom slabih terjatev na DUTB se bodo količniki kapitalske ustreznosti slovenskega bančnega sistema po predhodnih ocenah izboljšali. Količnik KU se bo po ocenah, ki vključujejo tudi obe banki v postopku nadzorovane likvidacije, dvignil na 13,8%, količnik CT1 KU pa na 13%. Pri tem se bo predvidoma za 845 mio EUR povečal regulatorni kapital in za 1.170 mio EUR osnovni temeljni kapital. Hkrati se bodo za ocenjenih 220 mio EUR zmanjšale kapitalske zahteve. Dejanski učinki

omenjenih aktivnosti na kapitalne kategorije za bančni sistem bodo razvidni po poročanju podatkov za konec leta 2013 s strani vseh bank.

7.1.2 Struktura kapitala

Regulatorni kapital bančnega sistema je konec septembra znašal 3.605 mio EUR in je bil v primerjavi s koncem leta 2012 nižji za 591 mio EUR. Predvsem zaradi izgub iz poslovanja se je za 494 mio EUR oziroma za 13,4% znižal temeljni kapital. Z zmanjšanjem obsega podrejenega dolga pa se je bankam znižal tudi dodatni kapital za 16,6%. Kljub temu so slovenske banke ohranile strukturo kapitala pred odbitnimi postavkami, ki kaže na izpolnjevanje kapitalskih zahtev z najbolj kakovostnimi oblikami kapitala. Temeljni kapital je namreč v tej strukturi konec septembra 2013 predstavljal visok, 85,6-odstotni delež.

Zmanjšanje regulatornega kapitala zaradi izgub iz poslovanja in nižjega podrejenega dolga.

Tabela 7.1: Postavke regulatornega kapitala in prirasti v mio EUR ter rasti v odstotkih

	Stanje				2012			sep.13		
	2008	2009	2010	2011	Stanje	Prirast	Rast	Stanje	Prirast	Rast
Regulatorni kapital	4.475	4.616	4.523	4.361	4.196	-164	-3,8%	3.605	-591	-14,1%
Temeljni kapital	3.835	4.116	4.001	4.047	3.678	-369	-9,1%	3.184	-494	-13,4%
Dodatni kapital	1.277	1.239	1.265	1.130	645	-485	-42,9%	537	-107	-16,6%
Odbitne postavke	-636	-739	-742	-816	-126	690	-84,5%	-116	10	-7,9%
Temeljni kapital za KU	3.501	3.722	3.605	3.606	3.604	-2	-0,1%	3.119	-485	-13,5%
Osnovni temeljni kapital za KU	3.283	3.453	3.332	3.352	3.104	-248	-7,4%	3.055	-49	-1,6%
Kapitalske zahteve	3.059	3.194	3.207	3.004	2.827	-177	-5,9%	2.447	-380	-13,4%

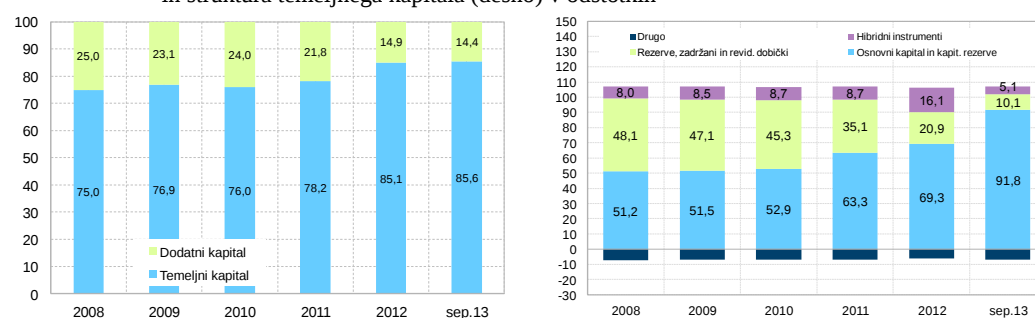
Vir: Banka Slovenije

V prvih treh četrtletjih 2013 se je spremenila struktura temeljnega kapitala. Delež osnovnega kapitala in kapitalnih rezerv v strukturi temeljnega kapitala se je v tem obdobju povečal za 22 odstotnih točk, na skoraj 92%. K temu sta prispevala dva razloga. Prvič, z zamenjavo obveznic (CoCo) v osnovni kapital se je za 11 odstotnih točk, na 5,1% zmanjšal delež hibridnih instrumentov. Drugič, izguba iz poslovanja bančnega sistema je zmanjšala delež postavk vezanih na dobiček, na 10%. K takšni spremembi so največ prispevale velike domače banke, medtem ko je struktura temeljnega kapitala pri bankah v večinski tuji lasti podobna strukturi konec leta 2012.

Osnovni kapital in kapitalne rezerve predstavljajo skoraj 92% temeljnega kapitala.

Po izvedeni dokapitalizaciji nekaterih bank konec leta 2013 se bo proces izboljšanja strukture kapitala v korist temeljnega kapitala še nadaljeval. Njegov delež v strukturi kapitala se bo povečal zaradi rasti osnovnega kapitala in odpisov podrejenih instrumentov v višini 441 mio EUR, zaradi katerih se bo zmanjšal delež dodatnega kapitala.

Slika 7.4: Struktura kapitala pred odbitnimi postavkami za bančni sistem (levo) in struktura temeljnega kapitala (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

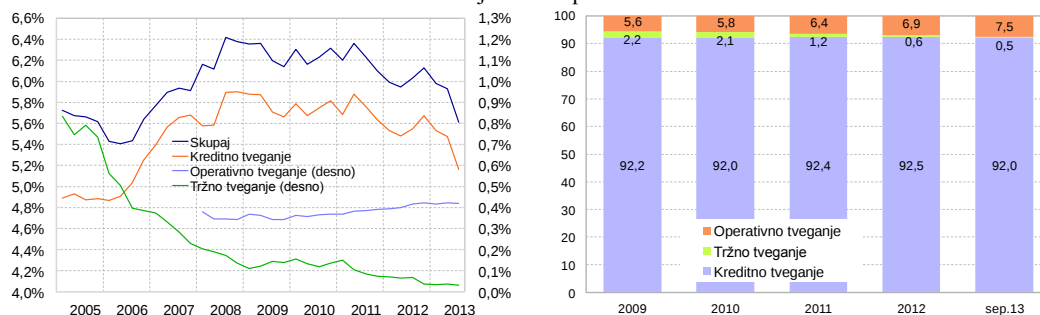
7.1.3 Kapitalske zahteve

Obseg kapitalnih zahtev se je v prvih treh četrtletjih 2013 zmanjšal za 380 mio EUR, na 2.447 mio EUR. Večje zmanjšanje kapitalnih zahtev v primerjavi s krčenjem bilančne vsote je odraz nadaljevanja krčenja obsega poslovanja, preusmeritve k manj tveganim izpostavljenostim in nenaklonjenosti bank k prevzemanju tveganj.

Ob krčenju kreditne aktivnosti se je delež kapitalnih zahtev za kreditno tveganje v strukturi kapitalnih zahtev zmanjšal, na 92%. Kapitalne zahteve za tržno tveganje predstavljajo le še 0,5% vseh kapitalnih zahtev, saj banke zmanjšujejo vrednostne papirje in se bolj preusmerjajo k primarnemu bančništvu. Ob postopnem zmanjšanju

bruto dohodkov v preteklih letih so se skrčile tudi kapitalske zahteve za operativno tveganje, na 182 mio EUR, vendar pa se je zaradi večjega relativnega upada ostalih dveh kategorij njihov delež v strukturi kapitalskih zahtev povečal na 7,5%.

Slika 7.5: Razmerje med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Zmanjševanje kapitalskih zahtev za podjetja se nadaljuje.

Kapitalske zahteve za kreditno tveganje so konec septembra 2013 znašale 2.252 mio EUR oziroma 13,9% manj kot decembra 2012, kar je delno posledica neupoštevanja dveh bank v tretjem četrtletju, ki sta v postopku nadzorovane likvidacije. V prvih treh četrtletjih so se za 264 mio EUR oziroma za 22% zmanjšale kapitalske zahteve za izpostavljenost do podjetij, kar je največ v zadnjih letih. Za dobro polovico se je njihov obseg znižal v tretjem četrtletju. S tem se je zmanjšal tudi njihov delež v strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje na slabih 41%.

Manjše povečanje kapitalskih zahtev za zapadle in regulatorno zelo tvegane postavke v prvem polletju 2013.

V strukturi kapitalskih zahtev je bilo zaznati tudi pozitivne spremembe. Skupen obseg zapadlih in regulatorno zelo tveganih postavk se je v prvem polletju 2013 povečal le za 17,4 mio EUR, kar je zgolj dobra tretjina povečanja v enakem obdobju 2012. V tretjem četrtletju so se zapadle in regulatorno zelo tvegane postavke zmanjšale za 24 mio EUR, kar pa je delno posledica uvedbe likvidacijskega postopka za dve manjši banki.

Banke so v prvem polletju nadaljevale z optimizacijo porabe kapitala, kar se je odrazilo v povečanju kapitalskih zahtev za izpostavljenosti, zavarovanimi z nepremičninami za 11 mio EUR. Prirast pa se je izničil s skrčenjem njihovega obsega v tretjem četrtletju.

Tabela 7.2: Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih

	2011				2012				sep.13			
	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR	1.707	271	798	2.775	1.608	251	758	2.617	1.457	100	695	2.252
Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih												
Širša država, mednarodne org. Institucije	0,7	1,5	0,4	0,7	0,5	1,1	0,9	0,7	0,4	2,5	1,0	0,7
Podjetja	11,7	5,4	2,7	8,5	15,6	2,9	2,9	10,7	9,9	3,4	2,7	7,4
Bančništvo na drobno	50,9	45,3	51,0	50,4	43,6	40,7	49,8	45,1	39,4	25,6	45,5	40,6
Zavarovane z nepremičninam	17,6	15,8	33,1	21,9	16,7	16,8	31,2	20,9	16,5	36,5	31,7	22,1
Zapadle postavke	0,3	7,3	1,7	1,4	1,3	7,7	3,3	2,5	2,0	7,4	4,3	2,9
Regulatorno zelo tvegane postavke	5,6	5,3	4,2	5,1	6,9	5,9	3,7	5,9	8,8	11,0	5,0	7,7
Drugo	9,4	14,5	2,8	8,0	10,8	19,2	3,7	9,6	12,4	8,9	4,9	9,9
Zapadle in regulatorno zelo tvegane postavke	3,8	4,9	4,0	4,0	4,6	5,6	4,5	4,7	10,6	4,7	5,0	8,6
	14,9	19,7	7,0	13,1	17,8	25,1	7,4	15,5	21,2	19,8	9,9	17,7

Vir: Banka Slovenije

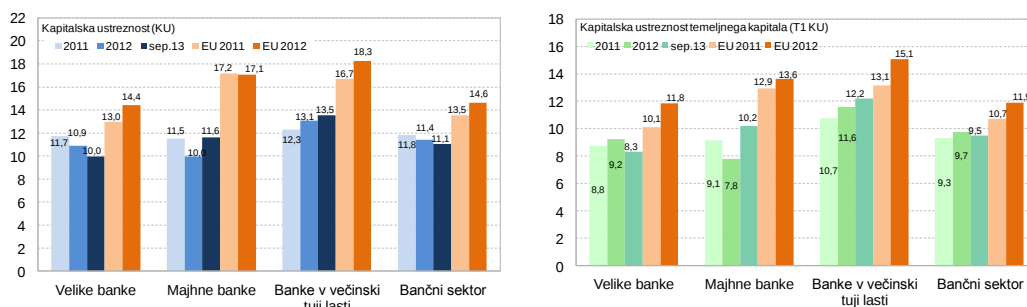
7.1.4 Primerjava kapitalske ustreznosti z EU – konsolidirani podatki

Kapitalska ustreznost slovenskih bank na konsolidirani osnovi je septembra 2013 znašala 11,1% in je za razpoložljivim podatkom za povprečje EU zaostajala za 3,5 odstotnih točk. Glede na količnika KU in T1 KU sta med državami EU konec leta 2012 zgolj dve državi zaostajali za Slovenijo.

Razlog zaostanka Slovenije za evropskim povprečjem sta tako višina kapitala kot visoke kapitalske zahteve. Ob državni dokapitalizaciji nekaterih slovenskih bank in ob potencialnem odzivu lastnikov ostalih bank na poziv k povečanju kapitala se bo kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema po ocenah predvidoma približala ravni evropskega povprečja. Več pozornosti morajo banke sedaj nameniti znižanju kapitalskih zahtev in s tem optimizaciji porabe kapitala ter večji uspešnosti poslovanja z namenom notranjega generiranja kapitala.

KU zaostaja za evropskim povprečjem zaradi visokih kapitalskih zahtev.

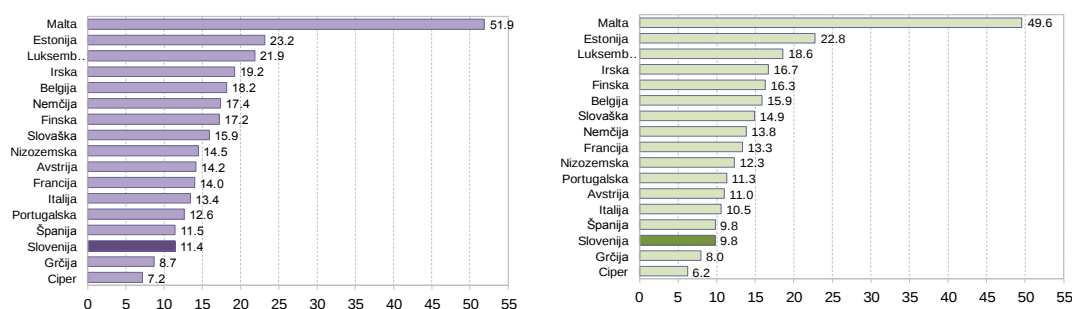
Slika 7.6: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) v primerjavi z EU po skupinah bank, podatki na konsolidirani osnovi v odstotkih

Opomba: Podatki za bančni sektor EU na voljo le do junija 2012, po skupinah bank za EU pa do decembra 2012

Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

Slika 7.7: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) po državah EU, podatki na konsolidirani osnovi za december 2012 v odstotkih

Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

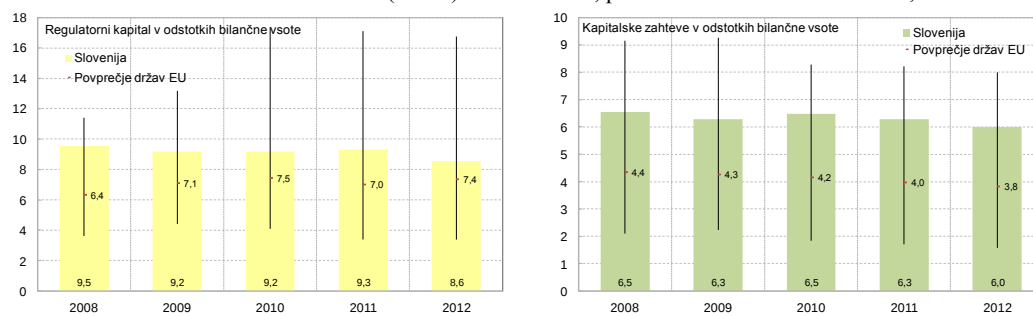
Delež kapitalskih zahtev v bilančni vsoti je bil septembra 2013 s 5,8% nad povprečjem držav EU glede na razpoložljiv podatek za konec leta 2012, ki je dosegel 3,8%. Le ena slovenska banka uporablja notranji model ocenjevanje tveganj (IRB pristop), večina slovenskih podjetij pa nima bonitetnih ocen priznanih agencij, s čemer bi banke imele večjo možnost uporabe nižjih uteži, za izpostavljenost podjetjem, z nizko verjetnostjo neplačila. Kapitalske zahteve za izpostavljenost do podjetij in bančništva na drobno pa predstavljajo skoraj dve tretjini kapitalskih zahtev za kreditno tveganje.

Delež kapitalskih zahtev v bilančni vsoti je nad povprečjem držav EU.

Banke imajo kljub temu možnosti za znižanje kapitalskih zahtev pri izpostavljenostih zavarovanimi z nepremičninami, ki so septembra 2013 dosegale v strukturi kapitalskih zahtev zgolj 2,9% delež. Z ureditvijo zavarovanj bi lahko banke izpolnile sicer stroga merila za uporabo nižjih uteži tveganosti in sicer 50% utež za izpostavljenost do podjetij zavarovane s poslovnimi nepremičninami in 35% utež za izpostavljenost, zavarovane s stanovanjskimi nepremičninami. Povprečna utež tveganosti za izpostavljenost do podjetij je sicer septembra 2013 znašala 91,8%, za izpostavljenost do bančništva na drobno pa 73,4%.

Banke bi lahko znižale kapitalske zahteve z znižanjem uteži tveganosti.

Slika 7.8: Porazdelitev razmerja med regulatornim kapitalom in bilančno vsoto (levo) ter razmerja med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (desno) za države EU, podatki na konsolidirani osnovi, v odstotkih

Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

PRILOGE

1	SEKTOR GOSPODINJSTEV	52
2	ZADOLŽENOST SLOVENSКИH PODJETIJ NA PODLAGI MIKRO PODATKOV	57
3	POSLOVANJE LIZING DRUŽB	62

1 SEKTOR GOSPODINJSTEV

Sektor gospodinjstev predstavlja za banke skupino komitentov z relativno nizko stopnjo tveganja. Zadolženost gospodinjstev dosega le polovico zadolženosti gospodinjstev v evroobmočju. Racionalno obnašanje gospodinjstev, ki se tudi v času najvišje kreditne rasti ni prekomerno zadolževalo, se kaže v nizkem deležu nedonosnih terjatev bank na tem segmentu naložb.

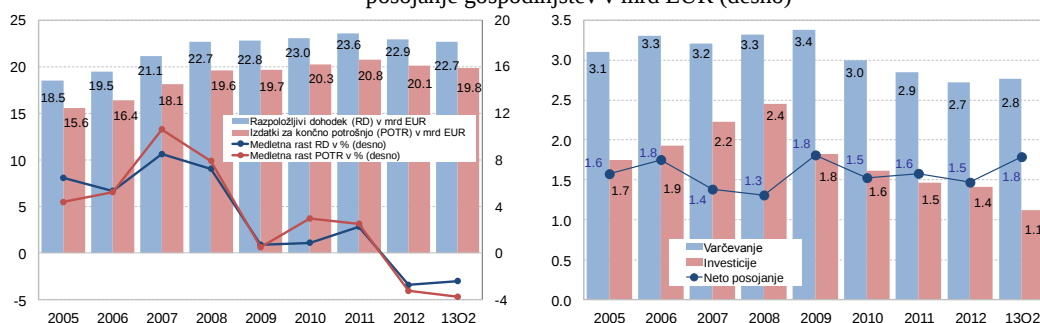
V sektorju gospodinjstev se nadaljuje negotovost.

Agregatni podatki in tudi analiza mikro podatkov za obdobje od leta 2006 do 2011 kažejo, da slovenska gospodinjstva niso prezadolžena. Zaostrene razmere v gospodarstvu pa vplivajo na visoko brezposelnost in zmanjševanje kupne moči gospodinjstev, kar vpliva na povečevanje stopnje tveganja revščine in socialne izključenosti med slovenskim prebivalstvom. Visoka brezposelnost in zniževanje razpoložljivega dohodka vplivata tudi na zniževanje potrošnje gospodinjstev in njihovo omejeno varčevanja. Slovenske banke so leta 2013 začele s procesom zniževanja pasivnih obrestnih mer in zviševanja aktivnih obrestnih mer za segment gospodinjstev kar je pomembno za izboljšanje njihove konkurenčnosti.

Kupna moč gospodinjstev se znižuje tudi leta 2013.

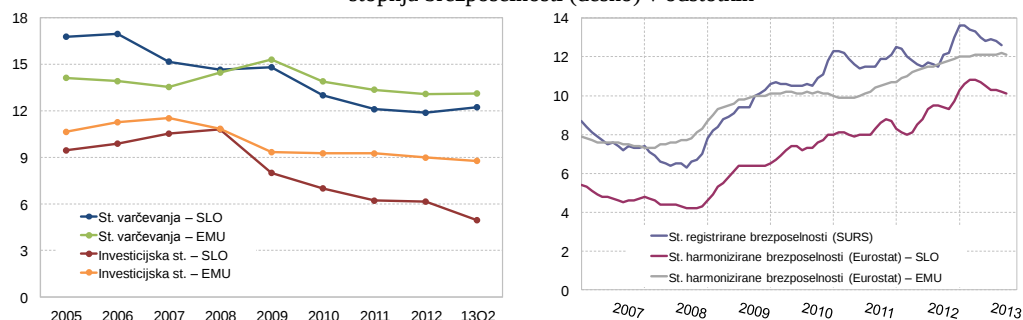
Leta 2013 se je nadaljevalo zniževanje razpoložljivega dohodka gospodinjstev, ki je ob polletju medletno upadel za -2,4%. Upad razpoložljivega dohodka, ki je povezan z visoko brezposelnostjo in negotovostjo vpliva na zniževanje potrošnje. Potrošnja se je s 3,7% medletnim upadom ob polletju znižala za več kot dohodek, kar neposredno pomeni več sredstev za varčevanje. To se je ob polletju povečalo na 2,8 mrd EUR. Investicije gospodinjstev so se v prvi polovici leta 2013 nadalje zniževale, kar je posledica omejenih razpoložljivih sredstev, negotovosti glede prihodnjih gibanj v gospodarstvu in tudi stanja na nepremičninskem trgu, kjer obstajajo pričakovanja o nadaljnjem zniževanju cen nepremičnin. Gibanje cen na trgu nepremičnin bo precej odvisno tudi od načina, hitrosti in končne cene po kateri bo DUTB prodajal prenesene zastavljene nepremičnine. Nižje investicije vplivajo na povečanje neto sredstev gospodinjstev, ki so na razpolago drugim gospodarskim sektorjem. Investicijska stopnja slovenskih gospodinjstev je že nekaj časa precej pod stopnjo gospodinjstev evroobmočja, medtem ko sta se stopnji varčevanja ob polletju približali.

Slika 1.1: Razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo gospodinjstev v mrd EUR in odstotkih (levo) ter varčevanje, investicije in neto posojanje gospodinjstev v mrd EUR (desno)

Vir: SURS, Eurostat

Slika 1.2: Stopnja varčevanja in investicijska stopnja gospodinjstev (levo) ter stopnja brezposelnosti (desno) v odstotkih

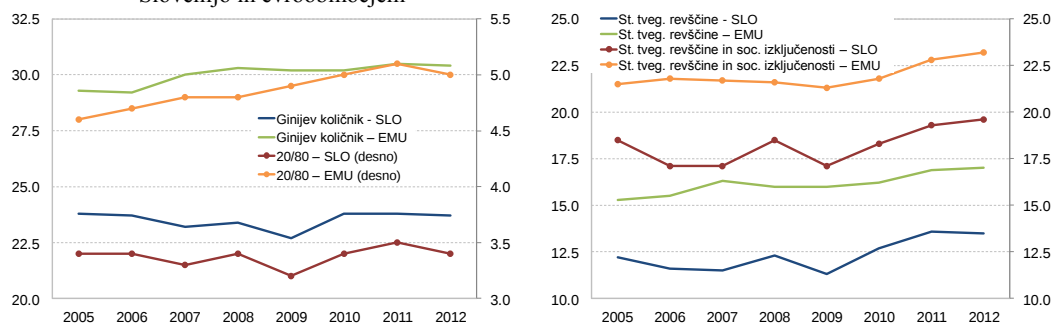

Vir: SURS, Eurostat, ECB

Anketna brezposelnost se je leta 2013 nekoliko znižala, vendar z 10,3% ob polletju ostaja na visokem nivoju, ki je sicer še vedno za 2 o.t. pod povprečjem evroobmočja. Delež delovno aktivnega prebivalstva v celotnem slovenskem prebivalstvu se je znižal s skoraj 50% konec leta 2008 na 44% konec drugega četrtletja 2013. Med neaktivnim prebivalstvom, ki pomeni okoli 37% slovenskega prebivalstva in narašča, s 67% prevladujejo upokojeanci, z 18% sledijo dijaki in študentje. Visoka brezposelnost in tudi delež neaktivnega prebivalstva vplivata na povečanje tveganja revščine in nižjo sposobnost odplačevanja dolga. Primerjava neenakosti porazdelitve dohodka v Sloveniji z evroobmočjem sicer kaže, da imata Ginijev količnik in tudi razmerje med razpoložljivim dohodkom oseb v najvišjem in najnižjem kvintilnem razredu, ki merita neenakost porazdelitve dohodka, precej nižje vrednosti za slovensko prebivalstvo kot je povprečje za prebivalstvo evroobmočja. To pojasnjuje trenutno še vedno relativno nizko kreditno tveganje sektorja gospodinjstev. V primeru stopnje tveganja revščine in predvsem tudi stopnje tveganja revščine in socialne izključenosti, pa se slovensko prebivalstvo postopno, a precej očitno, približuje povprečju evroobmočja.

Anketna brezposelnost je v Sloveniji za 2 odstotni točki nižja od povprečja evroobmočja.

Slika 1.3: Primerjava Ginijevega količnika (v odstotkih) in razmerja kvintilnih razredov (80/20) (levo) ter stopnje tveganja revščine in stopnje tveganja revščine in socialne izključenosti v deležu oseb (desno) med Slovenijo in evroobmočjem

Opomba: Ginijev količnik in razmerje kvintilnih razredov (80/20) prikazujeta neenakost porazdelitve dohodka. Višja kot sta, večja je neenakost porazdelitve dohodka med gospodinjstvi. **Ginijev količnik** je mera koncentracije dohodka in ima vrednosti med 0 in 100%. **Razmerje kvintilnih razredov (80/20)** je razmerje med vsoto ekvivalentnega razpoložljivega dohodka oseb v najvišjem (20% oseb iz gospodinjstev z najvišjim ekvivalentnim dohodkom) in najnižjem (20% oseb iz gospodinjstev z najnižjim ekvivalentnim dohodkom) kvintilnem razredu.

Stopnja tveganja revščine pomeni delež oseb, ki živijo v gospodinjstvih z razpoložljivim ekvivalentnim dohodkom pod pragom tveganja revščine. **Prag tveganja revščine** pomeni 60% mediane ekvivalentnega razpoložljivega dohodka (socialni transferi so vključeni). Ekvivalentni dohodek je izračunan kot vsota dohodkov vseh članov gospodinjstva, ki se deli z velikostjo gospodinjstva ob upoštevanju naslednjih uteži: 1,0 prvi odrasli član; 0,5 vsak naslednji član gospodinjstva star 14 let in več; 0,3 vsak član gospodinjstva mlajši od 14 let.

Stopnja tveganja revščine in socialne izključenosti pomeni delež oseb, ki živijo pod pragom tveganja revščine ali so resno materialno prikrajšane (življenjski pogoji oseb so močno omejeni zaradi omejenih finančnih virov; izpolnjujejo štiri od devetih kriterijev materialne prikrajšanosti) ali živijo v gospodinjstvih z zelo nizko delovno intenzivnostjo (odrasli člani gospodinjstva so v letu pred izvedbo ankete delali manj kot 20% potencialnega delovnega časa). Osebe se štejejo samo enkrat tudi, če so zajete v dveh ali treh podkazalnikih.

Vir: SURS, Eurostat

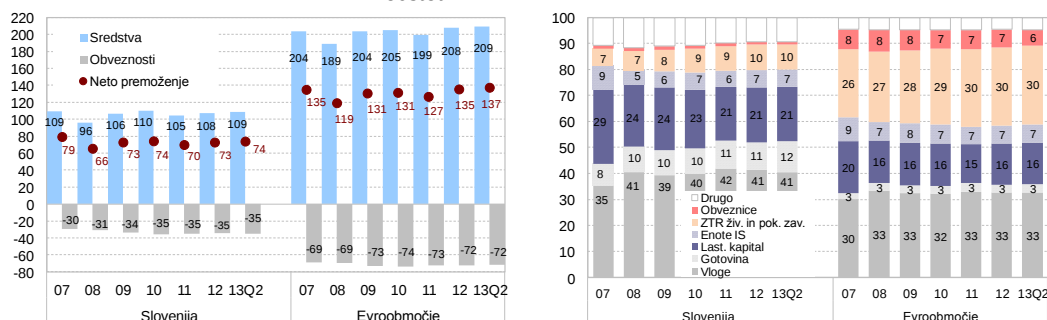
1.1.2 Finančno premoženje in obveznosti gospodinjstev

V prvem polletju 2013 se je neto finančno premoženje slovenskih gospodinjstev povečalo na 74% BDP, kot posledica manjšega povečanja finančnih sredstev in znižanja finančnih obveznosti. Finančne obveznosti slovenskih gospodinjstev s 35% BDP oziroma 54% razpoložljivega dohodka gospodinjstev predstavljajo slabo polovico vrednosti finančnih obveznosti gospodinjstev evroobmočja (72% BDP oziroma 110% razpoložljivega dohodka). Slovenska gospodinjstva iz agregatnega vidika zadolženosti niso problematična. Vendar pa so tudi finančna sredstva slovenskih gospodinjstev s 109% BDP za polovico nižja od finančnih sredstev gospodinjstev evroobmočja in kažejo na njihove nižje finančne varnostne rezerve. Primerjava strukture sredstev med obema proučevanima skupinama gospodinjstev tudi kaže, da slovenska gospodinjstva preveč slonijo na obveznem, dokladnem pokojninskem sistemu. Gospodinjstva pa imajo varnostne rezerve tudi v realnem premoženju. Slovenska gospodinjstva so imela po podatkih Statističnega urada leta

Dolg slovenskih gospodinjstev predstavlja le polovico dolga gospodinjstev evroobmočja.

2011 dvakrat toliko premoženja v stanovanjskih zgradbah kot so imela finančnega premoženja, medtem ko so imela gospodinjstva evroobmočja ravno toliko kot finančnega premoženja tudi premoženja v stanovanjskih zgradbah. Slovenska gospodinjstva sodijo v skupino držav evroobmočja z visoko stopnjo lastništva nepremičnin in nizkim deležem gospodinjstev, ki ima hipotekarni dolg. Po nekaterih anketnih ocenah ima okoli 80% gospodinjstev v Sloveniji v lasti nepremičnino v kateri živi.

Slika 1.4: Struktura transakcij (levo) in vrednostnih sprememb (desno) posameznih oblik finančnega premoženja gospodinjstev v mio EUR in odstotkih

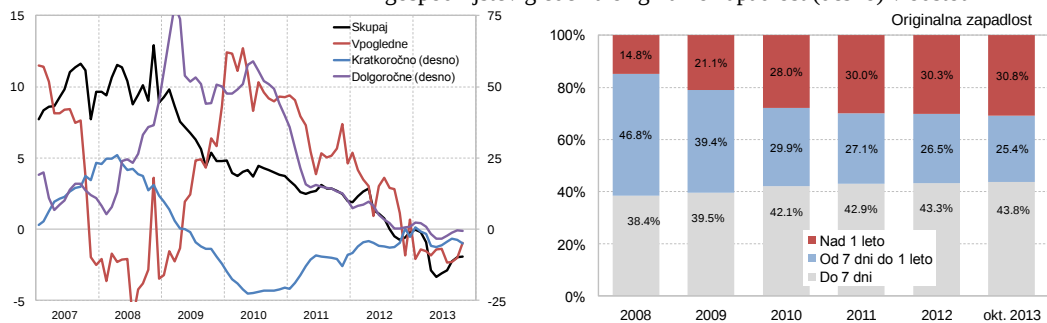

Vir: Banka Slovenije, SURS, ECB

Vloge gospodinjstev pri slovenskih bankah so se v prvih desetih mesecih 2013 znižale za 465 mio EUR.

V strukturi premoženja slovenskih gospodinjstev vloge z 41% ohranjajo najpomembnejši delež, pri čemer so se v prvem polletju 2013 znižale. V prvih desetih mesecih leta 2013 so se vloge gospodinjstev pri bankah v Sloveniji znižale za skoraj 465 mio EUR. Zniževanje vlog je posledica slabšega dohodkovnega položaja gospodinjstev in naraščajoče brezposlenosti. Do neto odliva vlog je prišlo pri velikih domačih bankah, medtem ko so imele banke v večinski tuji lasti in majhne domače banke neto prilive vlog gospodinjstev. Največji odliv vlog je bil v mesecih od marca do maja, ki je bil pod vplivom dogodkov na Cipru in s tem negotovosti varčevalcev v Sloveniji. Povečan odliv vlog gospodinjstev je bil tudi od avgusta do oktobra.

Slika 1.5: Letne stopnje rast vlog gospodinjstev (levo) in struktura vlog gospodinjstev glede na originalno zapadlost (desno) v odstotkih

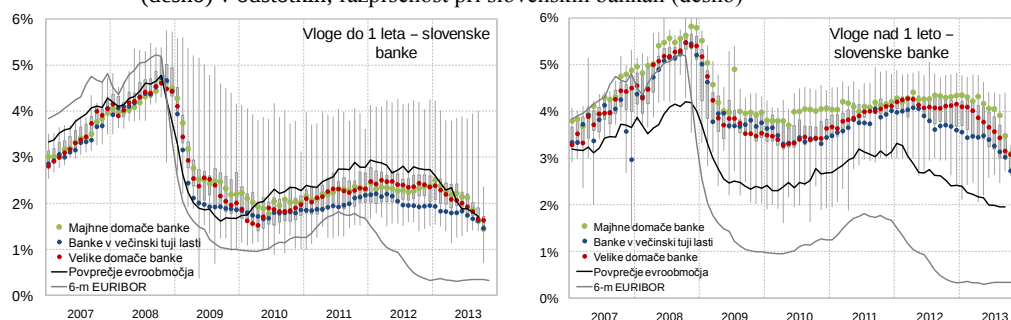

Vir: Banka Slovenije

Obrestne mere za vloge nad 1 letom ostajajo v Sloveniji, kljub zniževanju, visoke.

Obrestne mere za vloge gospodinjstev so se leta 2013 zniževale, kljub relativno stabilnim, vendar nizkim, referenčnim obrestnim meram. Obrestne mere za vloge do 1 leta so se leta 2013 izenačile z obrestnimi merami evroobmočja, medtem ko se je v prvih desetih mesecih leta 2013 pri obrestnih merah nad 1 letom razmik nad obrestnimi merami evroobmočja povečal na 1,6 odstotne točke, z 1,3 odstotne točke konec leta 2012. Razlog je v večjem znižanju povprečne obrestne mere evroobmočja. Kljub zniževanju ostajajo obrestne mere za vloge nad 1 letom v Sloveniji visoke in vplivajo na ohranjanje visokega deleža vlog z originalno zapadlostjo nad 1 letom. Visoke depozitne obrestne mere vplivajo na nižjo obrestno maržo bank in s tem na njihovo nižjo mednarodno konkurenčnost. V prvih desetih mesecih leta 2013 so se obrestne mere nad 1 letom najbolj znižale pri bankah v večinski domači lasti, tako majhnih kot velikih. Znižanje je posledica nizkih referenčnih obrestnih mer, obremenjenosti domačega bančnega sektorja v letu 2013 in tudi dejstva, da višje obrestne mere leta 2012 niso vplivale na zmanjšanje odliva vlog pri domačih bankah.

Slika 1.6: Obrestne mere za vloge gospodinjstev do 1 leta (levo) in nad 1 leto (desno) v odstotkih; razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

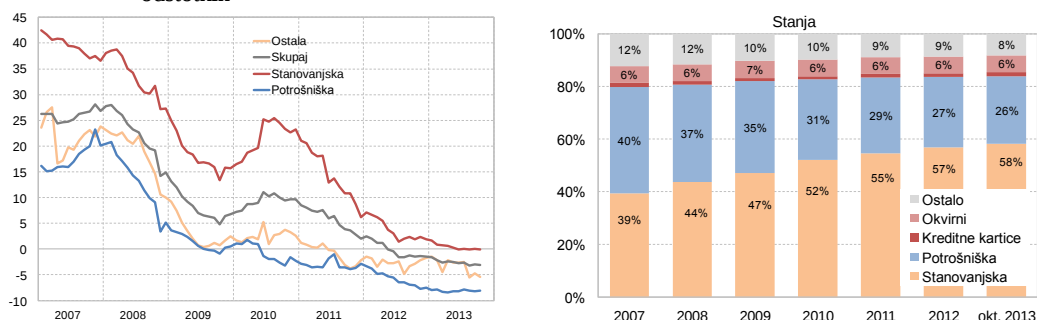

Vir: Banka Slovenije, ECB

Bančna posojila pomenijo tri četrtine finančnih obveznosti slovenskih gospodinjstev. Zniževanje potrošniških posojil je prisotno že od sredine leta 2010 in se glede na zniževanje izdatkov za končno potrošnjo in gibanje kazalnika zaupanja potrošnikov nadaljuje. Stanovanjska posojila stagnirajo, kar je povezano tudi z razmerami na trgu nepremičnin. Večje znižanje posojil gospodinjstev glede na vloge pozitivno vpliva na razmerje med posojili in vlogami gospodinjstev, ki se je spustilo na okoli 62%. V danih razmerah v gospodarstvu, povezanih z visoko brezposelnostjo, negotovim gibanjem plač, nižjem potrošniškem zaupanju in glede na negotove razmere na trgu nepremičnin v naslednjih dveh letih ni pričakovati izrazitejši rasti posojil gospodinjstvom in s tem njihovega dolga.

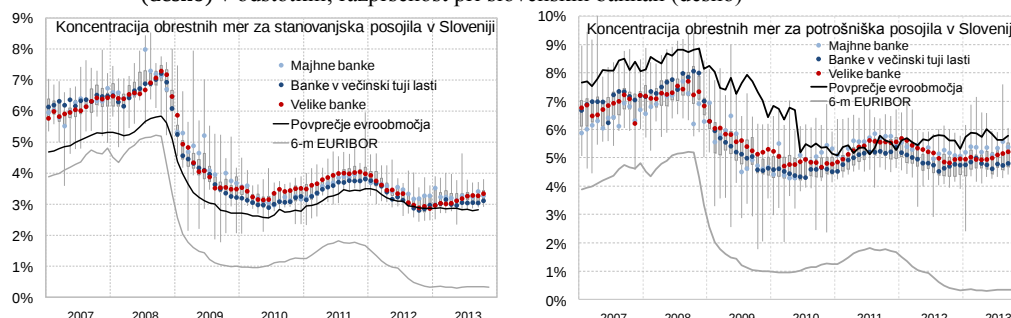
Potrošniška posojila se znižujejo, stanovanjska stagnirajo.

Slika 1.7: Letne stopnje rasti posameznih vrst posojil gospodinjstvom (levo) in struktura vrste bančnih posojil gospodinjstvom iz stanj (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Slika 1.8: Obrestne mere za stanovanjska posojila (levo) in potrošniška posojila (desno) v odstotkih; razpršenost pri slovenskih bankah (desno)

Vir: Banka Slovenije

Obrestne mere za stanovanjska posojila so se pri slovenskih bankah od decembra 2012 do oktobra 2013 v povprečju povečale za 0,3 odstotne točke, na 3,2%. Obrestne mere evroobmočja so se nekoliko znižale, zato se je razmik med obrestnimi merami za stanovanjska posojila slovenskih bank in bank evroobmočja povečal na 0,3 odstotne točke. Obrestne mere za potrošniška posojila imajo banke evroobmočja višje kot slovenske banke in so jih leta 2013 povečevale bolj kot slovenske banke, kar je še povečalo razmik med obema skupinama bank, na -0,7 odstotne točke. Med skupinami bank so obrestne mere na stanovanjska in potrošniška posojila najbolj povečale velike domače banke, ki so imele še konec leta 2012 največji razmik med depozitnimi in

Slovenske banke so imele konec oktobra za 0,3 odstotne točke višje obrestne mere na stanovanjska posojila kot za vloge nad 1 letom.

posojilnimi obrestnimi merami za gospodinjstva. S tem dvigom so precej izboljšale svoje neto obrestne prihodke. Oktobra 2013 so imele slovenske banke že nižje obrestne mere za vloge nad 1 letom kot obrestne mere na stanovanjska posojila, in sicer za 0,3 odstotne točke (evroobmočje za 0,9 odstotnih točk), medtem ko so imele še konec leta 2012 obrestne mere za stanovanjska posojila za 1,2 odstotne točke nižje od obrestnih mer za vloge nad 1 letom (evroobmočje višje za 0,5 odstotnih točk). Slovenske banke so v prvih desetih mesecih leta 2013 pribitke za stanovanjska posojila povečale za 0,3 odstotne točke in za potrošniška posojila za 0,2 odstotni točki. Proces zniževanja pasivnih obrestnih mer leta 2013, pri čemer imajo le nekatere slovenske banke na segmentu vlog do 1 leta nižje obrestne mere od povprečja evroobmočja, in zviševanja aktivnih obrestnih mer je pomemben za izboljšanje konkurenčnosti slovenskih bank.

Mikro podatki kažejo, da so najbolj ranljiva skupina gospodinjstev: manj premožna z letnim razpoložljivim dohodkom pod 20.000 EUR ter gospodinjstva z manj izobraženim, brezposelnim in tudi upokojenim nosilcem.

Sposobnost gospodinjstev servisiranja dolga se nekoliko poslabšuje, konec oktobra je bilo v zamudi nad 90 dni okoli 4,7% razvrščenih terjatev bank do gospodinjstev. Analiza mikropodatkov o hipotekarni zadolženosti slovenskih gospodinjstev za obdobje od leta 2006 do 2011 iz Ankete o življenjskih pogojih (EU-SILC), ki jo izvaja Statistični urad Republike Slovenije kaže, da se hipotekarni dolg povečuje pri premožnejših gospodinjstvih, z mlajšimi, pod 45 let, zaposlenimi in bolje izobraženimi nosilci. V literaturi se kot mejna vrednost mere servisiranja dolga, ko postanejo gospodinjstva ranljivejša, omenjata predvsem dve vrednosti, in sicer da celotni obrok posojila predstavlja več kot 30 % oziroma 40 % razpoložljivega dohodka. Za gospodinjstva s hipotekarnim posojilom pomeni obrok odplačila posojila pomembnejši del stanovanjskih stroškov. Med gospodinjstvi s hipotekarnim posojilom je bilo v obdobju od 2009 do 2011 13,4% takih, pri katerih so stanovanjski stroški pomenili več kot 40% razpoložljivega dohodka, medtem ko je bil ta delež pri vseh gospodinjstvih 6,8%. Najbolj obremenjena so torej gospodinjstva, ki imajo hipotekarni dolg, in sicer tista iz nižjih dohodkovnih razredov, z letnim razpoložljivim dohodkom pod 20.000 EUR, gospodinjstva katerih nosilec je mlajši oziroma v srednjih letih (mlajši od 45 let), je brezposelen in manj izobražen.

Tabela 1.1: Struktura vseh slovenskih gospodinjstev in gospodinjstev s hipotekarnim dolgom ter delež gospodinjstev, ki imajo razmerje med stanovanjskimi stroški in dohodkom večji od 40 odstotkov, v vseh gospodinjstvih, v gospodinjstvih s hipotekarnim dolgom in njihova struktura pri gospodinjstvih s hipotekarnim dolgom v obdobju od 2006 do 2008 in od 2009 do 2011 v odstotkih

	Struktura				Delež gosp. z razmerjem med stan. stroški in doh. večjim od 40% ...					
	vseh gospodinjstev		gospodinjstev s hipotekarnim posojilom		v vseh gospodinjstvih		v gospodinjstvih s hipotekarnim posojilom		Struktura pri gospodinjstvih s hipotekarnim posojilom	
	2006-08(%)	2009-11(%)	2006-08(%)	2009-11(%)	2006-08(%)	2009-11(%)	2006-08(%)	2009-11(%)	2006-08(%)	2009-11(%)
Skupaj	100.0	100.0	100.0	100.0	6.6	6.8	17.8	13.4	100.0	100.0
Dohodkovne skupine v EUR										
do 10.000	23.0	20.5	9.0	7.6	21.2	24.2	63.2	65.3	31.9	37.0
10.000-20.000	34.7	30.7	33.3	24.2	3.8	4.7	20.2	25.0	37.8	45.2
20.000-30.000	25.7	25.1	33.2	33.3	1.3	1.4	10.7	5.5	20.0	13.6
nad 30.000	16.6	23.7	24.5	35.0	0.5	0.2	7.5	1.6	10.3	4.3
Starostne skupine										
pod 35	11.2	12.5	25.6	27.3	7.4	9.0	17.0	13.4	24.4	27.4
35-44	17.5	17.0	27.1	31.1	5.1	5.7	18.7	14.2	28.4	33.0
45-54	23.1	22.2	27.1	21.5	5.1	4.5	17.0	9.3	25.9	14.9
55-64	19.0	20.3	13.1	14.6	7.3	7.4	23.4	15.8	17.1	17.3
nad 65	29.2	28.0	7.1	5.6	7.9	7.9	10.4	17.7	4.2	7.4
Ekonomski status										
Zaposlen	49.6	49.3	78.1	79.4	4.1	4.3	17.5	11.2	76.9	66.4
Brezposelen	6.0	7.0	6.3	5.9	17.4	16.0	27.7	33.3	9.8	14.8
Upokojen	41.9	41.0	14.0	14.1	7.4	7.8	15.4	17.4	12.1	18.3
Izobrazba										
Osnovna in srednja šola	81.3	79.1	71.8	68.2	7.4	7.8	20.4	17.0	82.1	86.5
Višja šola	18.5	20.5	28.2	31.8	2.8	2.8	11.3	5.7	17.9	13.5

Vir: SURS (EU-SILC anketa)

2 ZADOLŽENOST SLOVENSКИH PODJETIJ NA PODLAGI MIKRO PODATKOV

Problem visoke zadolženosti slovenskih podjetij se je z dolžino krize razširil tudi na ostale panoge in ni več prisoten le v ciklično bolj občutljivih panogah. Koncentriranost zadolženosti podjetij je velika, vendar ostaja problem visoke zadolženosti prisoten tudi pri ostalih podjetjih. Zadolženost ostaja visoka predvsem zaradi pomanjkanja lastniškega kapitala. Delež kapitala v virih podjetij se zmanjšuje z dolžino krize zaradi razvrednotenja kapitala, vendar se potrebe po kapitalu razlikujejo glede na značilnosti podjetja in panoge ter možnosti za alternativne vire financiranja. Dokapitalizacija podjetij je le ena od oblik finančnega prestrukturiranja podjetij, k znižanju zadolženosti podjetij lahko prispevajo tudi drugi ukrepi na ravni podjetij ter ukrepi za spodbujanje gospodarske rasti.

Z analizo zadolženosti slovenskih podjetij na podlagi mikro podatkov za leto 2012 želimo ugotoviti, kakšna je zadolženost slovenskih podjetij, oceniti ravni zadolženosti slovenskih podjetij z nadpovprečno dodano vrednostjo na zaposlenega ter oceniti višino potrebnega dodatnega kapitala oziroma spremembo vrednosti kapitala, ki bi zagotovila tudi primerno finančno prestrukturiranje podjetij.

Analiza temelji na individualnih podatkih iz bilance stanja in izkaza poslovnega izida gospodarskih družb v Sloveniji za leto 2012, ki jih zbira Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES). V analizo je bilo vključenih 28.337 podjetij oziroma podjetja iz vseh dejavnosti, ki so imela vsaj eno zaposleno osebo in niso imela manjkajoče vrednosti v postavki sredstva ter negativne ali manjkajoče vrednosti v postavki kapital. Izključena so bila tudi podjetja v stečajnem postopku. Pri izračunu kazalnikov zadolženosti: finančni vzvod, finančni dolg in dolg/EBITDA ter delež kapitala v virih sredstev je bila upoštevana mediana kazalnikov na ravni podjetja²².

Zadolženost slovenskih podjetij

Zadolženost slovenskih podjetij²³ je visoka. Po podatkih iz finančnih računov je finančni vzvod leta 2008 znašal 146%, do leta 2012 pa se je znižal na 135%. Finančni vzvod je v primerjavi z drugimi evropskimi državami visok; v Avstriji znaša 107%, 116% oziroma 118% v Nemčiji in Španiji, 129% na Irskem ter 82% na Nizozemskem (vir: Eurostat). Po analizi mikro podatkov na ravni podjetja za leto 2012 je finančni vzvod 145%. Zadolženost je bila največja v dejavnosti poslovanja z nepremičninami, gostinstva ter promet in skladiščenje. V večini dejavnosti so bila najbolj zadolžena mikro in majhna podjetja, najmanj pa velika podjetja. Finančni dolg/EBITDA znaša 1,2, medtem ko je dolg/EBITDA, ki vključuje finančne in poslovne obveznosti znatno višji in znaša 5,8. Pri 16% podjetij pa ocenjeni denarni tok ne zadostuje za servisiranje obstoječega dolga.

V letu 2012 so bila v večini dejavnosti najbolj zadolžena mikro in majhna podjetja, najmanj pa velika podjetja.

²² V analizo je vključena polovica slovenskih podjetij, ki zajema 87% bilančne vsote. Izmed vseh podjetij jih 43% ni imelo zaposlenih oziroma je imelo manjkajočo vrednost; njihova skupna vrednost sredstev je znašala le 10% sredstev vseh podjetij. 16% podjetij je imelo negativno vrednost kapitala. Z uporabo mediane se zmanjša vpliv najbolj zadolženih podjetij (osamelcev) na raven kazalnikov.

²³ Finančni vzvod je merjen kot razmerje med dolgoročnimi in kratkoročnimi obveznostmi in lastniškim kapitalom, finančni dolg/EBITDA pa kot razmerje med kratkoročnimi in dolgoročnimi finančnimi obveznostmi ter denarnim tokom iz poslovanja (dobičkom ali izgubo iz poslovanja, povečanim za odpise vrednosti oziroma amortizacijo), pri kazalniku dolg/EBITDA pa so upoštevane kratkoročne in dolgoročne finančne ter poslovne obveznosti. Kazalnik kaže sposobnost podjetja za redno odplačevanje dolga (obresti in glavnice) in pove, koliko let bo podjetje z denarnim tokom moralo odplačevati dolg; podjetja z nižjo vrednostjo kazalnika z manjšim tveganjem odplačevala svoje obveznosti. Pri izračunu so bila vključena le podjetja s pozitivnim EBITDA.

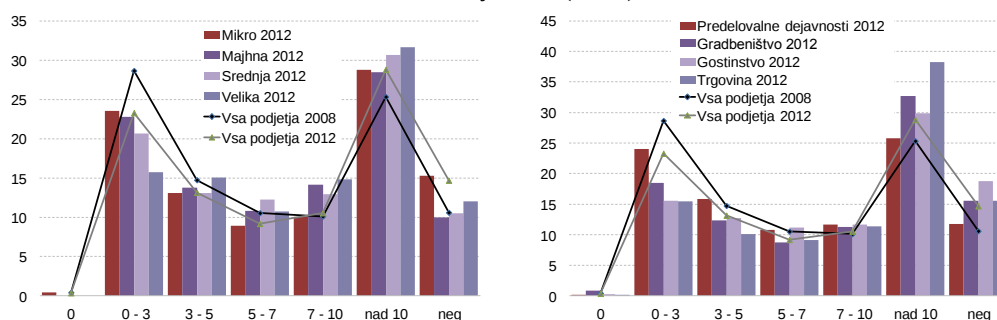
Tabela 2.1: Finančni vzvod in finančni dolg/EBITDA po dejavnostih za leto 2012

	Število opazovanih podjetij	Finančni vzvod					Finančni dolg / EBITDA				
		Velikost podjetja					Velikost podjetja				
		Mikro	Majhna	Srednja	Velika	Skupaj	Mikro	Majhna	Srednja	Velika	Skupaj
Kmetijstvo, gozd., ribiš. in rud.	234	158	59	75	68	130	1,8	1,7	4,2	2,6	2,0
Predelovalne dejavnosti	4.685	148	149	135	128	146	1,4	2,4	2,9	4,5	1,8
Elektrika, plin in voda	337	236	97	110	103	155	2,0	1,0	1,2	2,8	1,8
Gradbeništvo	3.523	171	159	194	171	171	0,8	2,1	3,5	3,9	0,9
Trgovina	6.770	178	168	205	151	178	2,0	3,4	3,9	3,5	2,1
Promet in skladiščenje	1.542	210	181	205	124	205	1,2	1,6	2,3	3,0	1,3
Gostinstvo	1.103	222	214	55	82	215	2,3	6,6	2,8	7,8	2,7
Informacijske, komunik. dej.	1.630	103	76	88	172	100	0,2	0,8	0,6	2,8	0,4
Finančno posredništvo	170	123	773	-	82	98	0,4	1,9		17,2	1,0
Poslovanje z nepremičninami	553	219	259	24	283	220	3,5	6,3	0,4	18,2	3,8
Strokovne in druge posl. dej.	6.416	100	139	205	79	102	0,4	1,9	1,6	3,6	0,5
Javne storitve	1.374	100	114	250	149	100	0,5	3,0	6,3	7,2	0,6
Skupaj	28.337	145	150	159	124	145	1,0	2,4	2,9	3,9	1,2

Vir: AJPES, preračuni BS

V letu 2012 so velika podjetja odplačevala svoje obveznosti z večjim tveganjem kot mikro in majhna podjetja, prav tako so z večjim tveganjem odplačevala obveznosti podjetja iz dejavnosti trgovine kot iz predelovalnih dejavnosti. Delež podjetij z višjo sposobnostjo odplačevanja dolgov se je leta 2012 v primerjavi z letom 2008 zmanjšal, hkrati pa se je povečal delež podjetij z vrednostjo kazalnika nad 10, ki odraža podjetja z najnižjo sposobnostjo odplačevanja dolgov.

Slika 2.1: Distribucija kazalnika dolg/EBITDA po velikosti podjetij (levo) in za izbrane dejavnosti (desno) za leto 2012 in 2008

Vir: AJPES, preračuni BS

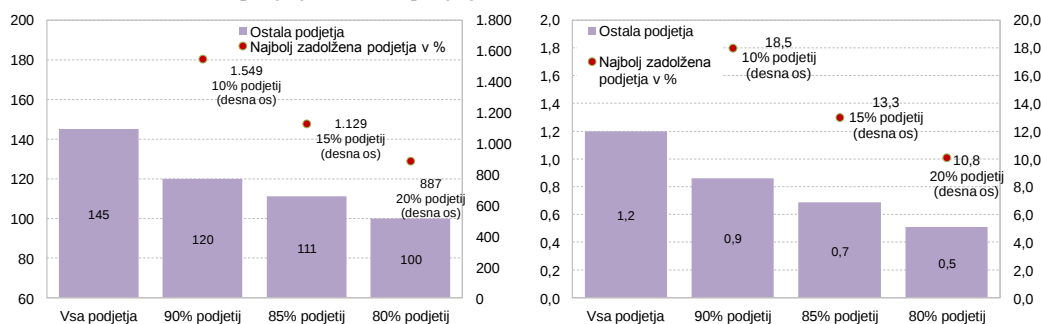
Medtem ko se je EBITDA v slovenskih podjetjih v letih 2010 in 2011 povečal, se je v letu 2012 zmanjšal za 3%, predvsem v dejavnosti trgovine za 12%. Izboljšanje dobičkonosnosti podjetij omejuje predvsem nizko povpraševanje in nizka kupna moč, hkrati pa narašča število podjetij v stečaju in število podjetij z neporavnanimi obveznostmi. Domača potrošnja se zmanjšuje in pomembno vpliva na zniževanje dodane vrednosti predvsem v storitvenih dejavnostih. Rast izvoza ima ugodnejši vpliv predvsem pri podjetjih v predelovalnih dejavnostih, investicije pa se še nadalje zmanjšujejo predvsem zaradi omejenih virov financiranja in nizkega povpraševanja.

Visoka koncentriranost zadolženosti podjetij

Finančni vzvod slovenskih podjetij je visok, a najbolj zadolženih je le 10% oziroma 15% podjetij.

Analiza na podlagi mikro podatkov omogoča vpogled v razsežnost zadolženosti podjetij. Razpršenost kazalnikov med podjetji je velika, a najbolj zadolženih je le 10% oziroma 15% podjetij, medtem ko finančni vzvod ostalih podjetij znaša 120% oziroma 111%. Podobno kaže finančni dolg/EBITDA, ki znaša za vsa podjetja 1,2, medtem ko ima kar 90% podjetij nižjo vrednost kazalnika, in sicer 0,9.

Slika 2.2: Finančni vzvod (levo) in finančni dolg/EBITDA (desno) za najbolj zadolžena podjetja in ostala podjetja v % konec leta 2012

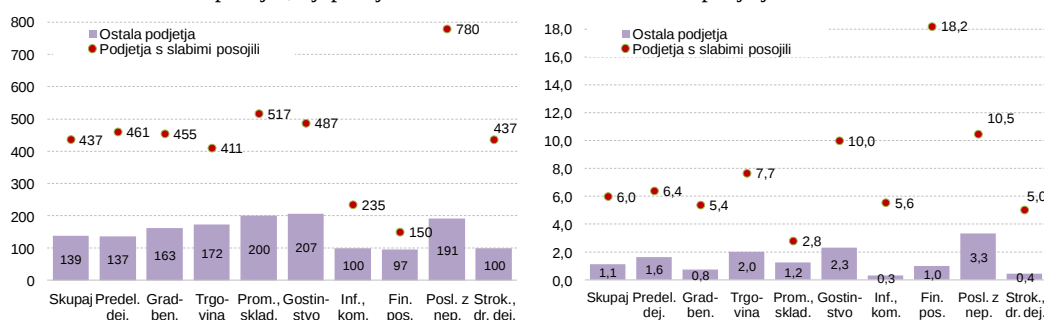

Vir: AJPES, preračuni BS

V dejavnosti gradbeništva, kjer je zadolženost podjetij na agregatni ravni najvišja je prisotna visoka koncentracija zadolženosti. V letu 2012 je bilo 36 velikih gradbenih podjetij s skupno 791 mio EUR dolga, ki je na agregatni ravni presegel kapital za 2,5-krat (vključno s tremi podjetji z negativno vrednostjo kapitala) oziroma 1,9-krat (brez teh treh podjetij). Finančni vzvod velikih gradbenih podjetij je znašal 171%, a skoraj polovica skupnega dolga je pripadla le šestim najbolj zadolženim podjetjem. Finančni vzvod nad 300% pa je imela tretjina velikih podjetij iz dejavnosti gradbeništva.

Skoraj polovico dolga velikih gradbenih podjetij ima le šest najbolj zadolženih velikih podjetij.

Slika 2.3: Finančni vzvod (levo) in finančni dolg/EBITDA (desno) za podjetja s slabimi posojili, t.j. posojila v zamudi nad 90 dni in ostala podjetja

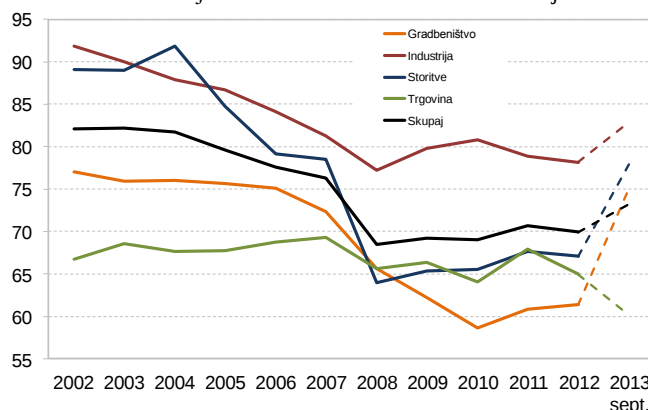
Vir: AJPES, BS, preračuni BS

Če upoštevamo ukinjena podjetja in podjetja, ki so v postopku stečaja oz. likvidacije in ne oddajajo več zaključnih računov AJPES-u, je bilo konec leta 2012 16% podjetij s slabimi posojili oziroma posojili v zamudi nad 90 dni pri svojih obveznostih do slovenskih bank²⁴. V kolikor pa v analizo vključimo le podjetja, ki so poročala zaključne račune za leto 2012 in niso v stečajnem postopku ter so hkrati imela vsaj eno zaposleno osebo in niso imela manjkajoče vrednosti v postavki sredstva ter negativne ali manjkajoče vrednosti v postavki kapital, pa je podjetij s slabimi posojili le 3,8%. Podjetja s slabimi posojili v zamudi nad 90 dni imajo po pričakovanju znatno višje kazalnike zadolženosti, finančni vzvod znaša 437%, finančni dolg/EBITDA pa 6,0.

Med podjetji v vzorcu je 3,8% podjetij s slabimi posojili.

²⁴ Poslovanje bank v tekočem letu, gibanja na kapitalskem trgu in obrestne mere, oktober 2013.

Slika 2.4: Gibanje količnika likvidnosti za izbrane dejavnosti v odstotkih

Opomba: Količnik likvidnosti je izračunan kot: kratkoročne terjatve/kratkoročne obveznosti * 100.

Vir: AJPES, Banka Slovenije

Količnik likvidnosti podjetij se je leta 2012 izboljšal v primerjavi z letoma 2008 in 2009, ko je finančna kriza najbolj prizadela podjetniški sektor, po prvih ocenah pa se je izboljšal tudi v letu 2013.

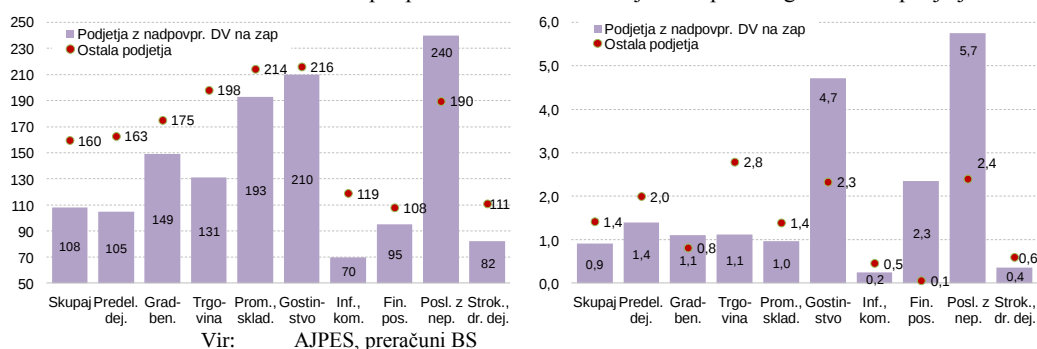
Potrebe slovenskih podjetij po dodatnem kapitalu

Priporočljive vrednosti kazalnikov zadolženosti podjetij v literaturi redko zasledimo, saj se močno razlikujejo glede na velikost in dejavnost podjetja, regijo ter gospodarski cikel. Primernejše vrednosti kazalnikov zadolženosti slovenskih podjetij lahko ocenimo in izračunamo kazalnike zadolženosti za podjetja z nadpovprečno dodano vrednost na zaposlenega. V letu 2012 je neto dodana vrednost na zaposlenega znašala 38.006 EUR²⁵.

Finančni vzvod podjetij z nadpovprečno dodano vrednostjo na zaposlenega znaša 108%, finančni dolg/EBITDA pa 0,9.

Podjetja z nadpovprečno dodano vrednostjo na zaposlenega (14.086 podjetij) so imela v letu 2012 po pričakovanju nižje kazalnike zadolženosti kot ostala podjetja (razen v dejavnosti poslovanja z nepremičninami), finančni vzvod je znašal 108%, finančni dolg/EBITDA 0,9 oziroma dolg/EBITDA 3,4. Finančni vzvod ostalih podjetij je znašal 160%, finančni dolg/EBITDA 1,4 oziroma dolg/EBITDA 6,9.

Slika 2.5: Finančni vzvod (levo) in finančni dolg/EBITDA (desno) za podjetja z nadpovprečno dodano vrednostjo na zaposlenega in ostala podjetja

Vir: AJPES, preračuni BS

Z dokapitalizacijo podjetij oziroma drugimi ukrepi v višini 4,9 mrd EUR bi se finančni vzvod iz visokih 135% znižal na 119%.

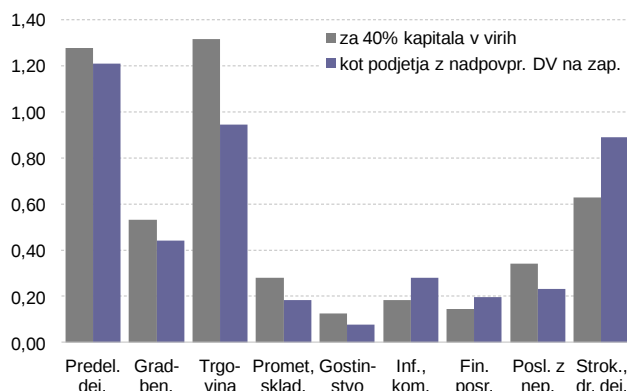
Za dokapitalizacijo izbranih podjetij, ki v letu 2012 niso imela negativnega kapitala in so v zadnjih pet letih imela vsaj eno leto pozitivno vrednost EBITDA, bi podjetja za doseg ravni vsaj 40% kapitala v virih sredstev (delež kapitala v virih sredstev podjetij v letu 2012 znaša 39,6%) potrebovala 5,3 mrd EUR (14.165 podjetij). V kolikor pa bi podjetja želela doseči delež kapitala v virih sredstev po dejavnostih kot ga imajo podjetja z nadpovprečno dodano vrednostjo na zaposlenega, pa bi potrebovala 4,9 mrd EUR (14.086 podjetij). Dokapitalizacija podjetij pa je le ena od oblik finančnega prestrukturiranja podjetij. Izboljšanje kazalnikov zadolženosti podjetij je mogoče doseči tudi z drugimi ukrepi.

²⁵ Vir: AJPES (Informacija o poslovanju gospodarskih družb v RS v letu 2012, maj 2013). Dodana vrednost je izračunana kot razmerje med kosmatim donosom od poslovanja, brez stroškov blaga, materiala in storitev ter drugih poslovnih odhodkov.

Z dokapitalizacijo slovenskih podjetij oziroma drugimi ukrepi v višini 4,9 mrd EUR bi se agregatni finančni vzvod vseh podjetij znižal na 119%, v višini 5,3 mrd EUR pa bi se znižal na 118%. Podjetja s slabimi posojili oziroma posojili v zamudi nad 90 dni bi potrebovala četrtno ocenjenega dodatnega kapitala.

Podjetja s slabimi bi potrebovala četrtno ocenjenega dodatnega kapitala.

Slika 2.6: Potrebe podjetij po kapitalu po dejavnostih v mrd EUR konec 2012

Vir: AJPES, preračuni BS

Koncentracija zadolženosti slovenskih podjetij je visoka. Za doseg primernejše strukture financiranja večina podjetij ne bi potrebovala znatnega dodatnega kapitala. V kolikor bi podjetja želela doseči strukturo financiranja podjetij z nadpovprečno dodano vrednostjo na zaposlenega, bi vsako podjetje potrebovalo v povprečju 40 tisoč EUR oziroma bi morale za 18% povečati vire sredstev. Tako bi kar 80% dodatnega kapitala potrebovalo le 7% podjetij oziroma bi 500 podjetij potrebovalo 3,2 mrd EUR za znižanje finančnega vzvoda na 124%.

Kar 80% dodatnega kapitala za doseg primernejše strukture financiranja bi potrebovalo le 7% podjetij.

Znižanje ravni zadolženosti podjetij in izboljšanje kazalnikov finančni vzvod ter finančni dolg/EBITDA ne omogoča le dokapitalizacija podjetij. K temu bo lahko prispevala tudi lažja zamenjava dolga za kapital v skladu s spremembami Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilne poravnave (ZFPPIP-F)²⁶ in razdolžitev podjetij. Poleg finančnega prestrukturiranja podjetij je potrebno tudi odgovorno lastniško prestrukturiranje podjetij in poslovno prestrukturiranje z ustreznimi poslovnimi modeli, ki bodo prispevali k večji dodani vrednosti slovenskih podjetij.

Poleg finančnega prestrukturiranja je potrebno tudi lastniško in poslovno prestrukturiranje slovenskih podjetij.

²⁶ Z zadnjo Novelo Zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilne poravnave (ZFPPIP-F) je bil dodan tudi postopek poenostavljene prisilne poravnave, ki poenostavlja finančno prestrukturiranje insolventnih podjetij.

3 POSLOVANJE LIZING DRUŽB

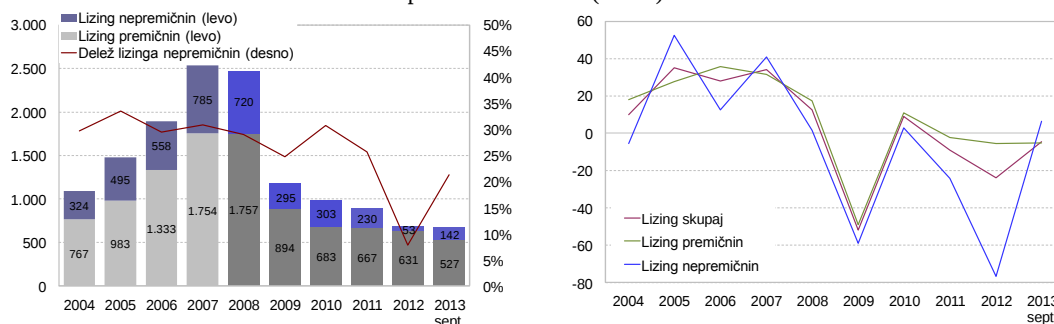
Lizingiške družbe se soočajo z izgubo že peto leto zapored, saj je finančna kriza to dejavnost močno prizadela. Lizingiške družbe znižujejo delež poslov z nepremičninami v svojem portfelju. Delež terjatev, ki so v zamudi nad 90 dni se je povečal z 6,2% ob koncu leta 2012 na 7,5% v tretjem četrtletju 2013, kar kaže na poslabševanje kakovosti njihovih naložb.

Stanje lizingških poslov se je konec tretjega četrtletja 2013 znižalo na 3,5 mrd EUR. Znižalo se je predvsem delež poslov z nepremičninami.

Po podatkih novega poročanja lizingških družb Banki Slovenije²⁷ je bilo konec leta 2012 stanje lizingških poslov 4 mrd EUR, konec tretjega četrtletja 2013 pa se je znižalo na 3,5 mrd EUR. Znižal se je predvsem lizing nepremičnin, z 2,2 mrd EUR na 1,7 mrd EUR, lizing premičnin pa je ostal na ravni 1,8 mrd EUR. Prvih šest največjih podjetij je po stanju poslov zavzelo dve tretjini lizingškega trga in je imelo polovico poslov v nepremičninah.

V prvih treh četrtletjih leta 2013 je bilo sklenjenih za 669 mio EUR novih lizingških poslov. Lizingiške družbe so se osredotočile predvsem na lizing premičnin, ki je v strukturi novih poslov konec leta 2012 predstavljal 88-odstotni delež, konec tretjega četrtletja 2013 pa se je znižal na 79%. Pri premičninah z več kot tri četrtine prevladuje finančni lizing. Obseg novih poslov z nepremičninami se je po dveh letih upadanja ob zelo nizkem številu novih pogodb v letu 2013 nekoliko povečal, predvsem zaradi novih danih posojil nefinančnim družbam. Več kot polovica vrednosti novih pogodb nefinančnih družb z nepremičninami je bila sklenjena kot posojilo. Glede na to, da se lizingška dejavnost umika iz nepremičninskega trga, kar 93% novih poslov pa je pripadlo trem lizingškim podjetjem, so bili novi posli predvidoma sklenjeni za namene dokončanja preteklih projektov.

Slika 3.1: Obseg novoodobrenih lizingških²⁸ poslov v mio EUR, delež lizinga nepremičnin v odstotkih (levo) in letne stopnje rasti novoodobrenih poslov v odstotkih (desno)

Vir: ZLPS, ZBS, BS

Po podatkih Odbora za lizing se je septembra 2013 pri lizingu nepremičnin obseg novoodobrenih poslov, po skoraj 80-odstotnem padcu v letu 2012, medletno povečal za 6%, pri lizingu premičnin pa se je znižal za 5%. Spremljanje poslovanja lizingških družb je pomembno z vidika finančne stabilnosti in denarne politike, saj so le-te poslovno povezane z bančnim sistemom. Lastništvo slovenskih bank v lizingški dejavnosti se bo zaradi načrtovanega prestrukturiranja bančnega sektorja v prihodnje še znižalo.

Kar tri četrtine novih pogodb z nepremičninami je bilo sklenjenih v obliki danih posojil.

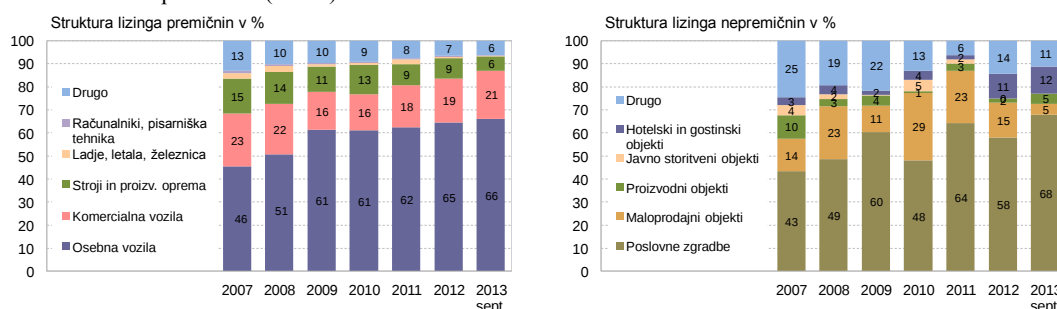
Razmerje med zneskom odobritve financiranja v primerjavi z nabavno vrednostjo predmeta pogodbe je ostalo v letu 2013 visoko, pri premičninah 82% in pri nepremičninah 97%. Ročnost novoodobrenih poslov se pri lizingu premičnin ni bistveno spremenila. V prvih treh četrtletjih letošnjega leta je bilo 57% finančnega lizinga premičnin sklenjenih z ročnostjo 5 do 10 let, medtem ko je bilo 68% poslov poslovnega lizinga sklenjeno z ročnostjo do 1 leta. Kar tri četrtine vrednosti novih pogodb z nepremičninami je bilo sklenjenih z ročnostjo do 1 leta, predvsem v obliki danih posojil.

²⁷ Banka Slovenije je z 31.12.2012 uvedla obvezno poročanje gospodarskih družb, ki izvajajo dejavnost najema, zakupa ali lizinga. Obvezniki poročanja so izbrani na podlagi pomembnosti poslovanja in morajo podatke zagotavljati četrtletno, prvo poročilo pa so posredovali za zadnje četrtletje 2012. Analiza lizingških družb je narejena na podlagi podatkov iz novega poročanja, razen v kolikor je navedeno, da se nanaša na podatke Odbora za lizing na ZBS zaradi zagotavljanja medletne primerljivosti.

²⁸ Lizingški posli so zaradi (ne)razpoložljivosti podatkov vrednoteni po nabavni vrednosti do leta 2008, nato pa po financirani vrednosti; od leta 2010 tudi brez financiranja zaloga.

Navkljub zniževanju investicij v zadnjih letih se struktura predmetov financiranja pri premičninah znatneje ni spremenila. Tako kot pretekla leta prevladujejo posli z osebnimi avtomobili s 66%, kar je za več kot 23 odstotnih točk višji delež od evropskega povprečja v letu 2012. Stanje liziških poslov prebivalstvu znatneje ne odstopa od predhodnega leta. V tretjem četrtletju 2013 je znašalo 820 mio EUR in predstavlja 23% vseh lizing poslov. Pri premičninah je bilo 42% novih poslov sklenjenih s fizičnimi osebami, pri nepremičninah pa 3%. Le 5,4% stanja se je poravnalo z zamudo nad 90 dni. Relativno visok delež lizinga premičninskih poslov s fizičnimi osebami je odraz relativno nižjega kreditnega tveganja v tem segmentu poslovanja, hkrati pa zagotavlja bolj stabilen vir dogodka za liziške družbe v kriznih razmerah. Nizka investicijska aktivnost podjetij in plačilna nesposobnost se odraža tudi v poslovanju liziških družb oziroma obsegu sklenjenih poslov, dobičkonosnosti itn.

Slika 3.2: Struktura novoodobrenih poslov lizinga premičnin (levo) in nepremičnin (desno) v odstotkih

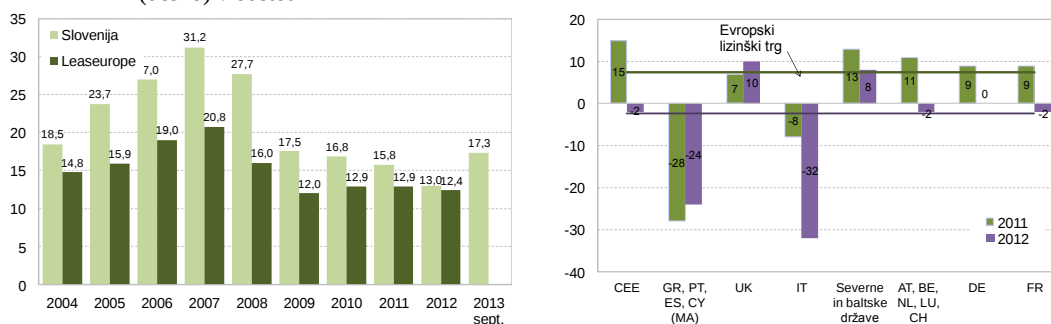
Vir: ZLPS, ZBS, BS

V tretjem četrtletju 2013 je bilo skoraj dve tretjini stanja liziških poslov oziroma 2,2 mrd EUR odobrenih nefinančnim družbam, kar je za 3% manj kot ob koncu lanskega leta. Dejavnosti trgovine, poslovanja z nepremičninami, predelovalne dejavnosti in dejavnost gradbeništva zavzemajo dve tretjini vseh liziških poslov. Pri nefinančnih družbah se 9% obveznosti do lizingov poravnava z zamudo nad 90 dni, pri poslih z nepremičninami je ta delež 5%, s premičninami pa 16%. Delež obveznosti v zamudi nad 15% ima dejavnost gradbeništva, gostinstva, druge poslovne dejavnosti ter kmetijstvo. Pri nefinančnih podjetjih, podobno kot pri prebivalstvu, po deležu poslov v zamudi izstopajo posojila. Njihovo stanje je v tretjem četrtletju 2013 znašalo 144 mio EUR in tretjina se jih poravnava z zamudo nad 90 dni.

Pri nefinančnih družbah se 9% obveznosti do lizingov poravnava z zamudo nad 90 dni; pri poslih z nepremičninami 5%, s premičninami pa 16%.

Tržna vrednost pogodbenih predmetov, ki so bila zasežena zaradi neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti, je v tretjem četrtletju 2013 znašala 173 mio EUR, kar je za 2,5% več kot ob koncu leta 2012. Večino, 89%, so predstavljale nepremičnine.

Slika 3.3: Delež liziških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva (levo) in stopnje rasti novoodobrenih poslov v nekaterih evropskih državah (desno) v odstotkih

Opomba: Pri deležu liziških poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva so za obseg novih liziških poslov v letu 2013 upoštevani podatki poročanja BS (pred tem ZBS), ki zajemajo tudi nečlane Odbora za lizing, zaradi česar je delež višji kot pretekla leta. V letu 2012 je v skupini Grčija, Portugalska in Španija, namesto Cipra vključen Maroko.

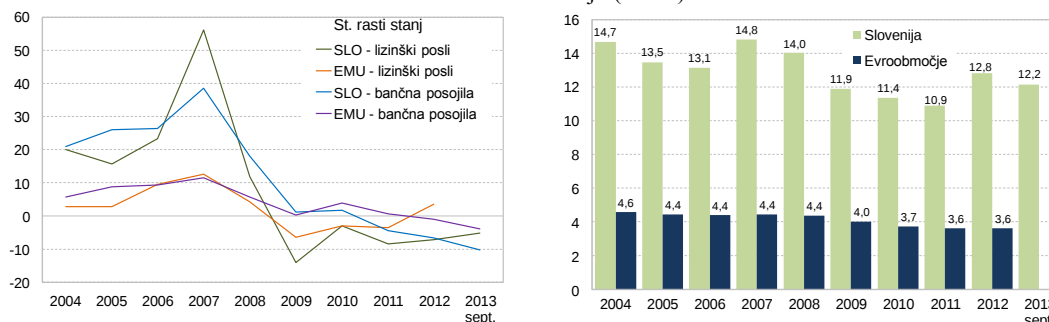
Vir: ZLPS, ZBS, BS, SURS, Leaseurope

Na evropskem liziškem trgu se je leta 2012 obseg novoodobrenih poslov zmanjšal za 2,4%. Največji upad liziških poslov je bil v Italiji in skupini Grčija, Portugalska,

Španija ter Maroko, v skoraj vseh državah pa se je znatno zmanjšal predvsem lizing nepremičnin.

Delež lizinskih poslov v bruto investicijah v osnovna sredstva se je v letu 2012 znižal za skoraj 3 odstotne točke in se približal povprečni ravni evropskih držav. Glede na poročanje lizinskih družb za leto 2013 pa je bil delež lizinskih poslov v bruto investicijah 17,3-odstoten. Lizing v Sloveniji ima v strukturi financiranja višji delež osebnih avtomobilov v primerjavi z evropskim povprečjem, kar nakazuje tudi na majhne spodbude investicijam v gospodarstvu. Delež lizinskih poslov v bančnih posojilih se je od konca leta 2012 do septembra 2013 znižal za 0,6 odstotnih točk na 12,2% nespremenjen in je po oceni več kot dvakrat višji od povprečja držav evroobmočja.

Slika 3.4: Stopnje rasti stanj lizinskih poslov in bančnih posojil nebančnim sektorjem (levo) ter delež lizinskih poslov v bančnih posojilih nebančnemu sektorju (desno) v odstotkih

Opomba: Za Slovenijo so pri deležu lizinskih poslov v bančnih posojilih nebančnemu sektorju za leto 2012 in 2013 upoštevani podatki poročanja BS (pred tem ZBS), ki zajemajo tudi nečlane Odbora za lizing, zaradi česar je delež višji kot preteklo leto. V obsegu lizinskih poslov evroobmočja zaradi (ne)razpoložljivosti podatkov niso vključene Irska, Malta in delno Luksemburg.

Vir: ZLPS, ZBS, Banka Slovenije, ECB

Lizinska podjetja so poslovala z izgubo že peto zaporedno leto.

Slovenska lizinska podjetja so poslovala z izgubo že peto leto zapored (do konca septembra 2013). Več tujih lizinskih podjetij in tudi nekaj tistih, ki so v lastništvu slovenskih bank, ter so pretežno vpeta na nepremičninskem trgu, je ob koncu leta 2012 poslovalo z nezadostnim kapitalom. Do septembra 2013 se je povečal delež naložbenih nepremičnin v sredstvih na 27%. Kazalniki uspešnosti poslovanja lizinskih podjetij v letu 2013 nakazujejo na rahlo izboljšanje položaja v lizinski dejavnosti v primerjavi letom 2012. Do septembra 2013 se je kapital lizinskih podjetij povečal na 126 mio EUR, nekoliko pa sta se izboljšala tudi kazalnika donos na sredstva (ROA) in donos na kapital (ROE), katerih vrednost pa je še vedno negativna.

Tabela 3.2: Uspešnost lizinskih podjetij in viri financiranja

									Stopnje rasti (v %)					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 sept.	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bilančna vsota (v mio EUR)	3.555	4.748	5.620	5.663	5.427	5.088	4.842	4.101	33,5	18,4	0,8	-4,2	-6,2	-4,8
Kapital (v mio EUR)	205	234	267	200	205	204	114	126	14,2	14,2	-25,2	2,4	-0,3	-43,9
Celotni dobiček oziroma izguba (v mio EUR)	43	47	29	-33	-30	-19	-121	-47	8,8	-38,5	-215,3	10,9	34,8	-527,3
ROA – donos na sredstva (v %)	2,4	1,1	0,6	-0,6	-0,5	-0,4	-2,4	-1,1						
ROE – donos na kapital (v %)	42,1	21,4	11,5	-14,2	-14,6	-9,4	-76,0	-36,9						
Finančne in poslovne obveznosti (v mio EUR)	3.330	4.486	5.314	5.427	5.179	4.843	4.681		34,7	18,5	2,1	-4,6	-6,5	-3,3
obveznosti do bank in podjetij v skupini/bilančna vsota (v %)	94	94	95	96	95	95	97							
Naložbene nepremičnine	397	538	560	580	836	929	1.118	1.122	35,4	4,1	3,6	44,0	11,2	20,3
naložbene nepremičnine/sredstva (v %)	11	11	10	10	15	18	23	27						
Finančni odhodki iz oslabitev in odpisov finančnih naložb (v mio EUR)	3	2	10	120	167	127	157							

Opomba: Podatki iz računovodskih izkazov vključujejo lizinska podjetja, ki so vključena v poročanje Banki Slovenije (podatki BS za leto 2013, pred tem AJPEs)

Vir: AJPEs, BS